

TURINYS

Įvadas

I. TYRIMO METODIKA	6
1. 1. Apklaustų vyrų imties planas	6
1. 2. Sukonstruotas kiekybinis klausimynas (inventarijus), atskleidžiantis vyrų krizių ir psichosocialinių problemų priežastis	11
1. 3. siūlomi tyrimo duomenų statistiniai apdorojimo metodai	14
II. VYRŲ PSICHOSOCIALINIŲ PROBLEMŲ STEBĖSENOS SISTEMOS MODELIS	15
2.1. Apklausos duomenų analizę pasirinktais statistiniais metodais	15
2. 2. Žinybinės statistikos rodiklių apžvalga Lietuvos ir Europos lygmeniu	30
2. 3. Teorinis vyrų psichosocialinių problemų stebėsenos sistemos modelio sukūrimas	64
PRIEDAI	

VYRŲ PSICHOSOCIALINIŲ PROBLEMŲ STEBĖSENOS SISTEMOS MODELIO SUKŪRIMAS

IVADAS

Šiame tekste yra pristatomas „Vyrų psichosocialinių problemų stebėsenos sistemos modelis“. Šio modelio sukūrimas ir išbandymas buvo atliekamas (nurodyti datas ir laiko intervalą) analogiško pavadinimo projekto rėmuose. Minėtą projektą finansavo „Lietuvos ir Šveicarijos bendradarbiavimo programa“.

Modelio sukūrimas rėmėsi taikomojo socialinio tyrimo priemonėmis ir turėjo savo logiką bei nuoseklumą, kurį šiame kontekste verta trumpai apibūdinti.

Modelio sukūrimas rėmėsi induktyvine ir iš dalies hipotetine-deduktyvine logika. Prieš pradėdami modelio kūrimą, tyrėjai jau turėjo nemažai mokslinio darbo patirties¹ su tokia specifine populiacija, kaip vyrai. Kalbama apie seriją konkrečių tyrimų, kurie buvo atlikti „socializacijos“, „lytiškumo“ ir „gyvenimo kokybės“ konceptų rėmuose. Ši patirtis leido tyrėjams operatyviai sukurti darbinių hipotezių tinklą apie vyrų psichosocialinių problemų raišką bei priežastis ir iš karto pereiti prie operavimo konkrečiomis indikatoriumis. Tai reiškia, kad projekto rezultatuose vartotojui (užsakovui) pateikiamas toks stebėsenos sistemos modelis, kuris nemenka dalimi jau yra patikrintas, apčiuopiamas empiriniais tyrimais.

Modelis buvo kuriamas ir išbandomas, remiantis „socializacijos“ konceptu², taip pat „socializacijos tyrimų“ ir „jaunimo studijų“ atliekamų Lietuvoje ir užsienyje patirtimi. Atsižvelgiama taip pat buvo ir į „lytiškumo“ bei „vyriškumo“ konceptus³. Formuojant ir išbandant kuriamo stebėsenos modelio

¹ Paminėti šie mokslinių tyrimų ir praktiniai projektai:

LMT remiamas projektas „Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: stebėsenos sistemos parengimas“ (TRANSMONITOR-LT), 2012-2013 m.

Jaunimo ir jaunų suaugusių socialinė atskirtis ir gyvenimo sąlygos: monitoringo sistemos sukūrimas- SOCMONITOR. Nacionalinė mokslo programa – „Iššūkiai nacionaliniam saugumui“ 2010-2012 m.

Merkys G., Bagdonas A., Bubelienė D., (2013). Vaiko ir mokyklos saugumo vertinimo klausimynas: indikatoriai ir faktorinė validacija. *Socialinis ugdymas*. 3 (35), p. 52-61.

Brazienė, R., Merkys, G. Lietuvos jaunimo perėjimas iš švietimo sistemos į darbo rinką: teorinės prielaidos ir empiriniai radiniai. // *Filosofija. Sociologija = Philosophy. Sociology / Lietuvos mokslų akademija*. Vilnius : Lietuvos mokslų akademijos leidykla. ISSN 0235-7186. 2013. T. 24. No. 2, p. 82-91. ISI Web of Science, SocINDEX with Full Text, The Philosopher's Index, CSA Sociological Abstracts, CEEOL.

Brazienė, Rūta; Merkys, Gediminas. Jaunimo ir jaunų suaugusiųjų socialinė atskirtis ir gyvenimo sąlygos: stebėsenos indikatorių paieškos problema // *Filosofija. Sociologija = Philosophy. Sociology / Lietuvos mokslų akademija*. Vilnius : Lietuvos mokslų akademijos leidykla. ISSN 0235-7186. 2012, t. 23, nr. 2, p. 119-127. [Social Sciences Citation Index (Web of Science); SocINDEX with Full Text; The Philosopher's Index; Sociological Abstracts; CEEOL].

Brazienė, Rūta; Merkys, Gediminas. Determinants of youth and young adults work satisfaction in Lithuania // *Social Sciences = Socialiniai mokslai / Kaunas University of Technology*. Kaunas : KTU. ISSN 1392-0758. 2012, nr. 4(78), p. 47-53. [CSA Sociological Abstracts; SocINDEX with Full Text].

Brazienė, Rūta, Merkys, Gediminas, How participation in labour market affects youth poverty and social exclusion? A comparison of EU countries. // *Social Sciences = Socialiniai mokslai / Kaunas University of Technology*. Kaunas : Technologija. ISSN 1392-0758. 2011, nr. 3(73), p. 7-14 [0,500]

Jurkevičiūtė G., Bubelienė D., (2009). Jaunimo socialinės integracijos galimybių organizuojant sociokultūrinę veiklą kaimo bendruomenėje. *Mokslas ir edukaciniai procesai*. ISSN 1822-4644. 2009, Nr. 1(7), p. 44-62

Akademinių studijų kokybė ir socialinis kontekstas: Lietuvos studentų nuomonės tarpkultūrinis palyginamasis tyrimas. Lietuvos VMSF 2009 m. remtas Mokslininkų grupės projektas

Merkys G. et al. (2007) „Mokymo programų vertinimas“ Kauno regiono policijos inspekcijos vykdyto projekto „Profesinių ir socialinių įgūdžių ugdymas, orientuotas į individualius jaunų žmonių, nuteistų bausmėmis, nesusijusiomis su laisvės atėmimu, ir paleistų iš laisvės atėmimo vietų, poreikius“ rėmuose

² Socializacija NUORODOS Jaunimo problematikos tyrimų rezultatų palyginamoji analizė (2012). Ataskaitos rengėja J. Buzaitytė-Kašalynienė. Vilnius (21)

³ Tereškinas A. (2011). Vyrų pasaulis (vyrai ir žaizdos vyriškumas Lietuvoje). Vilnius: Baltos lankos, 2011; Connel, R.W., Messerschmidt, J.W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept. *Gender and Society*, Vol. 19, No. 6, pp. 829-859; McLean, J. (2003). Men as Minority. Men Employed in Statutory Social Care Work. *Journal of Social Work*, 3 (1), 45-68; *Vyriškų vaidmenų krizė Lietuvoje* (2002). Vyrų vertybių ir elgsenos modelių tyrimas. Vilnius; Dumais A. A. (2002). Cultural Capital, Gender, and School Success: The Role of Habitus. *Sociology of Education*, Vol. 75, No. 1 (Jan., 2002), pp. 44-68; Bourdieu P. (2001). *Masculine Domination*. Polity Press.

indikatorių struktūras reikšmingą vaidmenį atliko ir „gyvenimo kokybės“ konceptas⁴. Metodologiniu požiūriu stebėsenos modelio konstravimo procese nemenką vaidmenį atlieka ir „socialinių indikatorių“⁵ konstravimo mokslas. Jokia socialinės stebėsenos sistema neįmanoma be socialinių indikatorių. Kitaip tariant, bet kuri socialinės stebėsenos sistema (arba jos modelis) yra ne kas kita, kaip teoriškai (tematiškai) centruotų socialinių indikatorių rinkinys. Būtent šitaip šiame projekte ir buvo traktuojamas „stebėsenos sistemos modelio“ sukūrimas (žr. 2.3. skyrelį). Šiame kontekste verta priminti, kad socialiniam indikatoriumi (indikatoriams), nepriklausomai nuo jų koncepcinio turinio, paprastai keliami bendro pobūdžio metodologiniai reikalavimai. Antai, socialinis indikatorius turi būti validus, patikimas, informatyvus, objektyvus (arba intersubjektyvus), interpretuojamas, naudingas, ekonomiškai ir pan.

Metodologine prasme stebėsenos modelis yra paremtas multimetodine, trianguliacine prieigomis⁶. Dar šiame – pradiniam – stebėsenos modelio išvystymo etape⁷ buvo apsispręsta taikyti (derinti) bent du skirtingus informacijos rinkimo metodus – žinybinę statistiką ir masinę kiekybinę vyrų apklausą.

Kuriant socialinės stebėsenos sistemas, žinybinei statistikai tenka išskirtinis vaidmuo. Socialiniai indikatoriai, paremti žinybine statistika, paprastai atspindi kokį nors objektyvų socialinį faktą, pvz. - smurtinę mirtį, ilgalaikę bedarbiystę, teistumą, ankstyvą iškritimą iš švietimo sistemos ir pan. Ypatinę diagnostinę iškalbingumą tokio tipo rodikliai įgauna tada, jei atsiranda galimybė daryti palyginimus tarp šalių per ilgesnį laiko intervalą. Pastaruoju metu bent jau Europos sąjungos viduje šitokie palyginimai pasidarė sąlyginai nesunkiai padaromi, kadangi duomenys renkami centralizuotai pagal unifikuotą metodiką⁸. Savaime suprantama, kad tokie palyginimai prasmingi ir šalies viduje⁹, kuomet tarpusavyje lyginami regionai, kuomet išryškinami gyvenimo kokybės ir socialinių galimybių skirtumai urbanizuotose ir neurbanizuotose vietovėse. Čia kalbame apie tokį sociologinį konstrukta, kaip kaimo ir miesto skirtumai¹⁰, kurie Lietuvoje, priešingai nei išsivysčiusiose Europos valstybėse, vis dar išlieka labai kontrastingi.

Bet kuriuo atveju, kai naudojami žinybinės statistikos rodikliai, kalbama apie „objektyvius rodiklius“ arba apie „objektyvią stebėseną“.

⁴ Vazonienė G. (2011). Subjektyvi gerovė ir socialinė atskirtis: pagyvenusių žmonių atvejais. Daktaro disertacija. Socialiniai mokslai, sociologija (05S)Kauno technologijos universitetas.

Merkys, Gediminas; Brazienė, Rūta; Kondrotaitė, Gita. Subjektyvi gyvenimo kokybė kaip socialinis indikatorius: naujosios viešosios vadybos ir darnios plėtros kontekstas // Social Research = Socialiniai tyrimai : mokslo darbai / Šiaulių universitetas. Šiauliai : Šiaulių universiteto leidykla. ISSN 1392-3110. 2008, nr. 2(12), p. 63-74.

Merkys, Gediminas; Brazienė, Rūta; Kondrotaitė, Gita. Subjektyvi gyvenimo kokybė kaip socialinis indikatorius: viešojo sektoriaus kontekstas // Viešoji politika ir administravimas = Public policy and administration / Kauno technologijos universitetas, Lietuvos teisės universitetas. Kaunas : Technologija. ISSN 1648-2603. 2008, nr. 23, p. 23-38.

⁵ *Handbook of Social Indicators*. United Nations publication, 1989, Series F, No. 49;

McEwin, M. Social Indicators and Social Statistics in Australia. *Statistical Journal of the United Nations*. Economic Commission for Europe, 1995, 309-318.

Europos socialinių indikatorių sistema. http://www.gesis.org/en/social_monitoring/social_indicators/EU_Reporting/eusi.htm [2008-01-20].

⁶ Hussein A. (2009) The use of Triangulation in Social Sciences Research: Can qualitative and quantitative methods be combined? *Journal of Comparative Social Work*. Vol. 1. pp. 1-12;

Erzerberger, C., & Prein, G. (1997). Triangulation: Validity and empirically based hypothesis construction. *Quality and Quantity*, 31, 141-154.

Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (Eds.). (1994). *Handbook of Qualitative Research*. USA: Sage Production, Inc.

⁷ Ateityje teoriškai galimas ir labai prasmingas būdų dar įvairesnių metodų kompleksinis taikymas. Turima galvoje – individualūs ir grupiniai interviu; biografinis tyrimas; atvejų analizė; vyro vaizdinio, konstruojamo medijose, tyrimas; įvairių ekspertų grupių – teisininkų, psichologų, medikų, socialinių darbuotojų etc. ekspertinė apklausa.

⁸ <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/>

⁹ Lietuvos statistikos departamentas (LSD) <http://www.stat.gov.lt/> ;

¹⁰ Brown D., et.al. (2011). Rural people and communities in the 21st century: resilience and transformation. *Urban Rural Differences*. USA: Polity press.

Visgi, vykdant bet kokią subtilesnę socialinę stebėseną, paprastai nepakanka vien žinybine statistika paremtų rodiklių. Kad ir kokie svarbūs bei iškalbingi yra „objektyvūs rodikliai“, jie neatspindi daugelio svarbių aspektų. Antai žinybinė statistika tiesiogiai niekaip neatspindi pasitenkinimo, savijautos¹¹ arba pasitikėjimo¹² rodiklių, neatspindi socialinių poelgių motyvų¹³, socioekonominių interesų, svarbių socialinių ketinimų ir gyvenimo planų¹⁴. Akivaizdu, kad informacija apie tokius bet kuriai socialinės stebėsenos sistemai svarbius ir subtilius indikatorius gali būti surinkta per viešosios nuomonės tyrimus, per masines apklausas.

Apklausos paprastai daromos arba bendrojoje gyventojų populiacijoje, arba kokioje nors tikslinėje grupėje, pvz., - vyrų populiacijoje. Antai, iš mūsų atliktos 16-71 metų amžiaus 800 vyrų anoniminės apklausos duomenų matyti, kad:

- maždaug 1/3 vyrų turi problemų dėl kreditorinių įsipareigojimų vykdymo (*Dėl paskolų turiu sunkumų: padarius įmokas kreditoriams, trūksta pinigų pragyvenimui*)
- 11,3 procento nurodo, kad „apskritai nenori dirbti“
- 15 proc. paskaičiavo, kad „dirbti neapsimoka“
- 13,4 proc. (maždaug kas dešimtas) nurodė, jog „turi pajamų, bet nenorėtų kalbėti apie jų kilmę“
- 6,4 proc. nurodo, kad juos „aplanko mintys apie savižudybę“
- 33 proc. (trečdalis) prisipažįsta sunkiai suvaldantys agresiją
- 18 proc. (beveik kas penktas) prisipažįsta nesusivaldęs ir naudojęs fizinį smurtą
- iš tų, kurie yra nevedę, 41 proc. nurodė, jog „tikrai norėtų turėti vaikų“.

Toliau, vertinant per pastaruosius 12 mėnesių:

- daugiau nei trečdalis vyrų nurodė, kad dėl lėšų stygiaus „nenuėjau, atidėjau vizitą pas stomatologą“
- penktadalis vairavo „be draudimo“ (turima galvoje: transporto priemonių savininkų privalomas civilinės atsakomybės draudimas)
- ketvirtadalis nurodė: „Vairavau transporto priemonę, neturinčią techninės apžiūros pažymėjimo“
- kas dešimtas nurodė, jog konflikto metu sužalojo kitą asmenį
- Kas trečias pirkto asmeniniam vartojimui kontrabandinių prekių (rūkalų, kuro ir kt.)
- Bemaž 40 proc. nurodė: „Esu priešiškas nusiteikęs policijos, prokuratūros ir teismų atžvilgiu“

Šitokių subtilių duomenų tiesiogiai neparodo (negali parodyti) jokia „objektyvi“ žinybinė statistika. Detaliau apie subjektyvius stebėsenos rodiklius, paremtus vyrų nuomonės ištyrimu, žr. 2.1. skyrelyje.

Nuomonė, kaip žinoma, yra subjektyvios prigimties konstruktas. Vadinasi, kuomet socialiniai indikatoriai konstruojami nuomonės ištyrimo pagrindu, kalbame apie „subjektyvius indikatorius“ arba „subjektyvią stebėseną“. Subjektyvi stebėseną turi vieną nemažą pranašumą prieš objektyvią stebėseną. Sociologinės apklausos duomenys paprastai patenka į vieningą pirminių statistinių duomenų matricą, o tai leidžia visus rodiklius tarpusavyje koreliuoti. Savo ruožtu tokios

¹¹ Patenkintas asmuo savo gyvenimu, savo gyvenimo kokybe, karjera, sveikatos būkle ir pan.

¹² Pasitikima (nepasitikima) teisėsauga, žiniasklaida, bankais, valdžia ir pan.

¹³ Kodėl nesieško nuolatinio darbo, kodėl nori migruoti, kodėl nepasitiki teisėsauga ir pan?

¹⁴ Prokreaciniai ketinimai (turėti vaikų), emigruoti, kurti savo verslą etc.

koreliacinės studijos atveria galimybę plėtoti hipotezes ir interpretacijas apie vieno ar kito reiškinio priežastis, reiškinių tarpusavio sąlygotumą. Tuo tarpu žinybinės statistikos rodikliai paprastai yra partikuliarūs, jie tarsi pavienė šukė, kuri apie visumą ir jos vidinius bei išorinius sąryšius mažai ką tepasako. Žinoma, žinybinė statistika irgi leidžia atlikti kai kuriuos pjūvius (pvz., pagal lytį, amžių, gyvenamąją vietą), bet galimybės koreliuoti tarpusavyje indikatorius, lyginant su apklausomis, čia yra labai ribotos. Pažymėtina, kad atliktos 800 Lietuvos vyrų anoniminės apklausos pirminių statistinių duomenų matrica yra pateikiama kaip šios ataskaitos priedas (standartiniame SPSS formate).

Taigi, užsakovui pateikiamo stebėsenos modelio privalumas tas, kad jis, kaip minėta, remiasi dviem skirtingais metodais – 1) žinybinės statistikos analize ir 2) masine apklausa, todėl apima ir „objektyvią“ ir „subjektyvią“ stebėsenas.

Šiame etape sukurtas stebėsenos modelis jau buvo iš dalies išbandytas empiriniu tyrimu. Antai, šioje ataskaitoje objektyvi stebėseną buvo vykdoma (išbandoma) panaudojus 44 žinybinės statistikos indikatorius (žr. 2.2. skyrelį). Subjektyvi stebėseną buvo vykdoma (išbandoma), remiantis 189 pirminiais apklausos indikatoriais¹⁵ (žr. 2.1. skyrelį).

Turinio požiūriu sudarytas stebėsenos modelis yra daugiamatis, kompleksinis. Jis remiasi teorine hipotetine samprata, jog specifinės vyrų psichosocialinės problemos pasireiškia ir manifestuojasi įvairiais būdais ir įvairiuose kontekstuose. Tai yra:

- Edukacinė biografija
- Darbas ir karjera
- Strateginiai gyvenimo tikslai ir planai
- Pajamų lygis, vartojimo standartas, įsipareigojimai kreditoriams
- Sveikatos būklė, profesinis sergamumas
- Demografija, vidutinė gyvenimo trukmė, mirtingumas, suicidas
- Įvairios priklausomybės (alkoholiui, vaistams, liguistas polinkis lošti)
- Psichologinė gerovė, subjektyvus laimės pojūtis, dvasinė būseną, elgesio savireguliacija
- Intymus gyvenimas, gyvenimas šeimoje, partnerystė
- Socialinio tinklo ypatumai ir socialinis palaikymas iš aplinkos
- Laisvalaikio ir poilsio ypatumai
- Problemos su teisėsauga, rizikinga socialinė elgsena
- Įsitraukimas/neįsitraukimas į pilietinį ir bendruomeninį gyvenimą
- Gyvenimo krizės ir traumuojantys įvykiai
- Kita (pagal poreikį ir interesą)

Kai kurios iš minėtų sferų yra atspindėtos tik subjektyviais (apklausos) indikatoriais, kitos sferos atspindėtos tik objektyviais (žinybinės statistikos) indikatoriais. Dar kitos sferos yra atspindėtos ir objektyvios, ir subjektyvios stebėsenos priemonėmis (detaliau apie tai žr. 2.3. skyrelyje, kur yra pateiktas stebėsenos sistemos modelis).

Organizuojant stebėseną pagal sudarytą modelį, vienas iš esminių klausimų yra stebėsenos atlikimo laiko parametrai. Kitaip tariant, kaip dažnai, kas kiek laiko turėtų būti vykdoma stebėseną? Objektyvi stebėseną, paremta žinybinės statistikos rodikliais, visiškai natūraliai galėtų būti vykdoma kasmet. Tik čia reikėtų įvertinti tą aplinkybę, kad žinybinės statistikos duomenys (ypač tarptautinių palyginimų) šiek tiek vėluoja. Subjektyvioji stebėseną, paremta masinėmis apklausomis, galėtų būti vykdoma ir rečiau, tarkime, kas 2-3 metus. Galiausiai atitinkamas

¹⁵ Į šį skaičių neįtraukti sociodemografiniai kintamieji.

apsisprendimas dėl apklausų dažnio priklauso nuo politinės valios, finansinių ir organizacinių išteklių, taip pat visuomenės, įvairių institucijų poreikio nuolat turėti išsamią ir aktualią informaciją apie vyrų psichosocialines problemas.

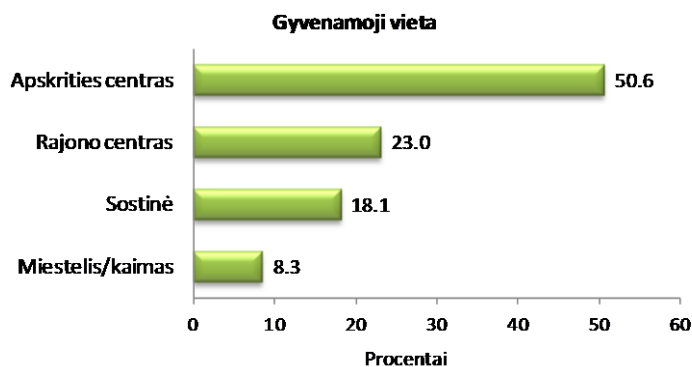
Kalbant apie sociologines apklausas, verta turėti galvoje vieną gana reikšmingą techninį momentą. Apklausos gali būti organizuojamos modulinio principu. Tai yra - nuomonės matavimai nebūtinai kas kartą privalo būti organizuojami pagal visus modelyje nurodytus indikatorius. Kasmet informacija gali būti renkama tik pagal kelis tematinius apklausos modulius. Vienais metais atlikus nuomonės matavimą pagal tematinį bloką „X“, po to net kelis metus informacija apie šį tematinį bloką gali būti sąmoningai nerenkama, šitaip atveriant erdvę kitiems teoriškai ir praktiškai prasmingiems tematiniams moduliams. Visgi po 3-5 metų, apsisukus ratui, vėl ateitų eilė tematiniam moduliu „X“ ir galima būtų stebėti pokyčių dinamiką per tam tikrą laikotarpį. Galiausiai tikslinga modelyje turėti „laisvą“ tematinį modulį ad hoc¹⁶. Šitokio „atviro“ tipo modulis laikomas tarsi savotišku stebėsenos tematinio rezervu, taip pat stebėsenos modelio principine galimybe koncepciškai neužsidaryti kadaise hipotetiškai numatytoje tiriamų indikatorių struktūroje. Ad hoc modulio užpildymas konkrečiu tematinio turiniu turėtų išplaukti iš subrendusio poreikio detaliau pasigilinti į kokį nors atskirą aspektą. Vienais metais galėtų būti detaliau gilinamasi į vyrų sveikatą, kitais į psichologinę gervę, dar kitais į karjerą ir edukaciją arba į prevencinį ir teisinį kontekstą ir t.t.

Apklausų organizavimas modulinio principu turi dar vieną techninį pranašumą. Jis užkardo tokią skaudžią sociologinę problemą, kaip ilgų klausimynų naudojimas. Žinoma, ilgo klausimyno naudojimas reiškia, kad tiriamų indikatorių struktūra yra gausi ir turtinga, vadinasi, stebėseną yra visybiška. Visgi ilgi klausimynai didina tyrimo sąmatą, trikdo respondentus, užgesina jų motyvą pildyti anketas atsakingai ir iki galo. Visa tai sukuria riziką turėti menkaverčius, iškreiptus nuomonės matavimų duomenis. Modulinės apklausos principo taikymas stebėsenos modelyje šią aštrią problemą neblogai išsprendžia.

1. 1. APKLAUSTŲ VYRŲ IMTIES PLANAS

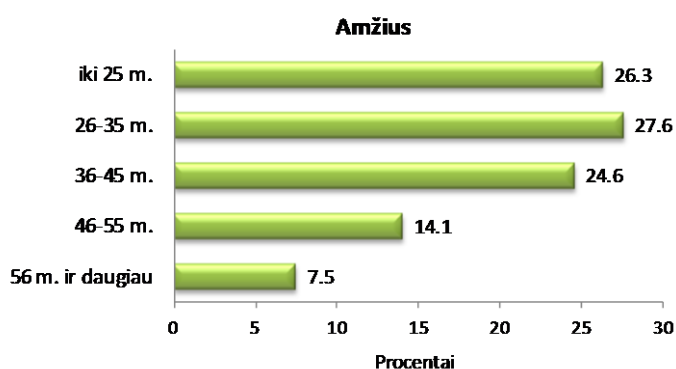
Buvo numatyta apklausti 800 vyrų įvairiuose Lietuvos regionuose. Imties lizdai buvo imami skirtingose Lietuvos vietovėse – didmiesčiuose, vidutinio dydžio miestuose ir miesteliuose, neurbanizuotose vietovėse. Iškeltas tikslas buvo pasiektas. Šios ataskaitos prieduose yra pateikta atitinkamo dydžio (N=800) apklausos pirminių statistinių duomenų matrica. Minėto tūrio imties paklaida sudaro apie 3,5 proc., skaičiuojant maksimalios klaidos metodu, kai P=0,95. Pagrindiniai suformuotos vyrų imties pasiskirstymai pagal sociodemografinius požymius pateikti 1.1.1 – 1.1.9. pav. ir 1.1.1 - 1.1.3. lentelėse.

¹⁶ *Ad hoc* (lot. k.) reiškia tik tam atvejui.

1.1.1. pav. Respondentų pasiskirstymas pagal gyvenamąją vietą (proc.), N=781

Respondentų amžius svyravo 16 iki 71 metų. Respondentų amžiaus vidurkis – 35,7 metai, o standartinis nuokrypis – 12 metų. Amžiaus skirstinio mediana tenka 34 metams, o modalinė reikšmė tenka 22 metams. Imtyje truputį asimetriškai (kiek padidintomis proporcijomis) atstovaujami jauni ir vidutinio amžiaus vyrai, o pagyvenę vyrai imtyje atstovaujami mažiau skaitlingai. Antai, 50 metų tenka 88 procentiniam atitinkamo skirstinio rangui. Visgi dėl sąlyginai didelio bendrosios imties tūrio (N=800) vyresnių vyrų imties poaibis yra pakankamai didelis, kad būtų galima daryti palyginimus tarp atskirų amžiaus grupių.

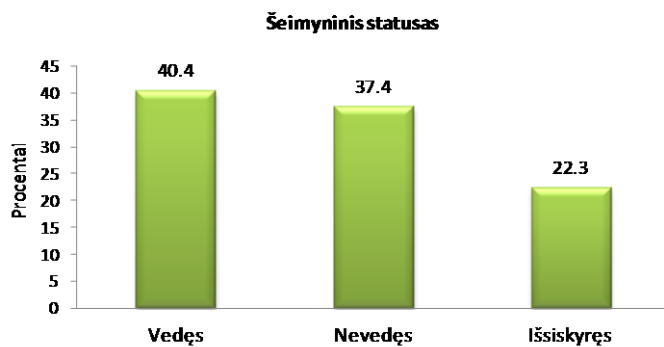

1.1.2. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių (proc.), N=790

1.1.1 lentelė

Respondentų pasiskirstymas pagal šeimyninį statusą (proc.), N=795

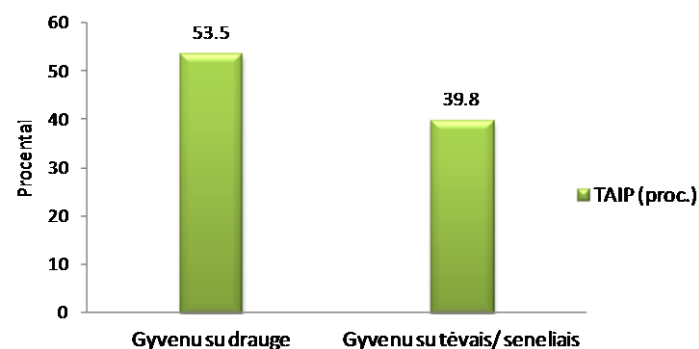
Šeimyninis statusas	Proc.
Vedęs	40.4
Nevedęs	37.4
Išsiskyres	22.3
	Taip (proc.)
Gyvena su drauge	53.5
Gyvena su tėvais/seneliais	39.8

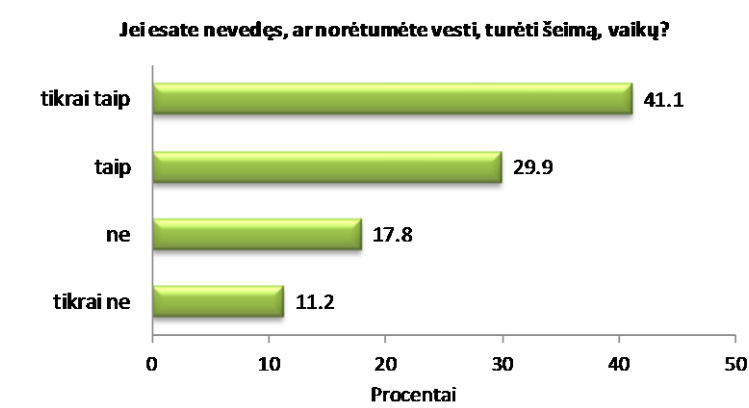
1.1.3. pav. Respondentų pasiskirstymas pagal šeimyninį statusą (proc.), N=795

Pagal šeimyninį statusą apklausti vyrai pasiskirsto šitaip: vedę – 40,4 proc., 22,3 išsiskyrę, o 37,4 nevedę. 140 respondentų (nuo 800 susidaro 17,5 proc.) nurodė, kad gyvena su tėvais ir seneliais ir, galima daryti prielaidą, savarankiško namų ūkio dar nėra sudarę. 242 apklausti vyrai (nuo 800 susidaro 30,3 proc.) nurodė, jog gyvena su drauge.

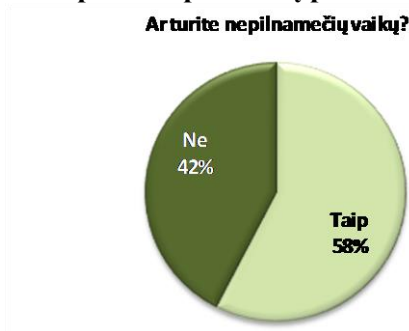
330 apklaustų vyrų nurodė turintys nepilnamečių vaikų (nuo bendros imties tai sudaro 41,3 proc.). Iš tų, kurie turi nepilnamečius vaikus – 51,5 proc. nurodė, kad turi 1 vaiką, 30 proc. nurodė, kad turi 2 vaikus. Tris vaikus beturį nurodė 12,4 proc. Daugiavaikių tėvų labai mažai. Akivaizdu, kad pasiskirstymas pagal turimą vaikų skaičių atitinka faktines demografines Lietuvos realijas.

1.1.4. pav. Respondentų pasiskirstymas pagal tai su kuo gyvena (proc.), N=795

1.1.5. pav. Respondentų pasiskirstymas pagal prokreacinius ketinimus (proc.), N=348

1.1.6. pav. Ar turite nepilnamečių vaikų? (proc.), N=573

1.1.2. lentelė

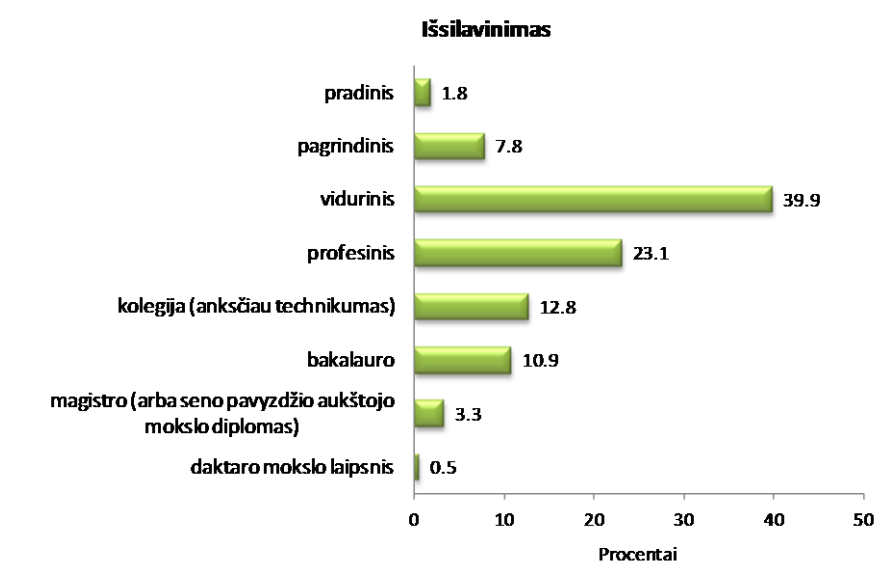
Respondentų pasiskirstymas pagal turimų vaikų skaičių (proc.), N=340

Kiek jų turite?	Proc.
1	51.5
2	30.0
3	12.4
Daugiau nei trys vaikai	6.2

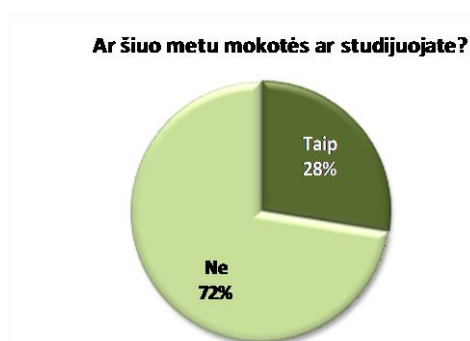
Pagal aukščiausią įgytą išsilavinimą respondentai pasiskirsto gana įvairiai, o pats skirstinio pobūdis daugmaž atitinka faktines realijas. Imtyje atspindėtos „edukacinės“ gyventojų kategorijos, pradedant nuo pradinio išsilavinimo iki mokslų daktaro laipsnio. Turinčių daktaro laipsnį 800 respondentų dydžio imtyje buvo 4 asmenys, kas sudaro apie 0,5 procento. Magistro laipsnį turinčių (arba turinčių seno pavyzdžio aukštojo mokslo diplomą) yra 3,3 proc. Bakalauro išsilavinimą įgijusių yra 11 proc., baigusių kolegiją (arba seniau technikumą) yra 13 proc. Vidurinį išsilavinimą teturinčių yra apie 40 proc. o profesinį išsilavinimą įgijusių yra 23 proc. Likę 9 proc. tenka paties žemiausio išsilavinimo kategorijoms – pagrindiniam ir pradiniam išsilavinimui. Pastarojo lygmens išsilavinimą įgiję nurodė tik 1,8 proc. respondentų.

Respondentų pasiskirstymas pagal aukščiausią įgytą išsilavinimą (proc.), N=792

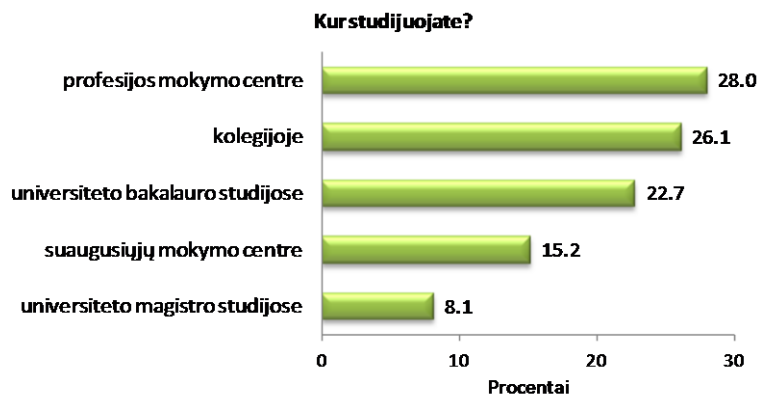
Koks yra Jūsų aukščiausias įgytas išsilavinimas?	Proc.
daktaro mokslo laipsnis	0.5
magistro (arba seno pavyzdžio aukštojo mokslo diplomas)	3.3
bakalauro	10.9
kolegija (anksčiau technikumas)	12.8
profesinis	23.1
vidurinis	39.9
pagrindinis	7.8
pradinis	1.8

1.1.7. pav. Respondentų pasiskirstymas pagal aukščiausią įgytą išsilavinimą (proc.), N=792

1.1.8. pav. Respondentų išitraukimas į švietimo sistemą (proc.), N=646

1.1.9. pav. Respondentų pasiskirstymas pagal studijų/mokymosi vietą (sektorių) (proc.), N=211

Šiame kontekste yra svarbūs respondentų užimtumo rodikliai. Antai 207 apklausti vyrai nurodė, jog šiuo metu yra užsiregistravę darbo biržoje. Turintys nuolatinį darbą nurodė tik 43,9 proc. respondentų. Kita vertus, Save kaip bedarbių apibūdino 25 proc. respondentų.

Esantys organizacijos arba padalinio vadovais nurodė 7,8 proc. Esantys verslininkais, ūkininkais, turintys individualią įmonę nurodė 14 proc. apklaustų vyrų.

Apibūdinti imties pasiskirstymai pagal pagrindinius sociodemografinius rodiklius rodo, kad suformuota imtis yra gana didelė, įvairi ir visumoje atitinka iškeltus tyrimo tikslus – vykdyti Lietuvos vyrų psichosocialinių problemų ir krizių stebėseną, tiksliau pasakius – vykdyti stebėsenos modelio išbandymą.

1. 2. Sukonstruotas kiekybinis klausimynas (inventarijus), atskleidžiantis vyrų krizių ir psichosocialinių problemų priežastis

Sukurto vyrų klausimyno pilna versija yra pateikta šios ataskaitos prieduose. Pažymėtina, kad klausimynas yra originalus, pirmą kartą taikomas, kadangi mokslininkai jį sukūrė specialiai šiam projektui. Toliau yra pateikiama 1.2.1. lentelė, atspindinti apklausos instrumento tematinę struktūrą (diagnostinius blokus, tematinius modulius). Iš minėtos lentelės rodmenų galima matyti kiek indikatorių tenka vienam ar kitam diagnostiniam blokui/tematiniam moduliui. Klausimyne naudojamų diagnostinių blokų koncepcinė įvairovė leidžia sukurtą apklausos instrumentą apibrėžti, kaip psichologinį ir sociologinį inventarijų.

1.2.1. lentelė

Klausimyno nuoseklumas ir tematiniai moduliai

SKALĖ	INDIKATORIŲ PAVYZDŽIAI	N^{indikatorių}
APIE LAIMĘ, HARMONIJĄ, ARTIMUOSIUS	• Jaučiuosi be galo vienišas • Mane aplanko liūdna nuotaika, depresija • Mane kartais aplanko mintys apie savižudybę • Laisvalaikį leidžiu su savo šeima ir artimaisiais • Mane dažnai kas nors suerzina, sukelia pyktį • Savo intymiu/sekso gyvenimu esu patenkintas • Mano dantys sveiki ir sutvarkyti • Pasitaiko, kad aš keikiuosi, šaukiu, įžeidžiu kitus žmones • Artimų žmonių aplinkoje aš atsipalaiduju, atgaunu jėgas	27

APIE LAISVALAIKĮ IR HOBĮ	• Aš turiu užsiėmimą (hobį) į kurį mėgstu pasinerti: <i>pvz. žvejyba, automobilis, motociklas, kolekcionavimas ir pan.</i> • Savaitgaliais, laisvadieniais aš gerai pailsiu • Reguliariai lankausi bažnyčioje, dalyvauju apeigose • Aš sportuoju, stiprinu sveikatą, tobulinu savo kūną • Aš esu laimingas ir drąsiai žiūriu į ateitį	11
	Vienu ar keliais žodžiais apibūdinkite, koks yra Jūsų hobis	atviras kl.
Savo artimoje (privačioje) aplinkoje:	• Aplinkiniai mane vertina ir gerbia • Jei netekčiau būsto, aš turėčiau kur laikinai prisiglausti • Aš turiu tikrų draugų ir prireikus sulaukčiau iš jų rimtos pagalbos • Jei sunkiai susirgčiau, būtų kas manimi rūpintis • Jaučiuosi išnaudojamas • Jaučiu, kad mane apgaudinėja, išduoda • Manimi bandoma manipuliuoti • Ar galėtumėte teigti, kad esate gėjus	9
APIE VYRŲ PROBLEMAS <i>Kaip Jūs manote, ar turite problemų dėl:</i>	• alkoholio vartojimo • polinkio lošti • vaistų vartojimo, nuo skausmo, dėl miego ir pan. • dėl to, kad per daug laiko praleidžiu prie kompiuterio • dėl užėinančio noro apsipirkinėti (ištiesai lankausi prekyvietėse, neapdairiai išlaidauju, prisiperku dalykų, kurie nėra būtini)	7
APIE FINANSUS, SKOLAS IR PRADELSTUS MOKĖJIMUS <i>Ar per pastaruosius 12 mėn. su Jumis buvo atsitikę tokie įvykiai:</i> <i>Ar per pastaruosius 12 mėn. dėl lėšų stygiaus su Jumis buvo atsitikę tokie įvykiai:</i>	• Turiu pradelstų, susikaupusių įsiskolinimų už komunalinius patarnavimus (elektrą, šildymą, dujas, vandenį) • Esu pasiskolinęs pinigų iš draugų, pažįstamų ar giminių • Esu paėmęs „greitojo kredito“ paskolą • Tenka mokėti alimentus • Mane išlaiko, man padeda finansiškai artimieji	8
	• Dėl paskolų turiu sunkumų: padarius įmokas kreditoriams, trūksta pinigų pragyvenimui • Dėl skolų ar teismo sprendimo buvo uždėtas turto areštas • Dėl pradelstų mokėjimų man buvo atjungtas telefono ryšys/internetas • Dėl negražintų skolų man buvo priekaištaujama/grasinama • Turėjau santuokos nutraukimo bylą, kuri man atnešė daug nuostolių	8
	• buvo apribota mano galimybė būti mobiliam, negalėjau nuvykti, nuvažiuoti kur reikia • nenuėjau, atidėjau vizitą pas stomatologą • negalėjau įsigyti vaistų, tinkamai gydytis • negalėjau patenkinti būtiniausių savo ir šeimos narių poreikių • Vis tekdavo ieškoti pačių pigiausių pirkinių (pigaus maisto, dėvėtų rūbų ir pan.)	8
APIE DARBĄ, PROFESIJĄ, PAJAMAS	• darbe aš susitvarkau su visomis užduotimis • darbe aš esu kupinas energijos • darbe aš jaučiuosi pakylėtas ir laimingas • darbe yra galimybės augti ir tobulėti profesiskai • dirbu tik dėl to, kad pragyventi • darbe nuolat patiriu stresą ir įtampą • mano atlyginimas (išmokos, pensija) yra teisingas: gaunu tiek, kiek esu vertas • dėl geresnio darbo norėčiau persikelti į kitą Lietuvos miestą ar vietovę • planuoju ilgam išvykti gyventi ir dirbti į užsienį	21
APIE SUKRĖTIMUS, NELAIMES, IŠBANDYMUS <i>Ar per pastaruosius 3 metus Jums teko patirti kai</i>	• Laidojau artimuosius • Išsiskyriau su mylimu žmogumi • Turėjau santuokos nutraukimo bylą • Patyriau sudėtingą chirurginę operaciją • Praradau turtą, santaupas ir pan.	20

<i>kuriuos skausmingus įvykius:</i>	• Patekau į autoįvykį su sunkiomis pasekmėmis • Praradau galimybę mokytis ir studijuoti	
APIE GALIMAS PROBLEMAS SU TEISĖSAUGA <i>Per pastaruosius 12 mėn.:</i>	• Aš turiu/turėjau teistumą • Šiuo metu teismo sprendimu aš atliekų lygtinę bausmę • Vairavau transporto priemonę, neturinčią techninės apžiūros pažymėjimo • Buvau įsivėlęs/įveltas į muštynes • Buvau apvogtas, apiplėštas • Iš manęs buvo (arba yra) atimta teisė vairuoti transporto priemonę • Norint išspręsti problemas, kyšio davimas dažnai yra vienintelis efektyvus būdas • Vardan didelio ir svarbaus tikslo galima nesilaikyti moralės, galima apeiti įstatymus • Mano artimiausių draugų tarpe yra tokių, kurie jau turi arba ateityje turės rimtų problemų su teisėsauga • Jei tave įžeidė, pridarė žalos ar kitaip tau pakenkė, tai reikia nedelsiant reaguoti pačiam ir atkeršyti	4 19
APIE JŪSŲ BŪSTĄ	• Turiu būstą nuosavybės teisėmis • Gyvenu pas artimuosius • Mano deklaruota gyvenamoji vietovė atitinka tą vietą, kurioje faktiškai gyvenu	6
	Įvertinkite savo būsto kokybę 10 balų sistema . Kuo didesnį balą rašote, tuo geriau vertinate. Rašydami balą, pasverkite visas aplinkybes: ar užtenka ploto, ar būstas patogus, šiltas, ar yra patogumai, ar jis suremontuotas ir pan.	atviras kl.
<i>Kokios priežastys lėmė, kad esate bedarbis?</i>	• Pasiskaičiavau, kad dirbti neapsimoka • Nėra tinkamo darbo • Pavyksta pragyventi iš pašalpų • Neturiu tinkamos profesijos • Kažkaip „susivairuoju“ pinigų ir nedirbdamas	10
Iš viso:		158

SOCIODEMOGRAFINIAI	INDIKATORIAI	Nindikatorių
Gyvenamoji vieta		atviras kl.
Amžius		atviras kl.
Šeimyninis statusas	Vedęs/nevedęs Gyvenu su draugais Gyvenu su tėvais Jei esate nevedęs, tai ar norėtumėte vesti, turėti šeimą, vaikų	6
A turite nepilnamečių vaikų? Kiek jų turite?		atviras kl.
Koks yra Jūsų aukščiausias įgytas išsilavinimas?	Pradinis Pagrindinis Bakalauro Daktaro laipsnis	8
Ar šiuo metu mokotės ar studijujete? Jei taip, nurodykite kur?	Suaugusiųjų mokymo centre Profesijos mokymo centre Kolegijoje Universitete	4
Įsitraukimas/neįsitraukimas į pilietinį ir bendruomeninį gyvenimą	Esu profsąjungų narys Esu politinės partijos narys Esu visuomeninės organizacijos, draugijos ar klubo narys Dalyvauju veikloje pagal gyvenamąją vietą (seniūnijoje, teritorinėje bendruomenėje, namų bendrijoje ir pan.).	4
Užimtumas, socialinis saugumas	Esu samdomas darbuotojas Esu samdomas organizacijos ar padalinio vadovas Esu bedarbis Dirbu savarankiškai (esu verslininkas, ūkininkas, turiu	12

	individualią įmonę ir pan.) Dirbu pagal individualios veiklos pažymėjimą, verslo liudijimą ar autorines sutartis Esu prisiregistravęs darbo biržoje Gyvenu iš socialinių išmokų, pašalpų Su draudimo kompanija esu privačiai sudaręs gyvybės/sveikatos draudimo sutartį Turiu su darbu nesusijusių pajamų: įplaukos už nuomą, akcijas ir pan.	
Iš viso:		34

1. 3. Siūlomi tyrimo duomenų statistiniai apdorojimo metodai

Vyrų klausimyne praktiškai naudojami dviejų tipų atsakymo formatai. Pirma, tai – dichotominis formatas, apimantis atsakymo kategorijas tik „TAIP“ arba „Ne“. Antra, tai – keturių pakopų Likert'o tipo skalės formatas, apimantis šias atsakymo kategorijas: „Tikrai ne“; „Lyg ir ne“; „Lyg ir taip“; „Tikrai taip“. Tyrimo ataskaitoje pagal visus pirminius apklausos indikatorius yra pateikti procentiniai dažniai, tenkantys kiekvienai atsakymo kategorijai.

Praktika rodo, kad vietoje tradicinių vidurkių, atitinkamą subjektyvios stebėsenos indikatorių geriau yra apibūdinti taikant tokį dydį, kaip pritarimo procentai. Šiam pasiūlymui pagrįsti yra net keli argumentai. Pirma, ranginėje skalėje skaičiuoti aritmetinį vidurkį, kuris beje yra normaliojo skirstinio parametras ir reikalauja kiekybinės (intervalų) skalės, yra nekorektiška. Antra, indikatorius rodmenis, išreikštus vidurkiu yra sunkiau interpretuoti, nei pritarimo procentus, kurie yra pateikti visiems taip įprastoje procentų skalėje. Turint galvoje, kad apklausos – subjektyvios stebėsenos - rezultatus daugiau naudos praktikai, o ne mokslininkai, pastaroji aplinkybė yra pakankamai svarbi. Pažymėtina, kad profesionalūs tyrėjai ir mokslininkai gali naudotis pirmine statistinių duomenų matrica, kuri yra pateikta šios ataskaitos prieduose, ir savarankiškai pasiskaičiuoti visus dominančius išvestinius rodiklius bei dydžius (koreliacijų matricas, skalių ir sudėtinių indeksų patikimumą etc.).

Vadinamuosius TAIP-procentus (arba pritarimo procentus) rasti yra labai paprasta. Likert'o skalės atveju tiesiog sudedami procentiniai dažniai, tenkantys atsakymų kategorijoms „Lyg ir taip“ bei „Tikrai taip“. Dichotominio atsakymo formato atveju skaičiuojami procentiniai dažniai, tenkantys atsakymų kategorijai „TAIP“.

Taipogi gali būti skaičiuojamas vidutinis pritarimo diagnostiniams teiginiams procentas atitinkamo tematinio bloko viduje.

II. VYRŲ PSICHOSOCIALINIŲ PROBLEMŲ STEBĖSENOS SISTEMOS MODELIS

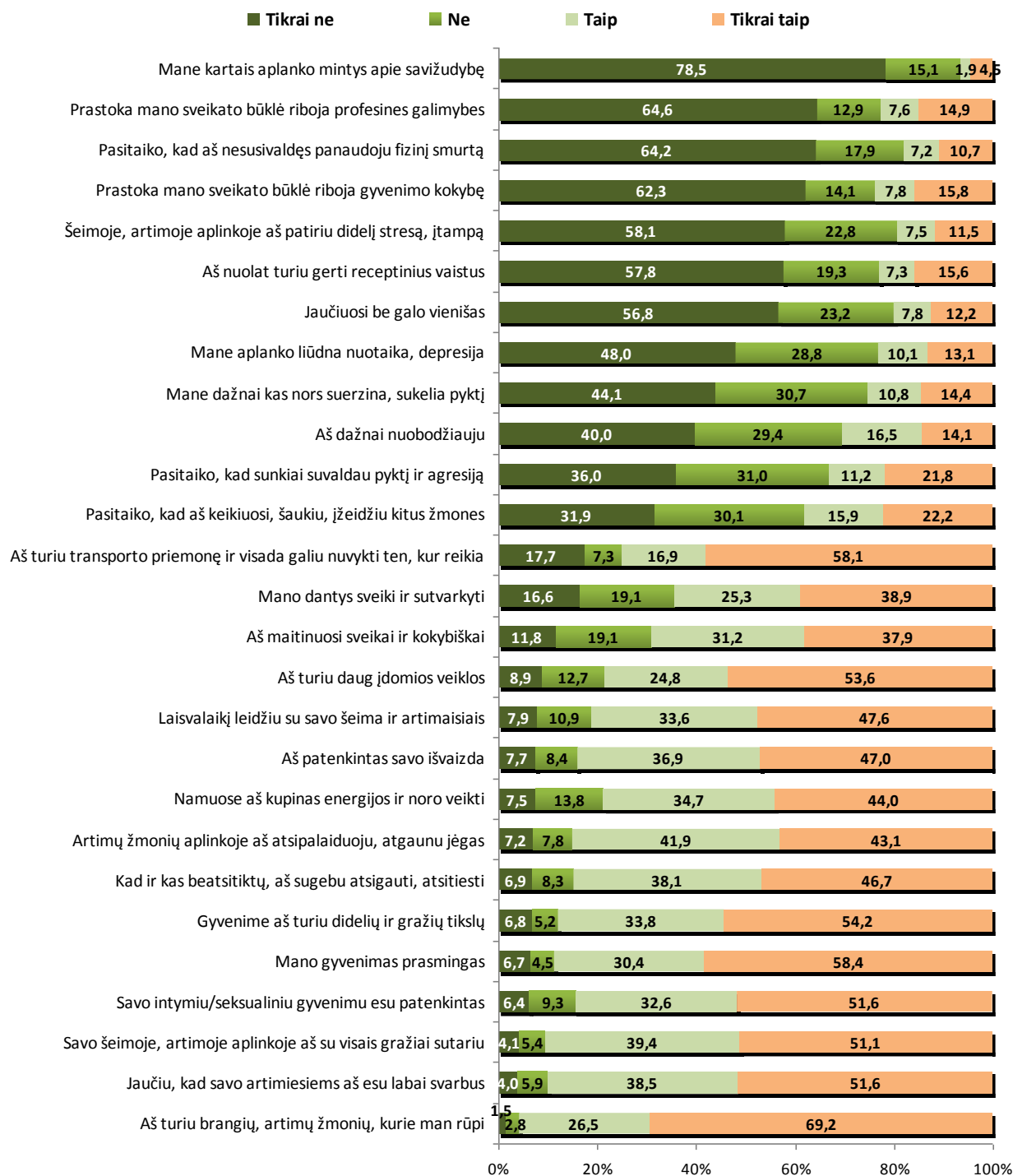
2.1. Apklausos duomenų analizė pasirinktais statistiniais metodais

2.1.1. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: APIE LAIMĘ, HARMONIJĄ, ARTIMUOSIUS (proc.),

N=795

Indikatorius	Tikrai ne	Ne	Taip	Tikrai taip
Mano gyvenimas prasmingas	6.7	4.5	30.4	58.4
Aš turiu daug įdomios veiklos	8.9	12.7	24.8	53.6
Jaučiuosi be galo vienišas	56.8	23.2	7.8	12.2
Aš patenkintas savo išvaizda	7.7	8.4	36.9	47.0
Mane aplanko liūdna nuotaika, depresija	48.0	28.8	10.1	13.1
Aš dažnai nuobodžiauju	40.0	29.4	16.5	14.1
Gyvenime aš turiu didelių ir gražių tikslų	6.8	5.2	33.8	54.2
Aš turiu brangių, artimų žmonių, kurie man rūpi	1.5	2.8	26.5	69.2
Mane kartais aplanko mintys apie savižudybę	78.5	15.1	1.9	4.5
Namuose aš kupinas energijos ir noro veikti	7.5	13.8	34.7	44.0
Aš turiu transporto priemonę ir visada galiu nuvykti ten, kur reikia	17.7	7.3	16.9	58.1
Laisvalaikį leidžiu su savo šeima ir artimaisiais	7.9	10.9	33.6	47.6
Šeimoje, artimoje aplinkoje aš patiriu didelį stresą, įtampą	58.1	22.8	7.5	11.5
Mane dažnai kas nors suerzina, sukelia pyktį	44.1	30.7	10.8	14.4
Savo intymiu/sekso gyvenimu esu patenkintas	6.4	9.3	32.6	51.6
Savo šeimoje, artimoje aplinkoje aš su visais gražiai sutariu	4.1	5.4	39.4	51.1
Pasitaiko, kad sunkiai suvaldau pyktį ir agresiją	36.0	31.0	11.2	21.8
Jaučiu, kad savo artimiesiems aš esu labai svarbus	4.0	5.9	38.5	51.6
Kad ir kas beatsitiktų, aš sugebu atsigauti, atsitiesti	6.9	8.3	38.1	46.7
Aš maitinuosi sveikai ir kokybiškai	11.8	19.1	31.2	37.9
Mano dantys sveiki ir sutvarkyti	16.6	19.1	25.3	38.9
Aš nuolat turiu gerti receptinius vaistus	57.8	19.3	7.3	15.6
Pasitaiko, kad aš keikiuosi, šaukiu, įžeidžiu kitus žmones	31.9	30.1	15.9	22.2
Artimų žmonių aplinkoje aš atsipalaiduojau, atgaunu jėgas	7.2	7.8	41.9	43.1
Pasitaiko, kad aš nesusivaldęs panaudoju fizinį smurtą	64.2	17.9	7.2	10.7
Prastoka mano sveikatos būklė:	Tikrai ne	Ne	Taip	Tikrai taip
riboja profesines galimybes	64.6	12.9	7.6	14.9
riboja gyvenimo kokybę	62.3	14.1	7.8	15.8

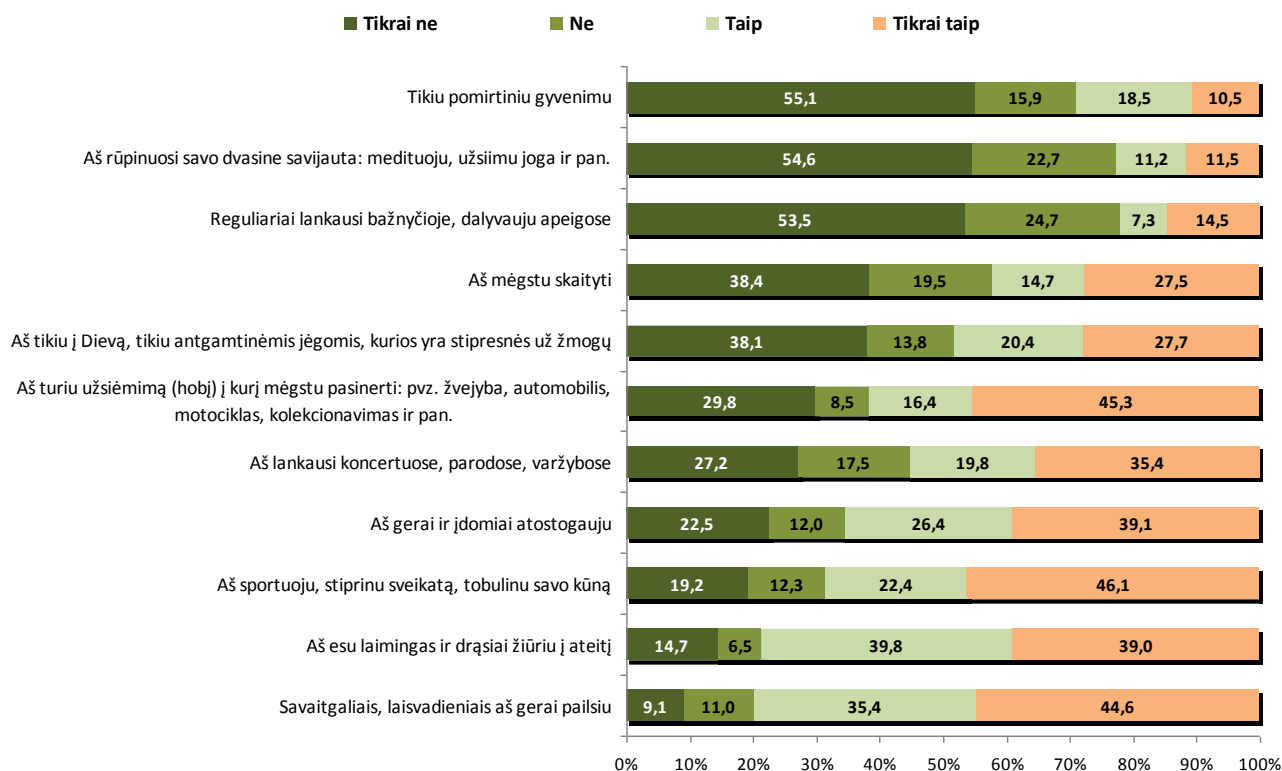
2.1.1. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: APIE LAIMĘ, HARMONIJĄ, ARTIMUOSIUS (proc.), N=795

2.1.2. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: APIE LAISVALAIKĮ IR HOBĮ

Indikatorius	Tikrai ne	Ne	Taip	Tikrai taip
Aš gerai ir įdomiai atostogauju	22.5	12.0	26.4	39.1
Aš turiu užsiėmimą (hobį) į kurį mėgstu pasinerti: pvz. žvejyba, automobilis, motociklas, kolekcionavimas ir pan.	29.8	8.5	16.4	45.3
Aš lankausi koncertuose, parodose, varžybose	27.2	17.5	19.8	35.4
Savaitgaliais, laisvadieniais aš gerai pailsiu	9.1	11.0	35.4	44.6
Aš mėgstu skaityti	38.4	19.5	14.7	27.5

Reguliariai lankausi bažnyčioje, dalyvauju apeigose	53.5	24.7	7.3	14.5
Aš rūpinuosi savo dvasine savijauta: medituoju, užsiimu joga ir pan.	54.6	22.7	11.2	11.5
Aš sportuoju, stiprinu sveikatą, tobulinu savo kūną	19.2	12.3	22.4	46.1
Aš tikiu į Dievą, tikiu antgamtinėmis jėgomis, kurios yra stipresnės už žmogų	38.1	13.8	20.4	27.7
Tikiu pomirtiniu gyvenimu	55.1	15.9	18.5	10.5
Aš esu laimingas ir drąsiai žiūriu į ateitį	14.7	6.5	39.8	39.0

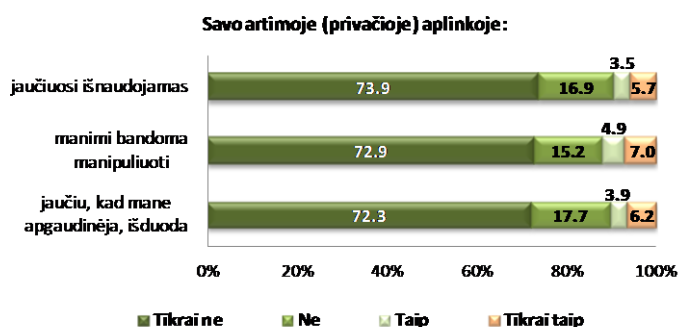

2.1.2. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: APIE LAISVALAIKĮ IR HOBĮ

2.1.3. lentelė

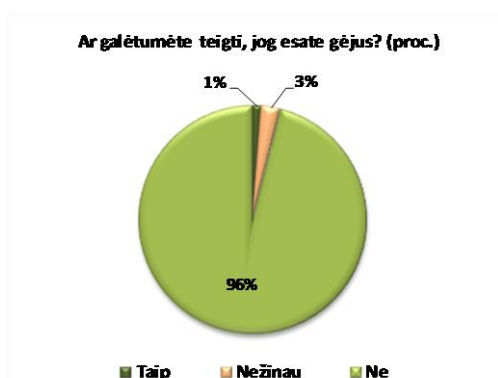
Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: HARMONIJA, ARTIMUOSIUS (proc.), N=795

Savo artimoje (privačioje) aplinkoje:	Tikrai ne	Ne	Taip	Tikrai taip
jaučiuosi išnaudojamas	73.9	16.9	3.5	5.7
jaučiu, kad mane apgaudinėja, išduoda	72.3	17.7	3.9	6.2
manimi bandoma manipuliuoti	72.9	15.2	4.9	7.0

2.1.3. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: HARMONIJA, ARTIMUOSIUS (proc.), N=795

	Taip	Nežinau	Ne
Ar galėtumėte teigti, jog esate gėjus	1.2	2.7	96.1

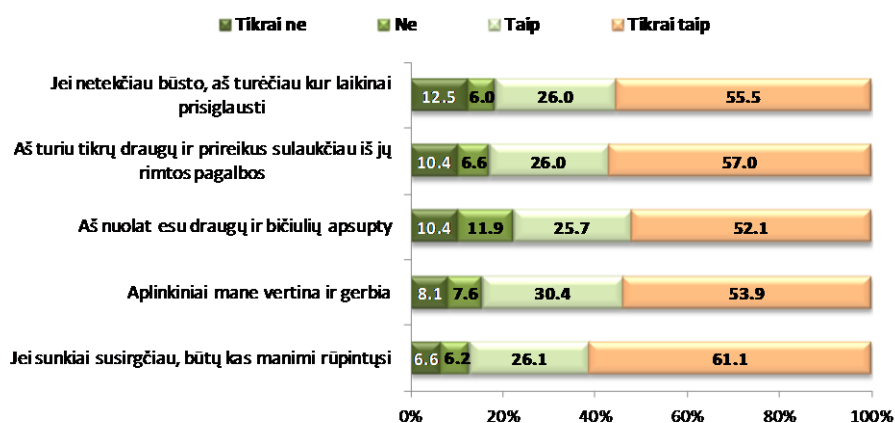

2.1.4. pav. Respondentų pasiskirstymas pagal seksualinę orientaciją

2.1.4. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: SOCIALINIS TINKLAS, PARAMA IŠ APLINKOS

Indikatorius	Tikrai ne	Ne	Taip	Tikrai taip
Aplinkiniai mane vertina ir gerbia	8.1	7.6	30.4	53.9
Aš nuolat esu draugų ir bičiulių apsupty	10.4	11.9	25.7	52.1
Jei netekčiau būsto, aš turėčiau kur laikinai prisiglausti	12.5	6.0	26.0	55.5
Aš turiu tikrų draugų ir prireikus sulaukčiau iš jų rimtos pagalbos	10.4	6.6	26.0	57.0
Jei sunkiai susirgčiau, būtų kas manimi rūpintis	6.6	6.2	26.1	61.1

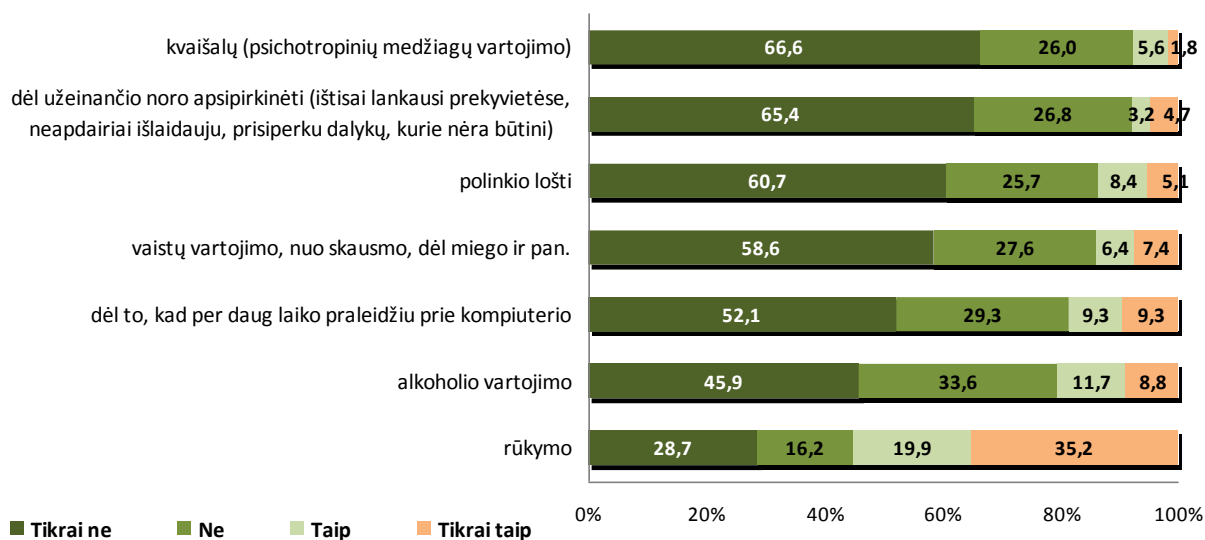
2.1.5. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: SOCIALINIS TINKLAS, PARAMA IŠ APLINKOS

2.1.5. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: APIE VYRŲ PROBLEMAS DĖL PRIKLAUSOMYBIŲ

Kaip Jūs manote, ar turite problemų dėl:	Tikrai ne	Ne	Taip	Tikrai taip
rūkymo	28.7	16.2	19.9	35.2
alkoholio vartojimo	45.9	33.6	11.7	8.8
polinkio lošti	60.7	25.7	8.4	5.1
kvaišalų (psichotropinių medžiagų vartojimo)	66.6	26.0	5.6	1.8
vaistų vartojimo, nuo skausmo, dėl miego ir pan.	58.6	27.6	6.4	7.4
dėl to, kad per daug laiko praleidžiu prie kompiuterio	52.1	29.3	9.3	9.3
dėl užėinančio noro apsipirkinėti (ištisai lankausi prekyvietėse, neapdairiai išlaidauju, prisiperku dalykų, kurie nėra būtini)	65.4	26.8	3.2	4.7

Kaip Jūs manote, ar turite problemų dėl:

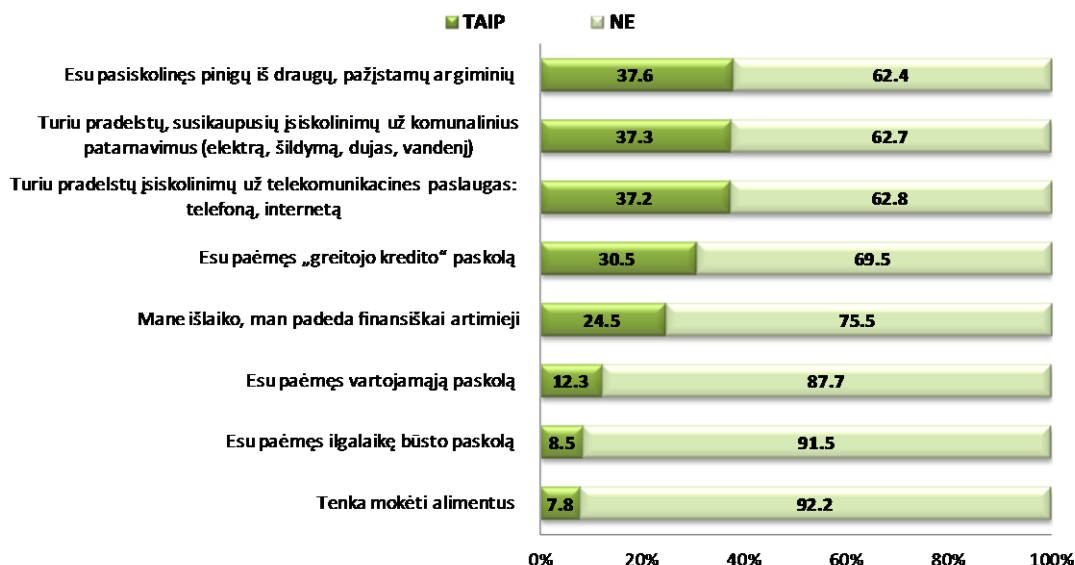

2.1.6. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: APIE VYRŲ PROBLEMAS DĖL PRIKLAUSOMYBIŲ

2.1.6. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: APIE FINANSUS, SKOLAS IR PRADELSTUS MOKĖJIMUS

Indikatorius	TAIP	NE
Turiu pradelstų, susikaupusių įsiskolinimų už komunalinius patarnavimus (elektrą, šildymą, dujas, vandenį)	37.3	62.7
Turiu pradelstų įsiskolinimų už telekomunikacines paslaugas: telefoną, internetą	37.2	62.8
Esu pasiskolinęs pinigų iš draugų, pažįstamų ar giminių	37.6	62.4
Esu paėmęs „greitojo kredito“ paskolą	30.5	69.5
Esu paėmęs vartojamąją paskolą	12.3	87.7
Esu paėmęs ilgalaikę būsto paskolą	8.5	91.5
Tenka mokėti alimentus	7.8	92.2
Mane išlaiko, man padeda finansiškai artimieji	24.5	75.5

2.1.7. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: APIE FINANSUS, SKOLAS IR PRADELSTUS MOKĖJIMUS

2.1.7. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: SUNKUMAI DĖL KREDITO ĮSIPAREIGOJIMŲ VYKDYMO

Indikatorius	TAIP	NE
Dėl paskolų turiu sunkumų: padarius įmokas kreditoriams, trūksta pinigų pragyvenimui	32.4	67.6
Dėl skolų išieškojimo man buvo areštuota sąskaita	21.2	78.8
Dėl skolų ar teismo sprendimo buvo uždėtas turto areštas	13.3	86.7
Dėl pradelstų mokėjimų man buvo atjungtas telefono ryšys/internetas	25.2	74.8
Dėl pinigų stygiaus teko skubiai įkeisti/parduoti brangesnį daiktą/daiktus	22.1	77.9
Antstoliai paėmė pardavimui iš varžytinių mano turtą	3.9	96.1
Dėl negražintų skolų man buvo priekaištaujama/grasinama	8.4	91.6
Turėjau santuokos nutraukimo bylą, kuri man atnešė daug nuostolių	7.2	92.8

Ar per pastaruosius 12 mėn. su Jumis buvo atsitikę tokie įvykiai:

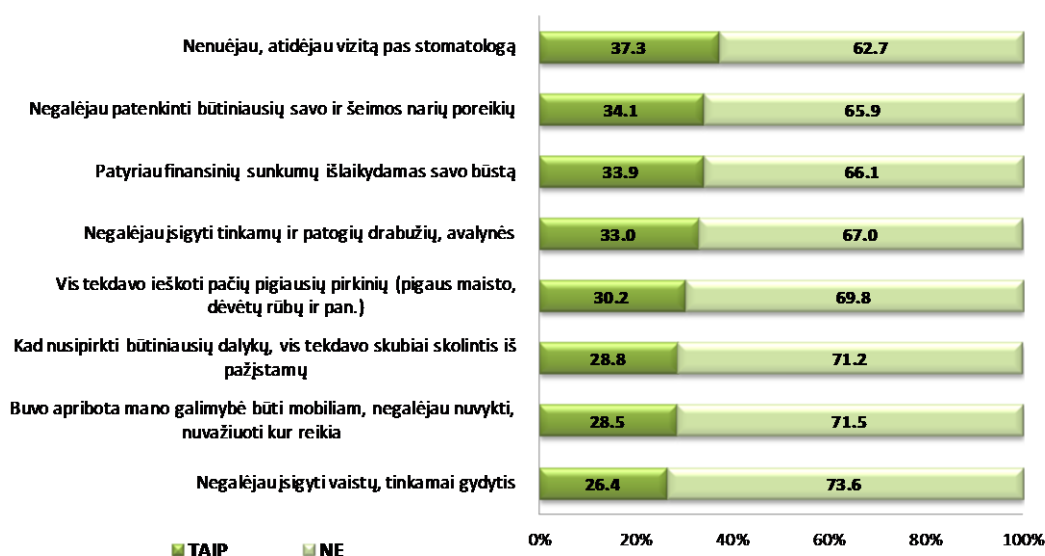
2.1.8. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: SUNKUMAI DĖL KREDITO ĮSIPAREIGOJIMŲ VYKDYMO

2.1.8. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: GYVENIMO KOKYBĖS IR VARTOJIMO STANDARTO APRIBOJIMAI DĖL LĖŠŲ STYGIAUS

Indikatorius	TAIP	NE
Buvo apribota mano galimybė būti mobiliam, negalėjau nuvykti, nuvažiuoti kur reikia	28.5	71.5
Nenuėjau, atidėjau vizitą pas stomatologą	37.3	62.7
Negalėjau įsigyti tinkamų ir patogių drabužių, avalynės	33.0	67.0
Negalėjau įsigyti vaistų, tinkamai gydytis	26.4	73.6
Negalėjau patenkinti būtiniausių savo ir šeimos narių poreikių	34.1	65.9
Patyriau finansinių sunkumų išlaikydamas savo būstą	33.9	66.1
Vis tekdavo ieškoti pačių pigiausių pirkinių (pigaus maisto, dėvėtų rūbų ir pan.)	30.2	69.8
Kad nusipirkti būtiniausių dalykų, vis tekdavo skubiai skolintis iš pažįstamų	28.8	71.2

Ar per pastaruosius 12 mėn. dėl lėšų stygiaus su Jumis buvo atsitikę tokie įvykiai:

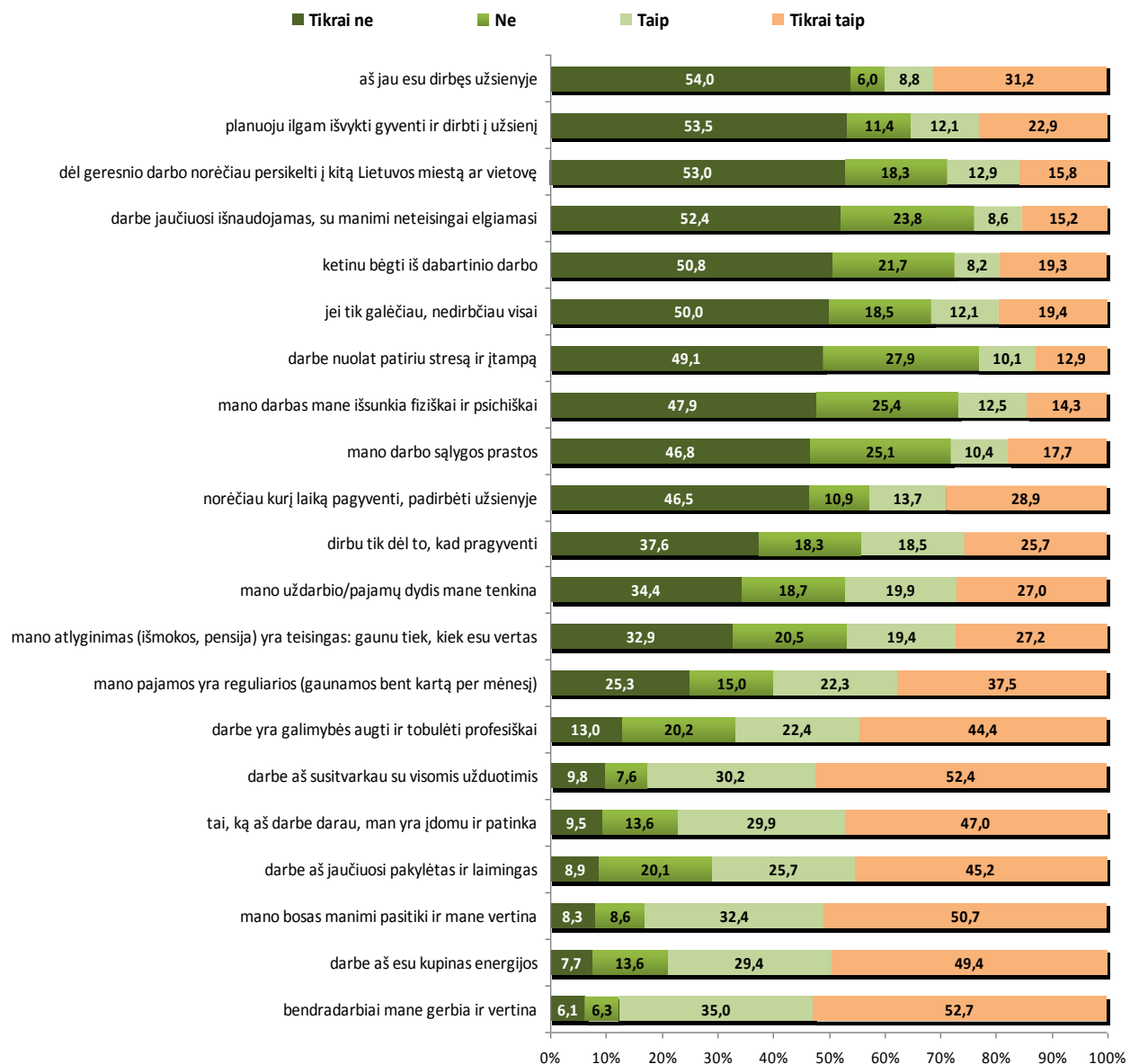
2.1.9. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: GYVENIMO KOKYBĖS IR VARTOJIMO STANDARTO APRIBOJIMAI DĖL LĖŠŲ STYGIAUS

2.1.9. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: APIE DARBĄ, PROFESIJĄ, PAJAMAS

Indikatorius	Tikrai ne	Ne	Taip	Tikrai taip
darbe aš susitvarkau su visomis užduotimis	9.8	7.6	30.2	52.4
bendradarbiai mane gerbia ir vertina	6.1	6.3	35.0	52.7
darbe aš esu kupinas energijos	7.7	13.6	29.4	49.4
mano bosas manimi pasitiki ir mane vertina	8.3	8.6	32.4	50.7
darbe aš jaučiuosi pakylėtas ir laimingas	8.9	20.1	25.7	45.2
tai, ką aš darbe darau, man yra įdomu ir patinka	9.5	13.6	29.9	47.0
darbe yra galimybės augti ir tobulėti profesiskai	13.0	20.2	22.4	44.4
dirbu tik dėl to, kad pragyventi	37.6	18.3	18.5	25.7
jei tik galėčiau, nedirbčiau visai	50.0	18.5	12.1	19.4
ketinu bėgti iš dabartinio darbo	50.8	21.7	8.2	19.3
mano darbo sąlygos prastos	46.8	25.1	10.4	17.7
darbe jaučiuosi išnaudojamas, su manimi neteisingai elgiamasi	52.4	23.8	8.6	15.2
mano darbas mane išsunkia fiziškai ir psichiškai	47.9	25.4	12.5	14.3

darbe nuolat patiriu stresą ir įtampą	49.1	27.9	10.1	12.9
mano uždarbio/pajamų dydis mane tenkina	34.4	18.7	19.9	27.0
mano atlyginimas (išmokos, pensija) yra teisingas: gaunu tiek, kiek esu vertas	32.9	20.5	19.4	27.2
dėl geresnio darbo norėčiau persikelti į kitą Lietuvos miestą ar vietovę	53.0	18.3	12.9	15.8
mano pajamos yra reguliarios (gaunamos bent kartą per mėnesį)	25.3	15.0	22.3	37.5
norėčiau kurį laiką pagyventi, padirbėti užsienyje	46.5	10.9	13.7	28.9
aš jau esu dirbęs užsienyje	54.0	6.0	8.8	31.2
planuoju ilgam išvykti gyventi ir dirbti į užsienį	53.5	11.4	12.1	22.9

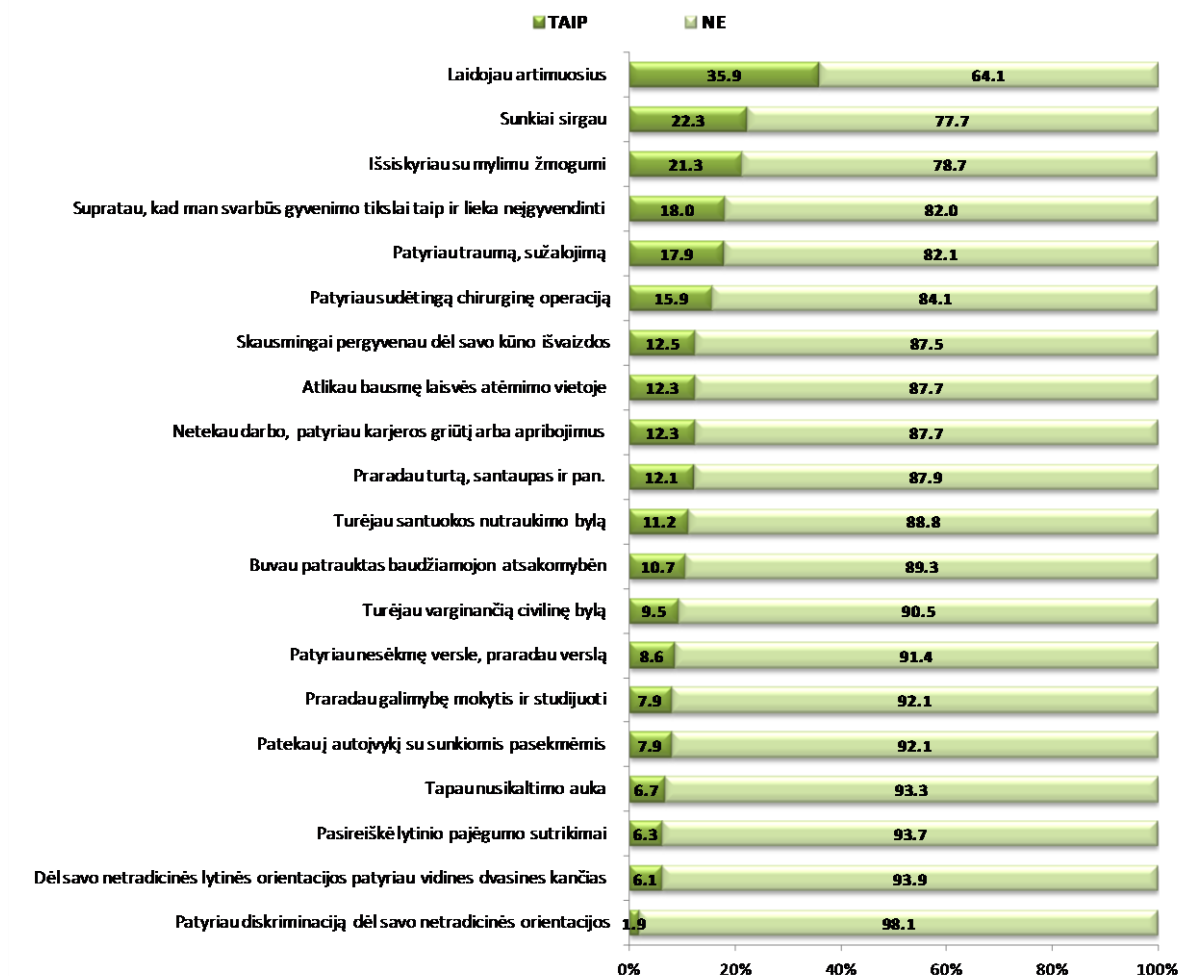
2.1.10. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: APIE DARBĄ, PROFESIJĄ, PAJAMAS

2.1.10. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: GYVENIMO KRIZĖS IR TRAUMUOJANTYS ĮVYKIAI

Ar per pastaruosius 3 metus Jums teko patirti kai kuriuos skausmingus įvykius:

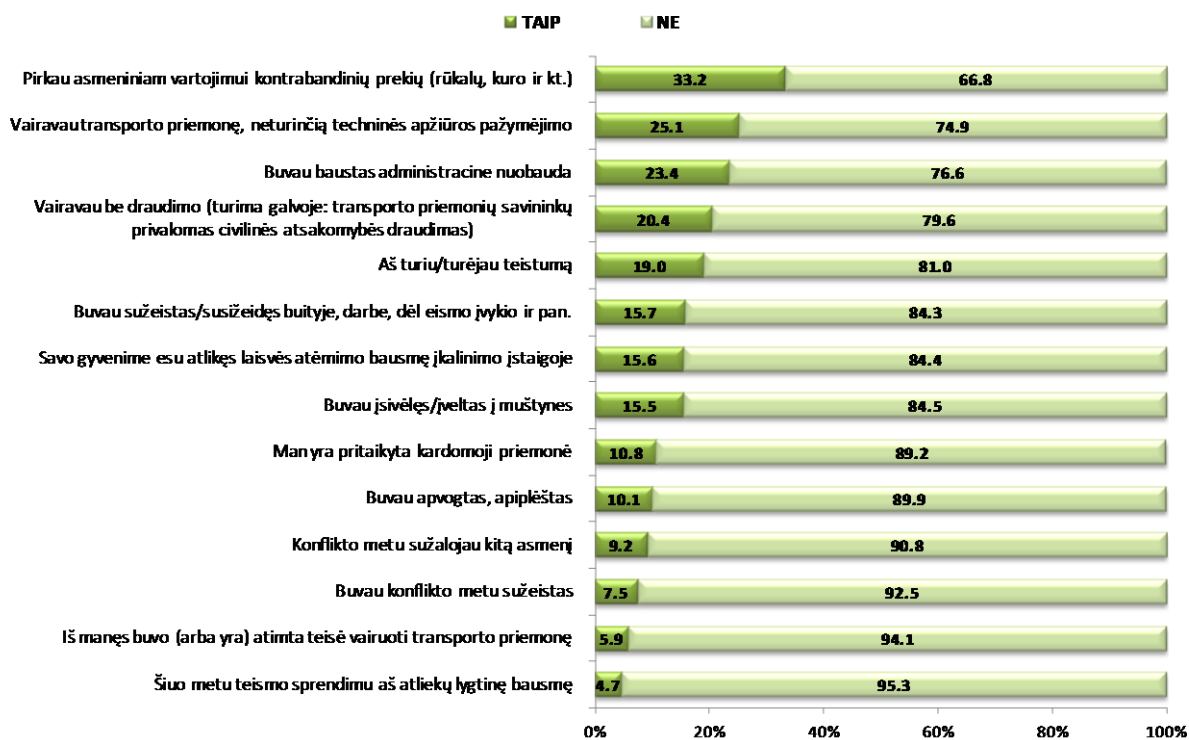
Indikatorius	TAIP	NE
Laidojau artimuosius	35.9	64.1
Išsiskyriau su mylimu žmogumi	21.3	78.7
Turėjau santuokos nutraukimo bylą	11.2	88.8
Patyriau traumą, sužalojimą	17.9	82.1
Sunkiai sirgau	22.3	77.7
Patyriau sudėtingą chirurginę operaciją	15.9	84.1
Patyriau diskriminaciją dėl savo netradicinės orientacijos	1.9	98.1
Pasireiškė lytinio pajėgumo sutrikimai	6.3	93.7
Skausmingai pergyvenau dėl savo kūno išvaizdos	12.5	87.5
Dėl savo netradicinės lytinės orientacijos patyriau vidines dvasines kančias	6.1	93.9
Praradau turtą, santaupas ir pan.	12.1	87.9
Patyriau nesėkmę versle, praradau verslą	8.6	91.4
Tapau nusikaltimo auka	6.7	93.3
Patekau į autoįvykį su sunkiomis pasekmėmis	7.9	92.1
Netekau darbo, patyriau karjeros griūtį arba apribojimus	12.3	87.7
Buvau patrauktas baudžiamojon atsakomybėn	10.7	89.3
Turėjau varginančią civilinę bylą	9.5	90.5
Praradau galimybę mokytis ir studijuoti	7.9	92.1
Supratau, kad man svarbūs gyvenimo tikslai taip ir lieka neįgyvendinti	18.0	82.0
Atlikau bausmę laisvės atėmimo vietoje	12.3	87.7

2.1.11. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: GYVENIMO KRIZĖS IR TRAUMUOJANTYS ĮVYKIAI

2.1.11. lentelė
Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: APIE GALIMAS PROBLEMAS SU TEISĖSAUGA

Indikatorius	TAIP	NE
Aš turiu/turėjau teistumą	19.0	81.0
Savo gyvenime esu atlikęs laisvės atėmimo bausmę įkalinimo įstaigoje	15.6	84.4
Man yra pritaikyta kardomoji priemonė	10.8	89.2
Šiuo metu teismo sprendimu aš atlieku lygtinę bausmę	4.7	95.3
<i>Per pastaruosius 12 mėn.:</i>		
Vairavau be draudimo (turima galvoje: transporto priemonių savininkų privalomas civilinės atsakomybės draudimas)	20.4	79.6
Vairavau transporto priemonę, neturinčią techninės apžiūros pažymėjimo	25.1	74.9
Buvau baustas administracine nuobauda	23.4	76.6
Buvau įsivėlęs/įveltas į muštynes	15.5	84.5
Buvau konflikto metu sužeistas	7.5	92.5
Konflikto metu sužalojau kitą asmenį	9.2	90.8
Buvau apvogtas, apiplėštas	10.1	89.9
Buvau sužeistas/susižeidęs buityje, darbe, dėl eismo įvykio ir pan.	15.7	84.3
Iš manęs buvo (arba yra) atimta teisė vairuoti transporto priemonę	5.9	94.1
Pirkau asmeniniam vartojimui kontrabandinių prekių (rūkalo, kuro ir kt.)	33.2	66.8

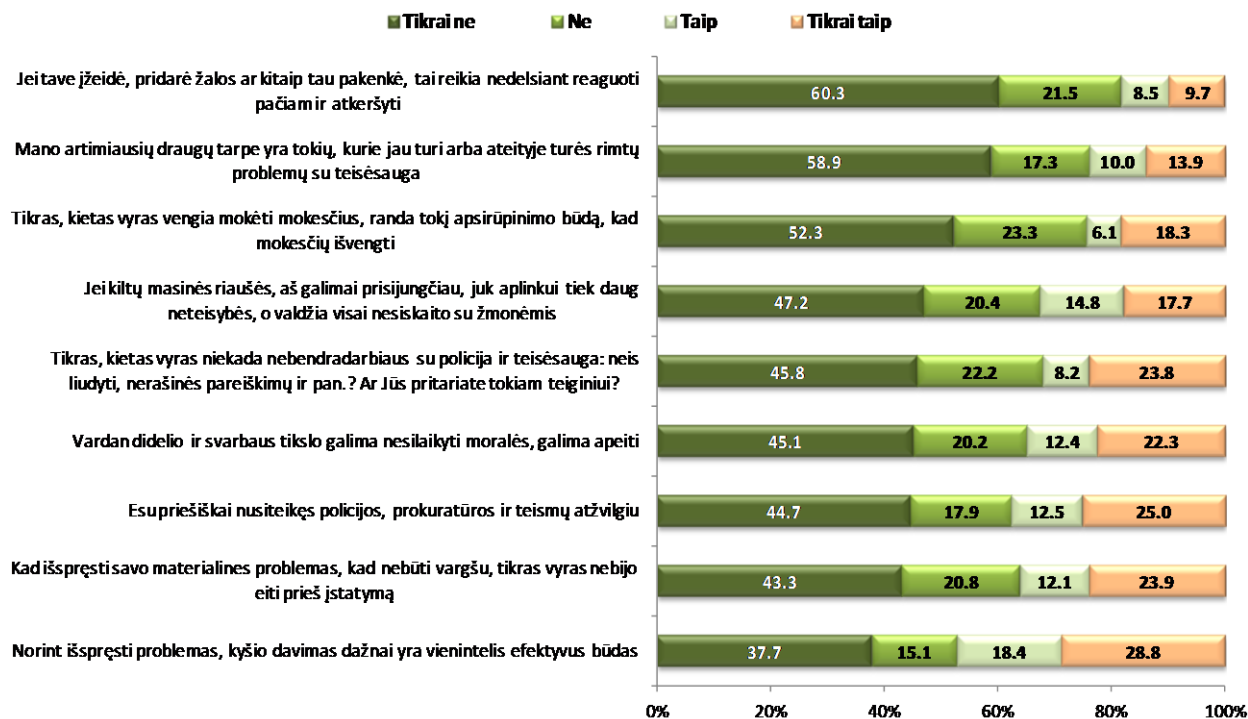

2.1.12. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: APIE GALIMAS PROBLEMAS SU TEISĖSAUGA

2.1.12. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: NEPASITIKĖJIMAS TEISĖSAUGA, POTENCIALI DEVIACIJA

Indikatorius	Tikrai ne	Ne	Taip	Tikrai taip
Esu priešiška(nu) nusiteikęs policijos, prokuratūros ir teismų atžvilgiu	44.7	17.9	12.5	25.0
Tikras, kietas vyras niekada nebendradarbiaus su policija ir teisėsauga: neis liudyti, nerašinėš pareiškimų ir pan.? Ar Jūs pritariate tokiam teiginiui?	45.8	22.2	8.2	23.8
Kad išspręsti savo materialines problemas, kad nebūti vargšu, tikras vyras nebijo eiti prieš įstatymą	43.3	20.8	12.1	23.9
Norint išspręsti problemas, kyšio davimas dažnai yra vienintelis efektyvus būdas	37.7	15.1	18.4	28.8
Tikras, kietas vyras vengia mokėti mokesčius, randa tokią apsirūpinimo būdą, kad mokesčių išvengtų	52.3	23.3	6.1	18.3
Vardan didelio ir svarbaus tikslo galima nesilaikyti moralės, galima apeiti	45.1	20.2	12.4	22.3
Jei kultų masinės riaušės, aš galimai prisijungčiau, juk aplinkui tiek daug neteisėbės, o valdžia visai nesiskaito su žmonėmis	47.2	20.4	14.8	17.7
Mano artimiausių draugų tarpe yra tokių, kurie jau turi arba ateityje turės rimtų problemų su teisėsauga	58.9	17.3	10.0	13.9
Jei tavo įžeidė, pridarė žalos ar kitaip tau pakenkė, tai reikia nedelsiant reaguoti pačiam ir atkeršyti	60.3	21.5	8.5	9.7

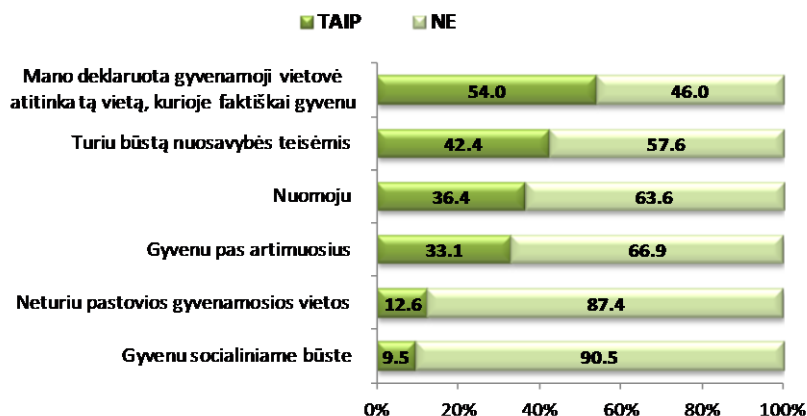

2.1.13. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: NEPASITIKĖJIMAS TEISĖSAUGA, POTENCIALI DEVIACIJA

2.1.13. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: GYVENAMOJI APLINKA IR APSIRŪPINIMAS BŪSTU

	TAIP	NE
Turiu būstą nuosavybės teisėmis	42.4	57.6
Gyvenu socialiniame būste	9.5	90.5
Nuomoju	36.4	63.6
Gyvenu pas artimuosius	33.1	66.9
Neturiu pastovios gyvenamosios vietos	12.6	87.4
Mano deklaruota gyvenamoji vietovė atitinka tą vietą, kurioje faktiškai gyvenu	54.0	46.0

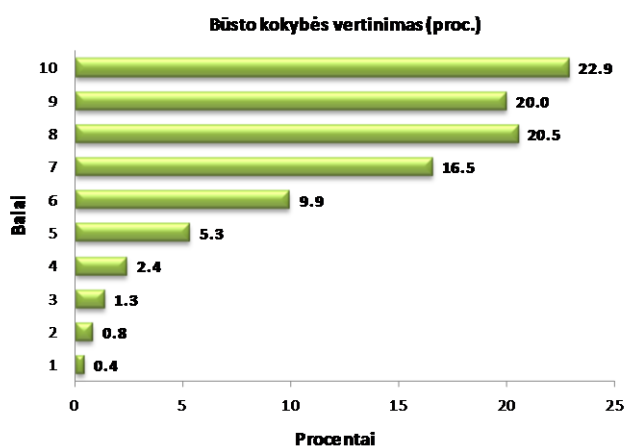

2.1.14. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: GYVENAMOJI APLINKA IR APSIRŪPINIMAS BŪSTU

2.1.14. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: BŪSTO KOKYBĖS VERTINIMAS

Būsto kokybė (kuo didesnis balas, tuo geriau vertinama būsto kokybė)	proc.
1	0.4
2	0.8
3	1.3
4	2.4
5	5.3
6	9.9
7	16.5
8	20.5
9	20.0
10	22.9

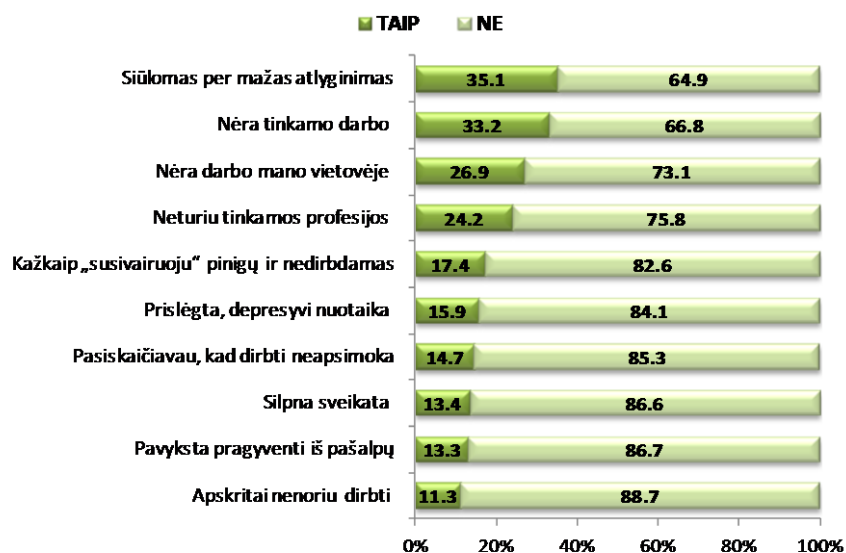

2.1.15. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: BŪSTO KOKYBĖS VERTINIMAS, N= 756

2.1.15. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: UŽIMTUMAS, ĮSIDARBINIMO MOTYVACIJA/ DEMOTYVACIJA

	TAIP	NE
Pasiskaičiavau, kad dirbti neapsimoka	14.7	85.3
Apskritai nenoriu dirbti	11.3	88.7
Nėra tinkamo darbo	33.2	66.8
Nėra darbo mano vietovėje	26.9	73.1
Pavyksta pragyventi iš pašalpų	13.3	86.7
Neturiu tinkamos profesijos	24.2	75.8
Siūlomas per mažas atlyginimas	35.1	64.9
Silpna sveikata	13.4	86.6
Prislėgta, depresyvi nuotaika	15.9	84.1
Kažkaip „susivairuoju“ pinigų ir nedirbdamas	17.4	82.6

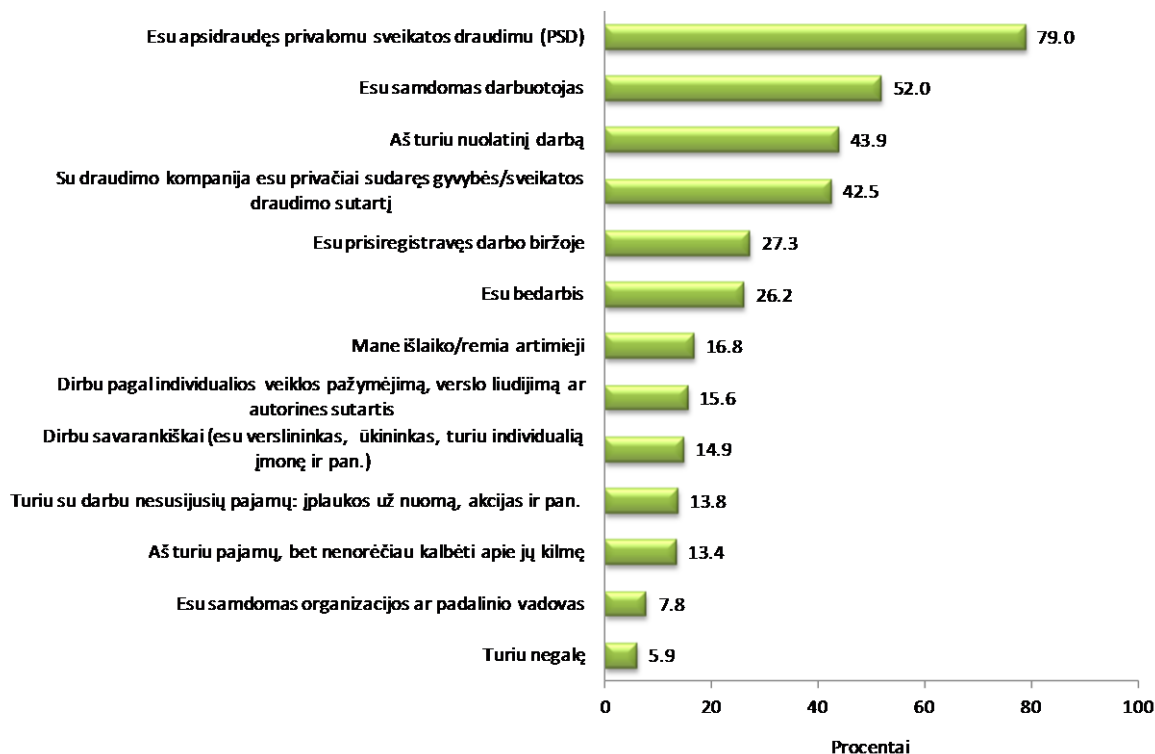

2.1.16. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: UŽIMTUMAS, ĮSIDARBINIMO MOTYVACIJA/ DEMOTYVACIJA

2.1.16. lentelė

Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: UŽIMTUMO SITUACIJA

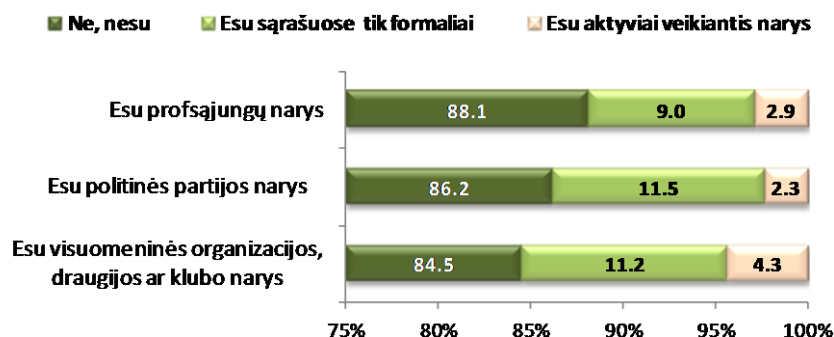
	TAIP	NE
Esu prisiregistravęs darbo biržoje	27.3	72.7
Esu apsidraudęs privalomu sveikatos draudimu (PSD)	79.0	21.0
Su draudimo kompanija esu privačiai sudaręs gyvybės/sveikatos draudimo sutartį	42.5	57.5
Turiu su darbu nesusijusių pajamų: įplaukos už nuomą, akcijas ir pan.	13.8	86.2
Aš turiu pajamų, bet nenorėčiau kalbėti apie jų kilmę	13.4	86.6
Turiu negalę	5.9	94.1
Mane išlaiko/remia artimieji	16.8	83.2
Aš turiu nuolatinį darbą	43.9	56.1
Esu samdomas darbuotojas	52.0	48.0
Esu samdomas organizacijos ar padalinio vadovas	7.8	92.2
Dirbu pagal individualios veiklos pažymėjimą, verslo liudijimą ar autorines sutartis	15.6	84.4
Dirbu savarankiškai (esu verslininkas, ūkininkas, turiu individualią įmonę ir pan.)	14.9	85.1
Esu bedarbis	26.2	73.8

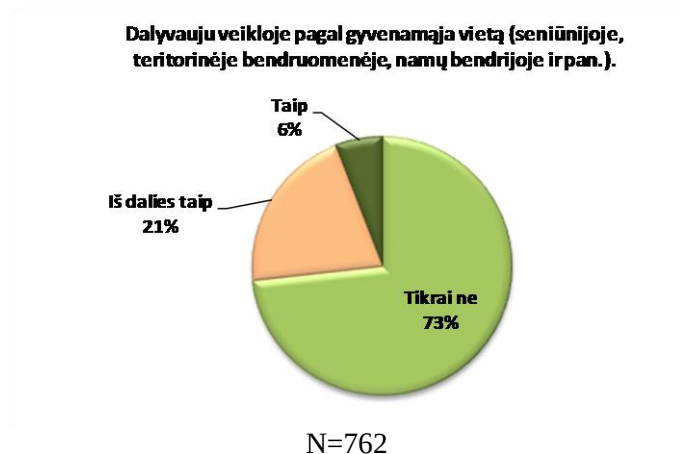
2.1.17. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: UŽIMTUMO SITUACIJA (Taip proc.)

2.1.17. lentelė
Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: ĮSITRAUKIMAS Į PILIETINĘ VEIKLĄ IR BENDRUOMENINĮ GYVENIMĄ

	Ne, nesu	Esu sąrašuose tik formaliai	Esu aktyviai veikiantis narys
Esu visuomeninės organizacijos, draugijos ar klubo narys	84.5	11.2	4.3
Esu politinės partijos narys	86.2	11.5	2.3
Esu profsąjungų narys	88.1	9.0	2.9
	Tikrai ne	Iš dalies taip	Taip
Dalyvauju veikloje pagal gyvenamąją vietą (seniūnijoje, teritorinėje bendruomenėje, namų bendrijoje ir pan.)	73.2	21.0	5.8

2.1.18. pav. Atsakymų pasiskirstymai pagal pirminius indikatorius: ĮSITRAUKIMAS Į PILIETINĘ VEIKLĄ IR BENDRUOMENINĮ GYVENIMĄ

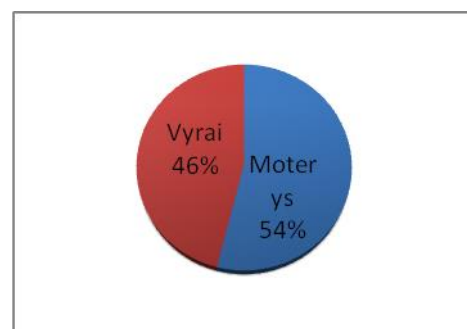

2.1.18. pav. Atsakymų pasiskirstymas pagal pirminius indikatorius: DALYVAVIMAS PAGAL GYVENAMĄJĄ VIETĄ

2. 2. Žinybinės statistikos rodiklių apžvalga Lietuvos ir Europos lygmeniu

1. DEMOGRAFIJA

TRALIA LIA¹⁷ 2013 metais Lietuvoje gyveno 13688891 vyrų ir 1603014 moterys, tai sudarė 46 procentus vyrų ir 54 procentų moterų (žiūrėti 1 pav.). Verta pastebėti, jog moterys skaičiumi nuo 2005 metų lenkia vyrus (žiūrėti 1 lentelę). Atitinkamai vienam tūkstančių vyrų tenka daugiau kaip vienas tūkstantis moterų: 2013 metais vienam tūkstančiui vyrų atiteko 1171 moterų. Šis skaičius nuo 2005 metų yra proporcingai augantis – 2005 metais vienam tūkstančiui vyrų atiteko 1148 moterų.

2.2.1. pav. Vyrų ir moterų pasiskirstymas Lietuvoje 2013 metais (Lietuvos Statistikos departamentas)

2.2.1 lentelė. Moterų ir vyrų skaičius 2005-2013 metais (Lietuvos Statistikos departamentas)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Moterys	1792956	1761372	1743189	1725186	1710504	1691777	1645365	1620130	1603014
Vyrų	1562264	1528463	1506794	1487419	1473352	1450199	1407223	1383511	1368891

Pagal vidutinį pirmą kartą susituokusiųjų amžių, didėja vyrų sukuriančių šeimą amžius. 2005 metais pirmą kartą santuoką kurdavo 24,9 metų amžiaus vyras, tuo tarpu 2012 metais – 29 metų

¹⁷ Clarke, S., (2013). Trends in crime and criminal justice, 2010. Eurostat, Statistic in focus, 18/2013.

Darbo rinkos metraštis, 2012. (2013). Lietuvos Statistikos departamentas. Vilnius.

Krisiulevičienė, D., Anikijenka, H. (2013). Sergamumas profesinėmis ligomis Lietuvoje 2012 metais. Informacinis leidinys. Higienos instituto Sveikatos informacijos centras Profesinių ligų valstybės registras

Lietuvos sveikatos statistika 2012 (2013). Sudarytojai: R. Gaidelytė, N. Madeikytė, D. Tendziagolskytė. Lietuvos sveikatos apsaugos ministerija, Higienos instituto, Sveikatos informacijos centras. Vilnius.

Mirties priežastys 2012. (2013). Higienos instituto, Sveikatos informacijos centras. Vilnius.

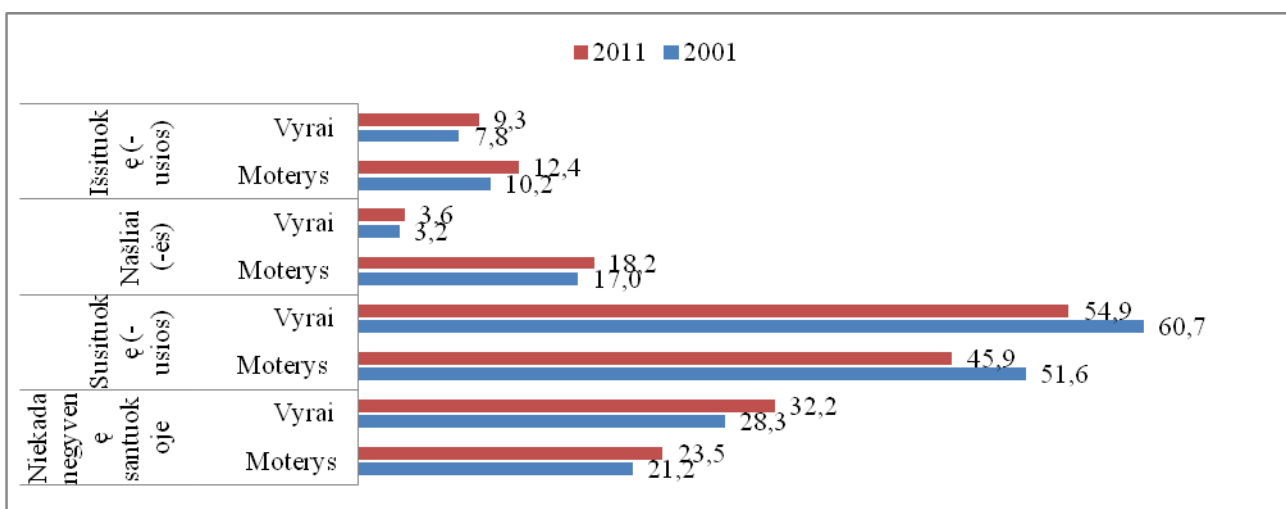
Pagrindinės sveikatos statistikos sąvokos, jų apibrėžimai ir skaičiavimas, 2013 Sudarė: V. Cicėnienė, R. Gaidelytė, M. Garbuvienė. Lietuvos sveikatos apsaugos ministerija, Higienos instituto, Sveikatos informacijos centras. Vilnius.

amžiaus. Žvelgiant į vidutinį pirmą kartą susituokusiųjų moterų amžių, nuo 2005 metų jis labai nekito: 2005 metais jis siekė 27 metus, 2012 metais – 26,7 metus (žiūrėti 2 lentelę).

2.2.2 lentelė. Vidutinis pirmą kartą susituokusiųjų amžius, metais (Lietuvos Statistikos departamentas)

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Moterys	27,0	27,3	27,7	28,0	28,5	28,7	26,6	26,7
Vyrai	24,9	25,1	25,5	25,7	26,2	26,4	28,8	29,0

2011 metais Lietuvoje išsituokę vyrai sudarė 9,3 % visų Lietuvos gyventojų, tuo tarpu išsituokusios moterys sudarė 12,4 % visų Lietuvos gyventojų. Našlių moterų taip pat buvo daugiau negu vyrų, tuo tarpu susituokusių vyrų buvo daugiau negu moterų: 54,9 % vyrų ir 45,9% moterų. Panaši tendencija matoma ir niekada negyvenusių santuokoje situacijoje: 32,2 % vyrų ir 23,5 % moterų 2011 metais niekada nebuvo sudarę santuokos (žiūrėti 2 paveikslą).

2.2.2 pav. Santuokinė padėtis tarp 15 metų ir vyresnių asmenų, procentais (Lietuvos Statistikos departamentas)

- Lietuvoje gyvenančių moterų skaičius viršija vyrų skaičių, todėl vienam tūkstančiui vyrų atitenka daugiau kaip tūkstantis moterų;
 - Didėja vyrų sukuriančių šeimą amžius;
- Tačiau trūksta statistikos, atskleidžiančios kiek išsituokusių vyrų ir moterų tenka atsakomybė už nepilnamečius vaikus, t.y. kiek vyrų ir moterų vieni augina nepilnamečius vaikus, kokio dydžio paramą kitas sutuoktinis teikia nepilnamečiams vaikams.

2. IŠSILAVINIMAS

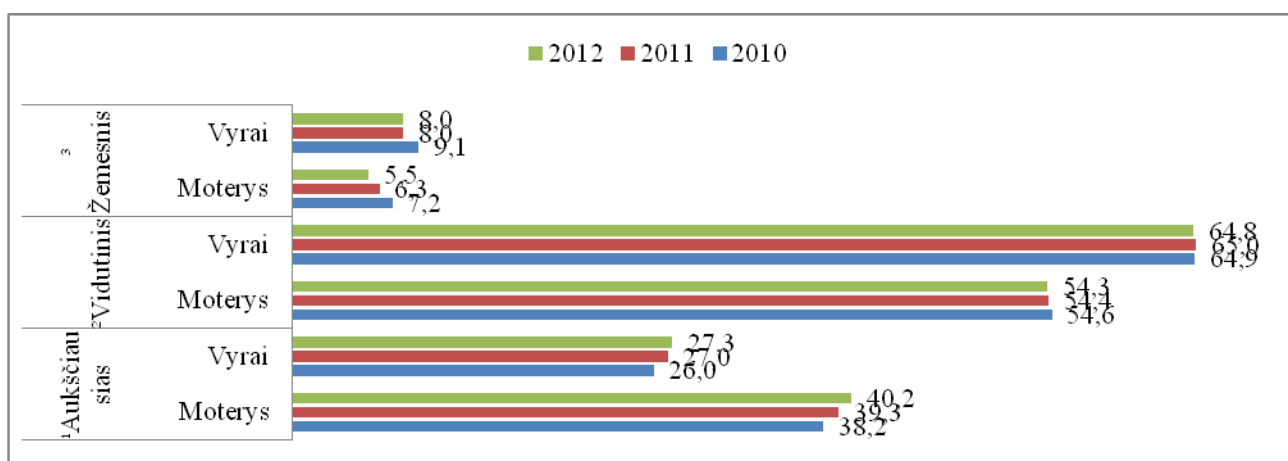
Indikatoriai:

- Aukščiausią, vidutinį ir žemesnįjį išsilavinimą įgijusių asmenų dalis (duomenis renka Lietuvos Statistikos departamentas, Eurostat);
- 25–64 metų amžiaus gyventojų mokymosi visą gyvenimą lygis (duomenis renka Lietuvos Statistikos departamentas, Eurostat);
- 18-24 metų jaunimo, neįgijusio vidutinio išsilavinimo ir nesimokančio, dalis (duomenis renka Lietuvos Statistikos departamentas ir Eurostat).

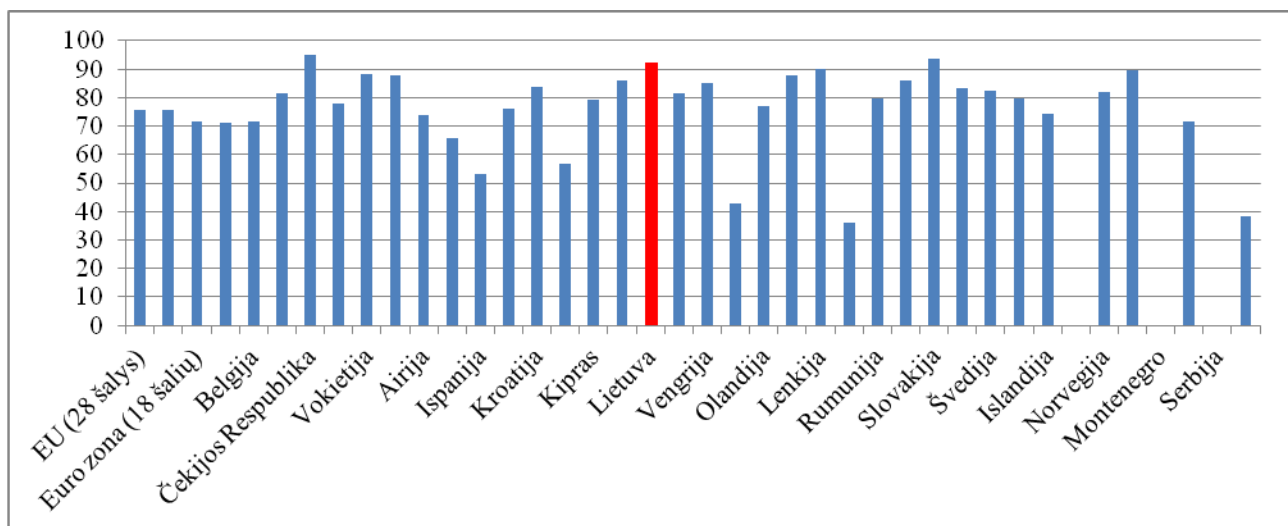
Aukščiausią, vidutinį ir žemesnįjį išsilavinimą įgijusių asmenų dalis

Gyventojų, įgijusių žemesnį, vidutinį ar aukščiausią išsilavinimą, dalis - 25–64 metų amžiaus gyventojų, įgijusių žemesnį/vidutinį/aukščiausią išsilavinimą, dalis nuo visų to paties amžiaus gyventojų.

2012 metais Lietuvoje 27,3 % vyrų buvo įgiję aukščiausią išsilavinimą. Nuo 2010 metų šis procentas yra augantis. Tačiau moterų, įgijusių aukščiausią išsilavinimą, dalis yra didesnė: 2012 metais 40,2 % moterų įgijo aukščiausią išsilavinimą. Nuo 2010 metų šis procentas taip pat yra augantis. Tuo tarpu vidutinį išsilavinimą įgijusių vyrų buvo daugiau negu moterų: 2012 metais 64,8 % vyrų ir 54,3 % moterų įgijo vidutinį išsilavinimą, t.y. beveik 10% daugiau vyrų buvo įgiję vidutinį išsilavinimą (žiūrėti 3 pav.). Europos kontekste Lietuvos vyrų, įgijusių aukščiausią ir vidutinį išsilavinimą, dalis siekia 92,1 % - Lietuvos vyrus lenkia Čekijos Respublikos (94,8 %) ir Slovakijos (93,6 %) vyrai (žiūrėti 4 pav.).

2.2.3 pav. 25–64 metų amžiaus gyventojų, įgijusių aukščiausią¹⁸, vidutinį¹⁹ ar žemesnį²⁰ išsilavinimą, dalis, % (Lietuvos Statistikos departamentas)

2.2.4 pav. 25–64 metų amžiaus vyrų, įgijusių aukščiausią ir vidurinį išsilavinimą, dalis, % (Eurostat)

25–64 metų amžiaus gyventojų mokymosi visą gyvenimą lygis

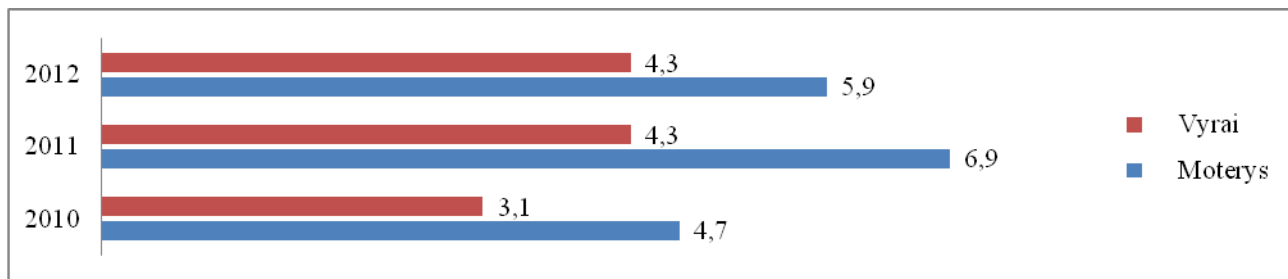
Mokymasis visą gyvenimą – visa mokymosi veikla, vykstanti bet kuriame amžiaus tarpsnyje siekiant tobulinti asmeninės, pilietinės, socialinės ir profesinės srities kompetencijas (mokymosi

¹⁸ Aukščiausias – aukštesnysis, aukštasis.

¹⁹ Vidutinis – pagrindinis su profesine kvalifikacija, vidurinis, vidurinis su profesine kvalifikacija, specialusis vidurinis.

²⁰ Žemesnis – neturi pradinio, pradinis, pradinis su profesine kvalifikacija, pagrindinis.

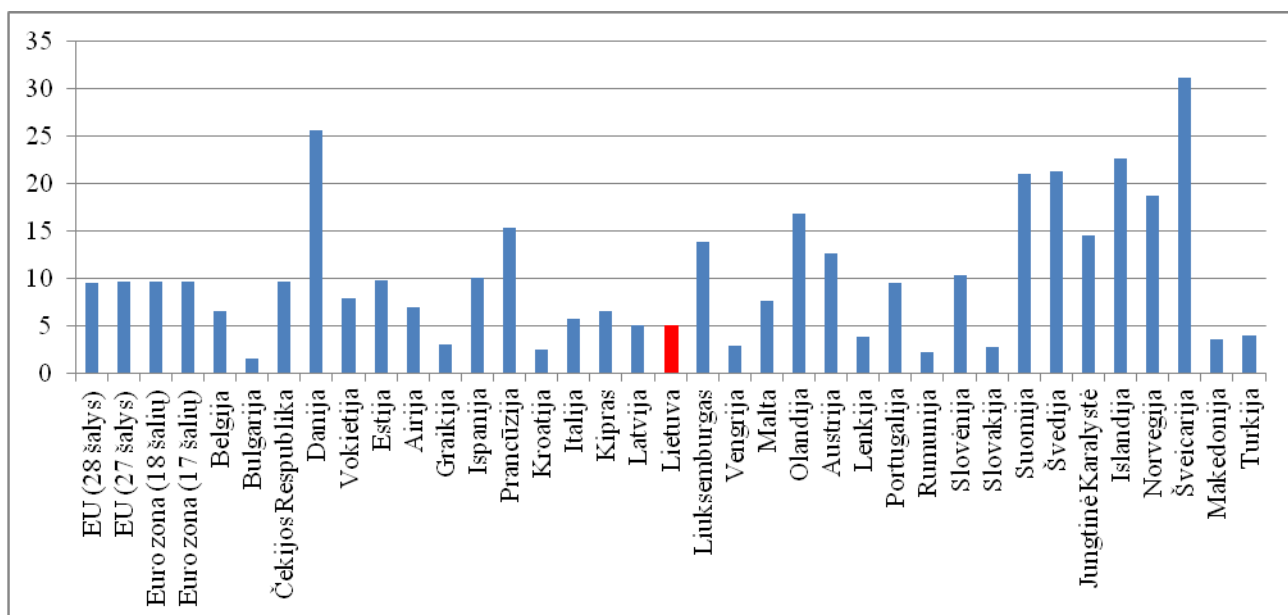
visą gyvenimą užtikrinimo strategija, 2008 m. spalio 15 d. įsakymo Nr. ISAK-2795/A1-34 redakcija). **Mokymosi visą gyvenimą lygis** - rodiklis, išreiškiamas 25–64 metų amžiaus gyventojų, per keturias savaites dalyvavusių formaliaame arba neformaliaame mokyme, ir to paties amžiaus visų gyventojų santykiu (Darbo rinkos metraštis, 2012, 2013).

2.2.5 pav. 25-64 metų amžiaus gyventojų mokymosi visą gyvenimą lygis, procentais (Lietuvos Statistikos departamentas)

Lietuvoje 2010-2012 metais moterų mokymosi visą gyvenimą lygis buvo aukštesnis už vyrų: 2012 metais moterų mokymosi visą gyvenimą lygis siekė 5,9 %, vyrų – 4,3 %. Verta pastebėti, jog nuo 2010 metų vyrų mokymosi visą gyvenimą lygis pakilo (2010 metais buvo 3,1 %), tuo tarpu moterų mokymosi visą gyvenimą lygis nebuvo stabilus: 2010 metais jis siekė 4,7 %, 2011 metais – 6,9 %, 2012 metais – 5,9 % (žiūrėti 5 pav.).

Europoje, Lietuvos vyrų mokymosi visą gyvenimą lygis yra ganėtinai žemas, t.y. sudaro 5 %. Didžiausias vyrų mokymosi visą gyvenimą lygis 2013 metais yra pasiektas Šveicarijoje (31,2 %), Danijoje (25,7 %) ir Islandijoje (22,6 %) (žiūrėti 6 pav.). Verta pastebėti, jog beveik visoje Europoje moterų mokymosi visą gyvenimą lygis yra aukštesnis už vyrų (žiūrėti 1 priedą) – pavyzdžiui, Danijoje moterų mokymosi visą gyvenimą lygis siekia 37,2 %, o vyrų – 25,7 %, Suomijoje moterų mokymosi visą gyvenimą lygis siekia 28,8 %, vyrų – 21,1 %, Švedijoje moterų mokymosi visą gyvenimą lygis siekia 35,1 %, vyrų – 21,3 %. Verta atkreipti dėmesį, jog Šveicarijoje moterų mokymosi visą gyvenimą lygis nepralenkia vyrų – moterų mokymosi visą gyvenimą lygis siekia 29,5 %, vyrų – 31,2 %.

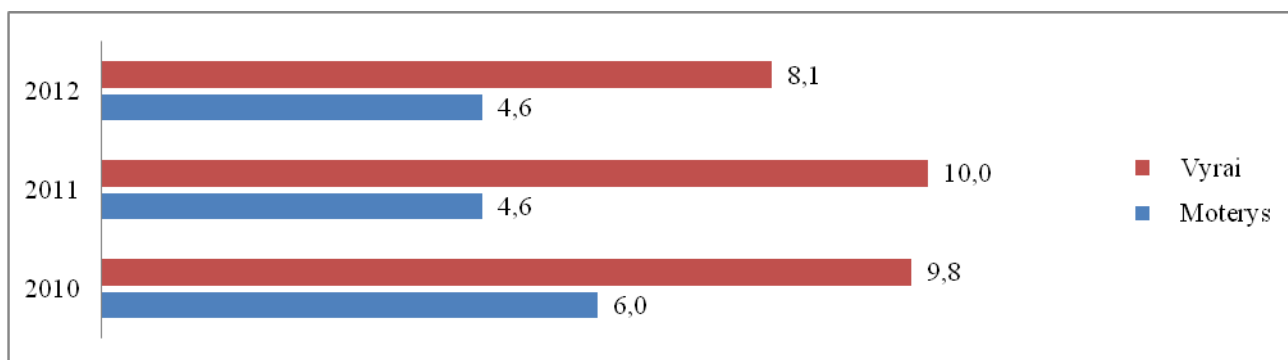
2.2.6 pav. 25-64 metų amžiaus vyrų mokymosi visą gyvenimą lygis, 2011 metais, procentais (Eurostat)

18-24 metų jaunimo, neįgijusio vidutinio išsilavinimo ir nesimokančio, dalis

Anksti nustojusio mokytiis jaunimo dalis - 18–24 metų jaunimo, neįgijusio vidurinio išsilavinimo ir nesimokančio, dalis nuo viso to paties amžiaus jaunimo.

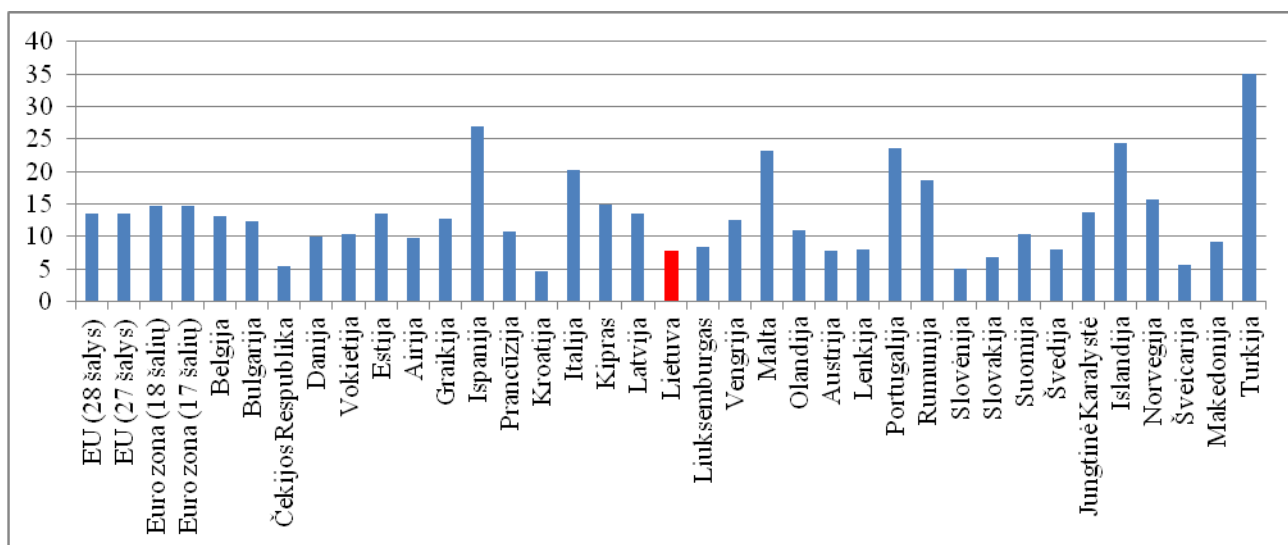
Anksti iškrentantys iš švietimo sistemos asmenys yra 18-24 metų amžiaus asmenys, atitinkantys dvi sąlygas: (1) aukščiausias įgytas išsilavinimas yra žemiausias ar vidutinis išsilavinimas; (2) per paskutines keturias savaites asmenys neįgijo jokio išsilavinimo.

Lietuvoje 2012 metais buvo 8,1 % vyrų buvo neįgiję vidutinio išsilavinimo. Tuo tarpu moterų neįgijusių vidutinio išsilavinimo dalis yra beveik per pusę mažesnė, t.y. ji siekė 4,6 %. Lyginant su ankstesniais metais 18-24 metų amžiaus vyrų dalis, neįgijusio vidutinio išsilavinimo, buvo didesnė: 2011 metais ji siekė 10 %, 2010 metais – 9,8 %. Pastaraisiais metais ir moterų, neįgijusių vidutinio išsilavinimo dalis siekė 6 % (daugiau žiūrėti 7 paveikslą).

2.2.7 pav. 18-24 metų jaunimo, neįgijusio vidutinio išsilavinimo ir nesimokančio, dalis, % (Lietuvos Statistikos departamentas)

Lietuvos vyrų, neįgijusių vidutinio išsilavinimo ir nesimokančio dalis, siekia 7,8 % Europos kontekste. Aukščiausias vyrų, neįgijusių vidutinio išsilavinimo ir nesimokančio dalis, fiksuojamas Turkijoje (35 %) ir Ispanijoje (27%) (žiūrėti 8 pav.). Beveik visoje Europoje vyrų, neįgijusių vidutinio išsilavinimo ir nesimokančio, dalis yra kur kas didesnė už moterų (žiūrėti 2 priedą), tačiau Bulgarijoje moterų, neįgijusių vidutinio išsilavinimo ir nesimokančių, dalis siekia 12,7 %, vyrų – 12,3 %, Makedonijoje moterų, neįgijusių vidutinio išsilavinimo ir nesimokančių, dalis siekia 13,9 %, vyrų – 9,1 %, Turkijoje moterų neįgijusių vidutinio išsilavinimo ir nesimokančių, dalis siekia 39,9 %, vyrų – 35 %.

2.2.8 pav. 18-24 metų vyrų, neįgijusio vidutinio išsilavinimo ir nesimokančio, dalis 2013 metais, % (Eurostat)

- Lietuvos vyrų mokymosi visą gyvenimą lygis yra ganėtinai žemas;

- 2012 metais buvo 8,1 % vyrų buvo neįgiję vidutinio išsilavinimo.

3. DARBO RINKA

Indikatoriai:

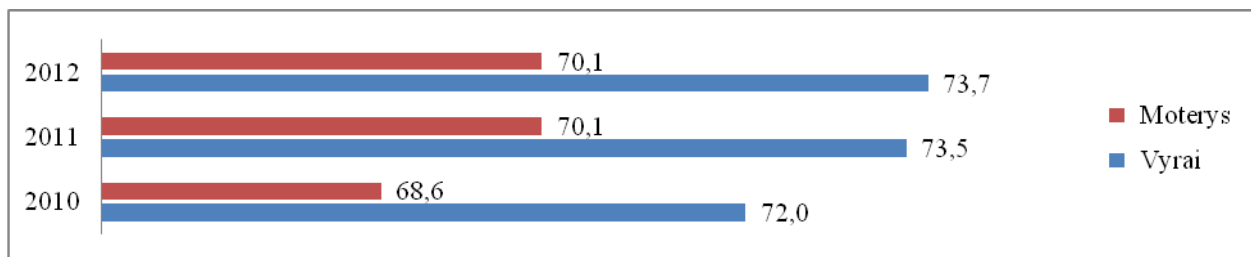
- 15-64 metų amžiaus gyventojų darbo jėgos aktyvumo lygis (duomenis renka Lietuvos Statistikos departamentas ir Eurostat);
- 15-64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis (duomenis renka Lietuvos Statistikos departamentas ir Eurostat);
- Nedarbo lygis (duomenis renka Lietuvos Statistikos departamentas ir Eurostat);
- Ilgalaikio nedarbo lygis (duomenis renka Lietuvos Statistikos departamentas ir Eurostat);
- Darbo užmokestis (duomenis renka Lietuvos Statistikos departamentas ir Eurostat).

15-64 metų amžiaus gyventojų darbo jėgos aktyvumo lygis

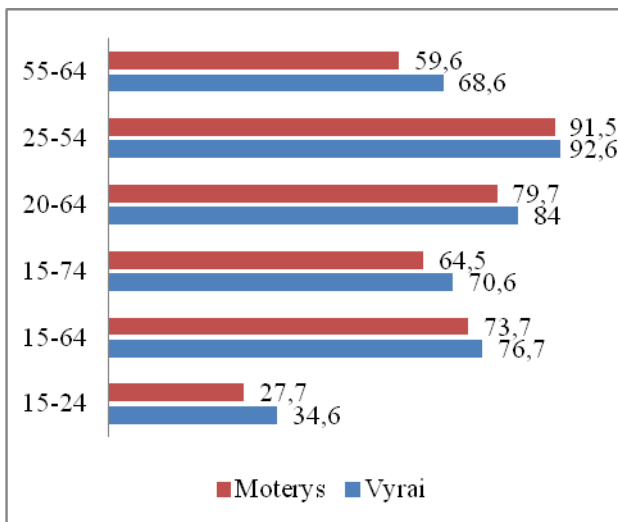
Darbo jėgos aktyvumo lygis - rodiklis, išreiškiamas pasirinktos amžiaus grupės darbo jėgos ir to paties amžiaus visų gyventojų santykiu (Darbo rinkos metraštis 2012, 2013). Skelbiama ketvirtinė ir metinė statistinė informacija. Darbo jėgą sudaro: (1) **užimti gyventojai** (angl. *employed persons*) – užimti gyventojai, dirbantys ne visą darbo dienos ar savaitės laiką, tačiau norintys daugiau valandų bei kiti užimti gyventojai; (2) **bedarbiai** (angl. *unemployed*) (Darbo rinkos metraštis 2012, 2013).

Darbo jėgos aktyvumo lygio rodiklis vertinamas remiantis nuolatinio gyventojų užimtumo statistinio tyrimo duomenimis.

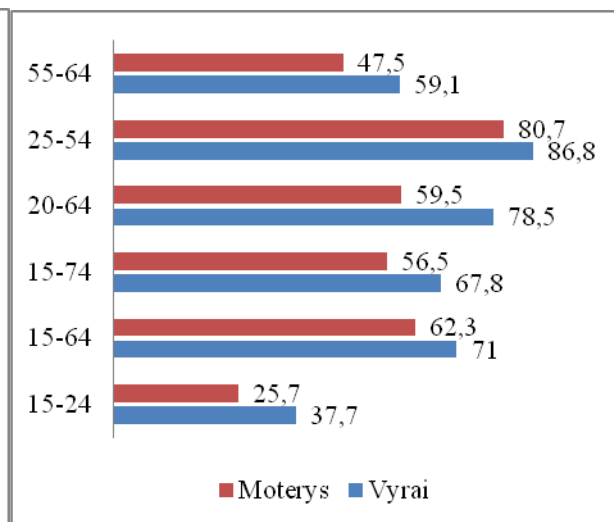
2010-2012 metais Lietuvoje vyrų darbo jėgos aktyvumas darbo rinkoje buvo apie 3 procentus didesnis negu moterų (žiūrėti 9 pav.). Mieste tiek vyrų, tiek moterų darbo jėgos aktyvumas yra didesnis lyginant su kaimiškomis vietovėmis ir skirtingomis amžiaus grupėmis. Verta atkreipti dėmesį, jog jaunimo grupėje darbo jėgos aktyvumo lygis yra mažiausias lyginant su kitomis amžiaus grupėmis (žiūrėti 10 ir 11 paveikslus). Vyrų darbo jėgos aktyvumas yra nežymiai didesnis mieste lyginant su moterų darbo jėgos aktyvumu, tačiau kaime vyrų darbo jėgos aktyvumas yra šiek tiek didesnis už moterų darbo jėgos aktyvumą, pavyzdžiui, 20-64 metų amžiaus grupėje vyrų darbo jėgos aktyvumo lygis yra 19 procentų didesnis už moterų (žiūrėti 11 paveikslą).

2.2.9 pav. 15-64 metų amžiaus gyventojų darbo jėgos aktyvumo lygis 2010-2012 metais, % (Lietuvos Statistikos departamentas)

2.2.10 pav. Vyrų ir moterų aktyvumo lygis 2013 metais mieste, procentais (Lietuvos Statistikos departamentas)

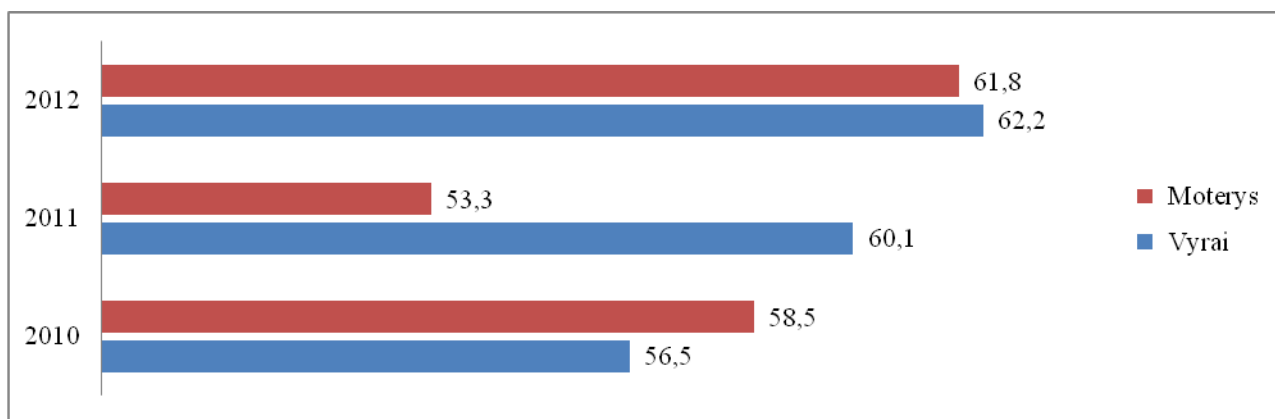

2.2.11 pav. Vyrų ir moterų aktyvumo lygis 2013 metais kaime, procentais (Lietuvos Statistikos departamentas)

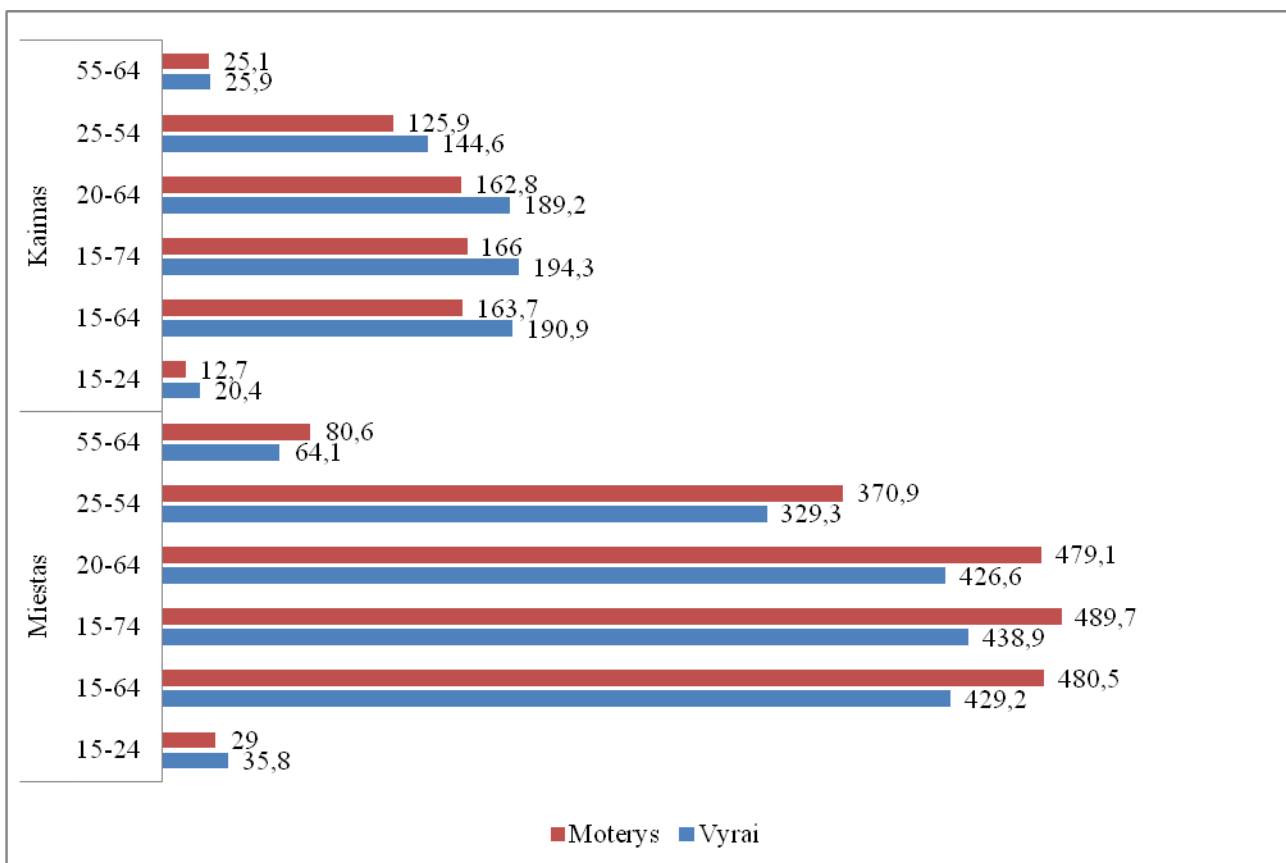
15-64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis

Užimtumo lygis - rodiklis, išreiškiamas pasirinktos amžiaus grupės užimtų gyventojų ir to paties amžiaus visų gyventojų santykiu (Darbo rinkos metraštis 2012, 2013). **Užimti gyventojai** - 15 metų ir vyresni asmenys, dirbantys bet kokią darbą, gaunantys už jį darbo užmokestį pinigais ar išmoką natūra arba turintys pajamų ar pelno (Darbo rinkos metraštis 2012, 2013).

2012 metais Lietuvoje dirbo 1275,7 tūkst. gyventojų, t.y. 1,8 % daugiau lyginant su 2011 metais. Per metus nuo 2011 metų dirbančių vyrų padaugėjo 2,1 %, moterų – 8,5 % (žiūrėti 12 paveikslą). Lyginant moterų ir vyrų užimtumo lygį kaime ir mieste 2013 metais galima pastebėti, jog mieste gyventojų užimtumo lygis yra didesnis lyginant su kaimo. Jaunimo užimtumo lygis išlieka mažiausias lyginant su kitomis amžiaus grupėmis tiek mieste, tiek kaime. Verta pastebėti, jog kaime vyrų užimtumo lygis yra didesnis už moterų, tačiau mieste beveik visose amžiaus grupėse (išskyrus jaunimo grupę) moterų užimtumas yra didesnis už vyrų (žiūrėti 13 paveikslą).

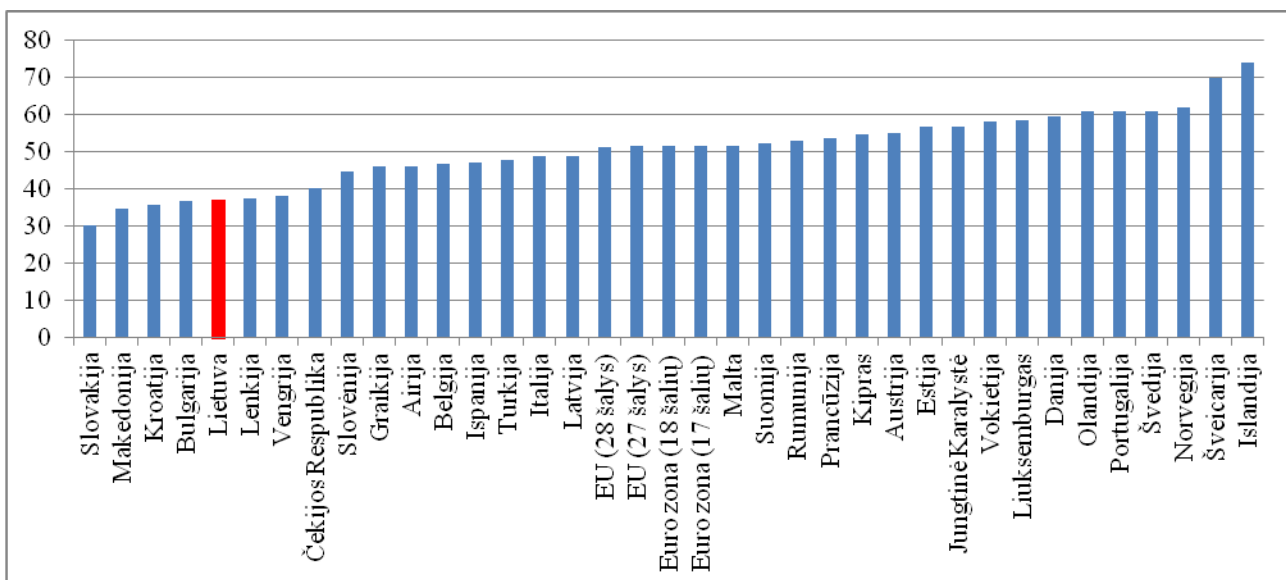

2.2.12 pav. 15-64 metų amžiaus moterų ir vyrų užimtumo lygis 2010-2012 metais, % (Lietuvos Statistikos departamentas)

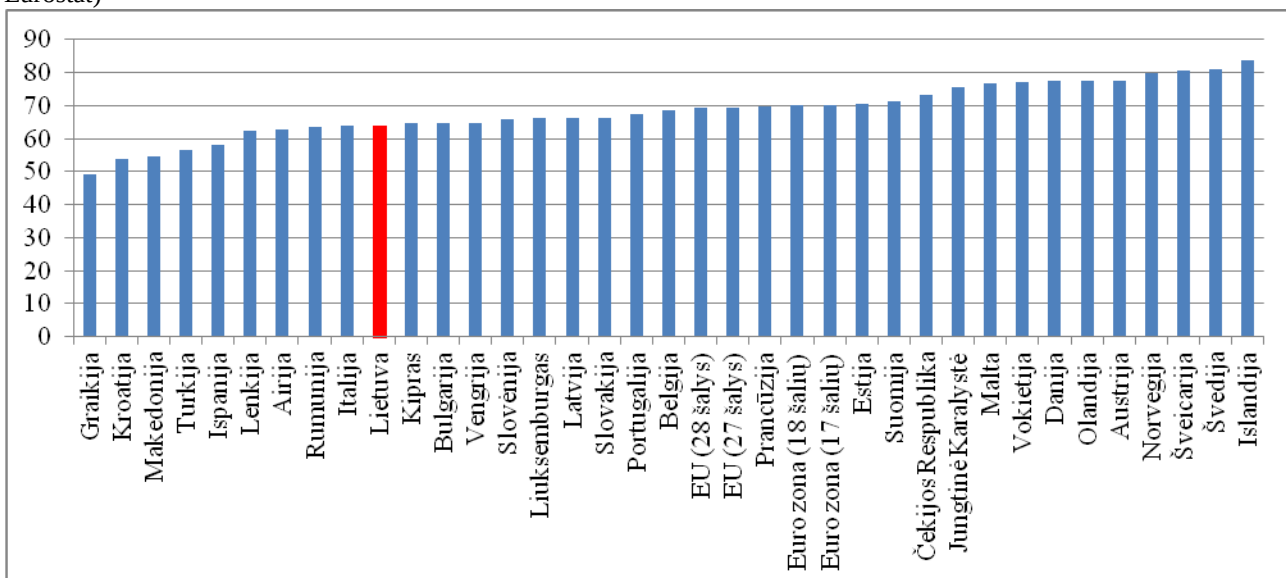

2.2.13 pav. Moterų ir vyrų užimtumo lygis 2013 metais mieste ir kaime, procentais (Lietuvos Statistikos departamentas)

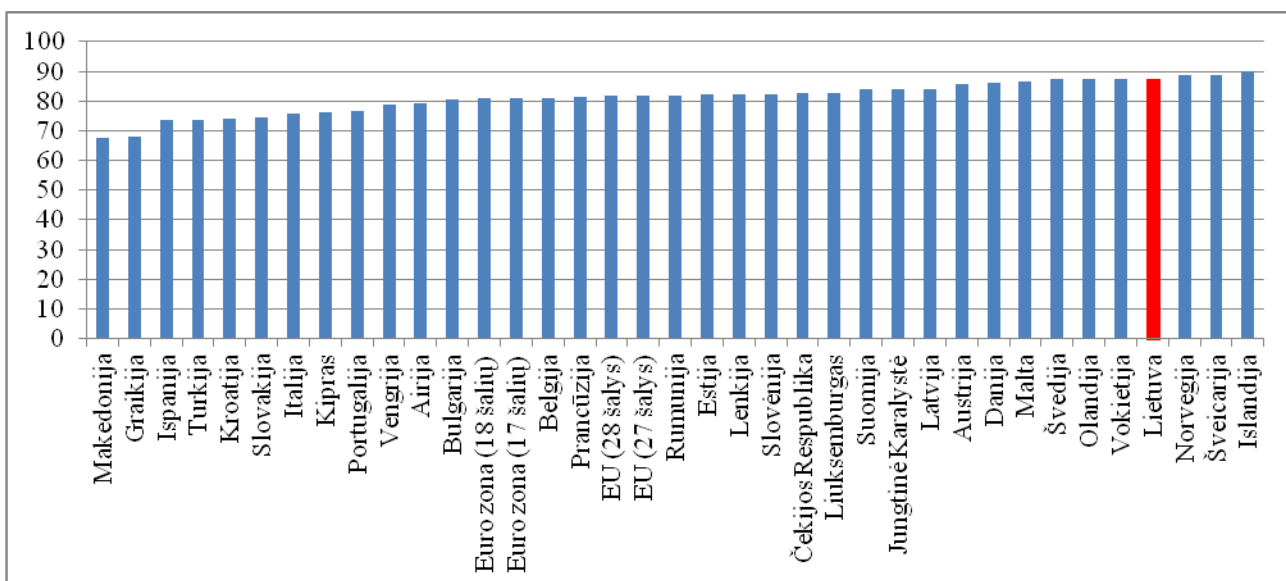
Lietuvos gyventojų užimtumo lygis Europos Sąjungos kontekste pagal išsilavinimo lygius užima pakankamai aukštą poziciją. Pagal žemiausią išsilavinimo lygį Lietuva 2013 metais užėmė 4 vietą (skaičiuojant reikšmes nuo mažiausios iki didžiausios), t.y. Lietuvos gyventojų užimtumo lygis pagal žemiausią išsilavinimo lygį sudarė 37,1 % (žiūrėti 14 paveikslą). Pagal vidutinį išsilavinimo lygį Lietuva 2013 metais užėmė 10 vietą (skaičiuojant reikšmes nuo mažiausios iki didžiausios), t.y. Lietuvos gyventojų užimtumo lygis pagal žemiausią išsilavinimo lygį sudarė 64 % (žiūrėti 15 paveikslą). Pagal aukščiausią išsilavinimo lygį Lietuva 2013 metais užėmė 34 vietą (skaičiuojant reikšmes nuo mažiausios iki didžiausios), t.y. Lietuvos gyventojų užimtumo lygis pagal žemiausią išsilavinimo lygį sudarė 87,6 % (žiūrėti 16 paveikslą). Vadinasi, galima teigti, jog Lietuvos gyventojų užimtumo rodikliai pagal įgytą vidutinį ir aukščiausią išsilavinimo lygius yra gana stiprūs ir aukšti.

2.2.14 pav. Europos gyventojų užimtumo lygis 2013 metais pagal įgytą žemiausią išsilavinimo lygį, procentais (Eurostat)

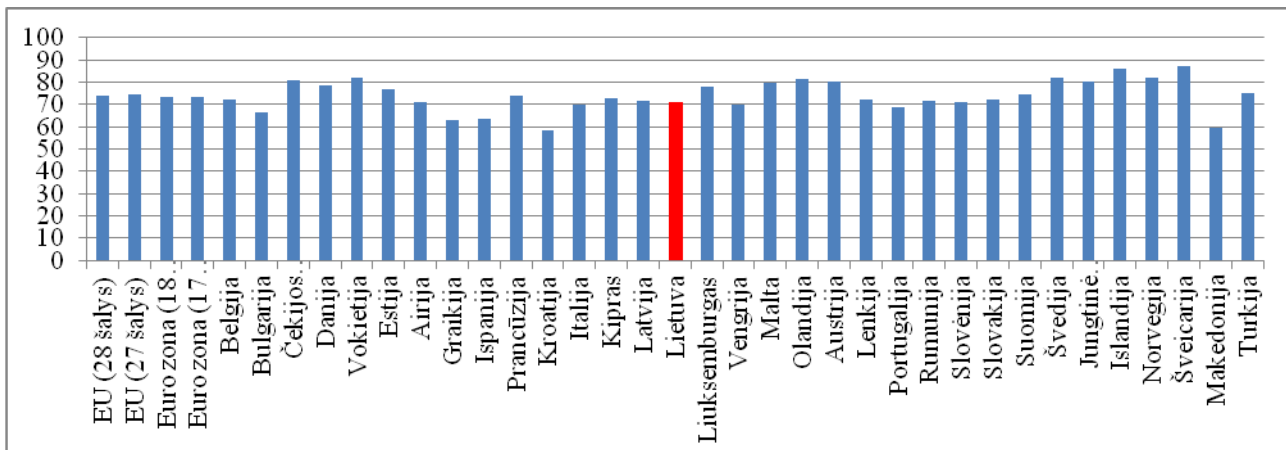

2.2.15 pav. Europos gyventojų užimtumo lygis 2013 metais pagal įgytą vidutinį išsilavinimo lygį, procentais (Eurostat)

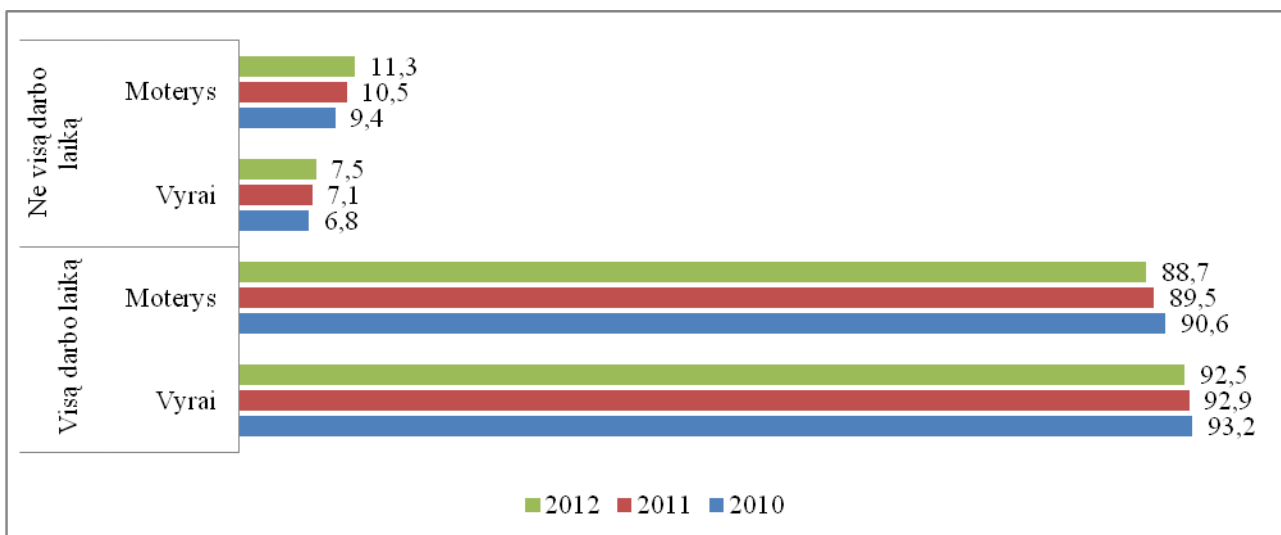
2.2.16 pav. Europos gyventojų užimtumo lygis 2013 metais pagal įgytą aukščiausią išsilavinimo lygį, procentais (Eurostat)

Europoje didžiausias vyrų užimtumo lygis 2013 metais buvo fiksuojamas Šveicarijoje (87,4 %) ir Islandijoje (86 %), mažiausias – Kroatijoje (58,3 %) ir Makedonijoje (59,7 %). Lietuvos vyrų užimtumo lygis 2013 metais siekė 71,2 % - toks pats užimtumo lygis buvo fiksuojamas ir Slovėnijoje, tuo tarpu Europos Sąjungos vyrų užimtumo lygis siekia 72,4 % (žiūrėti 17 paveikslą). Lyginant moterų ir vyrų užimtumo lygius Europoje, vyrų užimtumo lygis visose šalyse viršija moterų užimtumo lygį (žiūrėti 3 priedą).

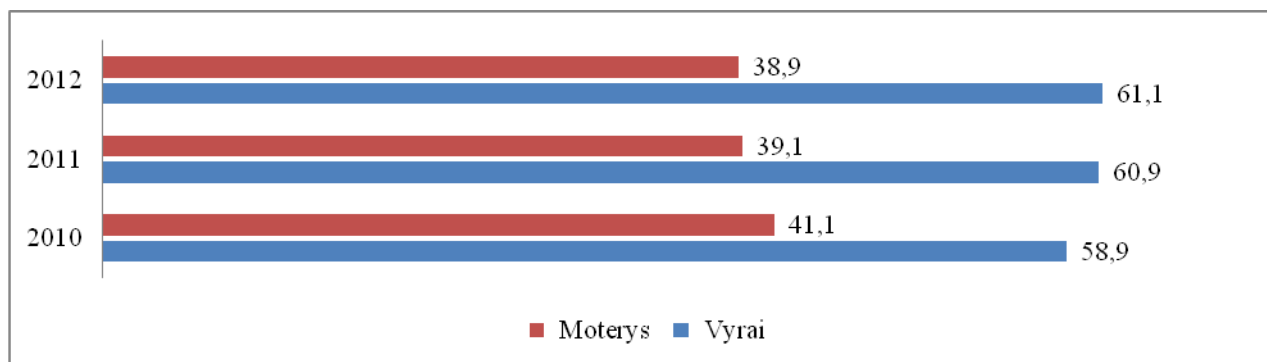
2.2.17 pav. Vyrų užimtumo lygis 2013 metais Europoje, procentais (Eurostat)

Lyginant užimtų gyventojų pagal darbo laiko trukmę, devyni gyventojai iš dešimties 2010-2012 metais dirbo visą darbo dieną, pavyzdžiui, 2012 metais 92,5 % vyrų ir 88,7 % moterų dirbo visą darbo dieną. Verta atkreipti dėmesį, jog nuo 2010 metų moterų dirbančių visą darbo dieną procentas šiek tiek smuko, t.y. 2010 metais buvo 90,6 %, 2011 metais – 89,5 % ir 2012 metas tik 88,7 %. Vyrų situacija keitėsi labai nežymiai: 2010 metais buvo 93,2 %, 2011 metais – 92,9 % ir 2012 metais – 92,5 %. Ne visą darbo dieną dirbančių gyventojų dalis lieka pakankamai maža – apytiksliai vienas gyventojas iš dešimties 2010-2012 dirbo ne visą darbo dieną. Ne visą darbo dieną labiau linkusios dirbti moterys: 2012 metais jos sudarė 11,3 %, tuo tarpu vyrų dirbančių ne visą darbo dieną 2012 metais buvo tik 7,5 % (žiūrėti 18 paveikslą).

2.2.18 pav. 15-64 metų amžiaus gyventojų užimtumo lygis pagal darbo laiko trukmę 2010-2012 metais, % (Lietuvos Statistikos departamentas)

Pagal statusą darbo rinkoje, vadovų vyrų 2010-2012 metais išlieka daugiau lyginant su moterimis. 2012 metais šeštadalis vadovų buvo vyrai ir tik ketvirtadalis – moterų. Panašios tendencijos pastebimos ir ankstesniais metais (žiūrėti 19 paveikslą)

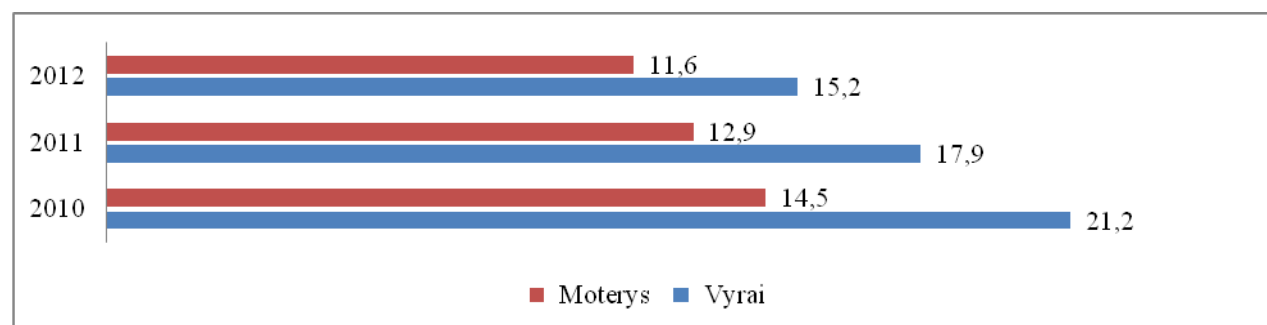

2.2.19 pav. Vadovai 2010-2012 metais, % (Lietuvos Statistikos departamentas)

Nedarbo lygis

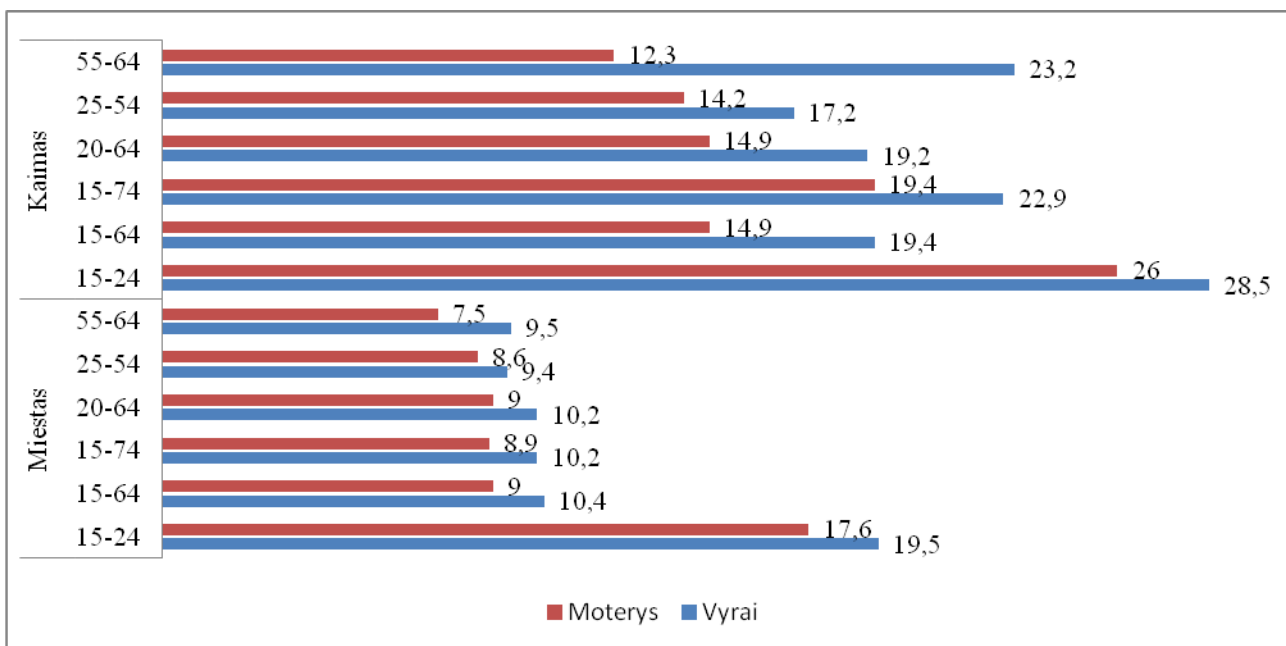
Nedarbo lygis – rodiklis, išreiškiamas bedarbių ir darbo jėgos santykiu (Darbo rinkos metraštis 2012, 2013).

2010-2012 metais Lietuvoje vyrų nedarbo lygis 15-64 metų amžiaus grupėje buvo didesnis už moterų nedarbo lygį, tačiau pastebima vyrų nedarbo lygio mažėjimo tendencija: 2010 metais vyrų nedarbo lygis siekė 21,2 %, 2011 metais – 17,9, 2012 metais – 15,2 %. Moterų situacija yra panaši, taip pat pastebimas moterų nedarbo lygio mažėjimas: 2010 metais moterų nedarbo lygis siekė 14,5 %, 2011 metais – 12,9 % ir 2012 metais 11,6 % (žiūrėti 20 paveikslą).

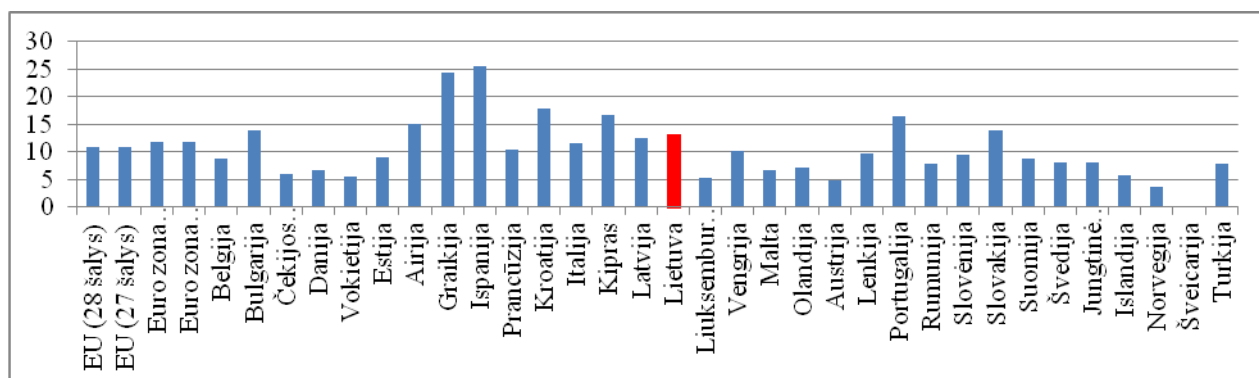
2.2.20 pav. 15-64 metų amžiaus gyventojų nedarbo lygis 2010-2012 metais, procentais (Lietuvos Statistikos departamentas)

Lyginant moterų ir vyrų nedarbo lygio tendencijas 2013 metais mieste ir kaime, pastebima, jog kaime nedarbo lygis yra aukštesnis. Jaunimo nedarbo lygis tiek kaime, tiek mieste išlieka aukštas. Verta pastebėti, jog 55-64 metų amžiaus grupėje vyrų nedarbo lygis kaime yra gana aukštas, t.y. siekia 23,2 % (lyginant su 12,3 % moterų nedarbo lygiu kaime). Tuo tarpu mieste 55-64 metų amžiaus grupėje vyrų nedarbo lygis mieste siekia 9,5 % (moterų nedarbo lygis 7,5 %) (žiūrėti 21 paveikslą).

2.2.21 pav. Moterų ir vyrų nedarbo lygis 2013 metais mieste ir kaime, procentais (Lietuvos Statistikos departamentas)

Lietuvos vyrų nedarbo lygis Europoje siekia 13,1 %. Aukščiausias vyrų nedarbo lygis yra fiksuojamas Ispanijoje (25,6 %) ir Graikijoje (24,3 %), žemiausias – Norvegijoje (3,7 %) ir Austrijoje (4,9 %) (žiūrėti 22 paveikslą).

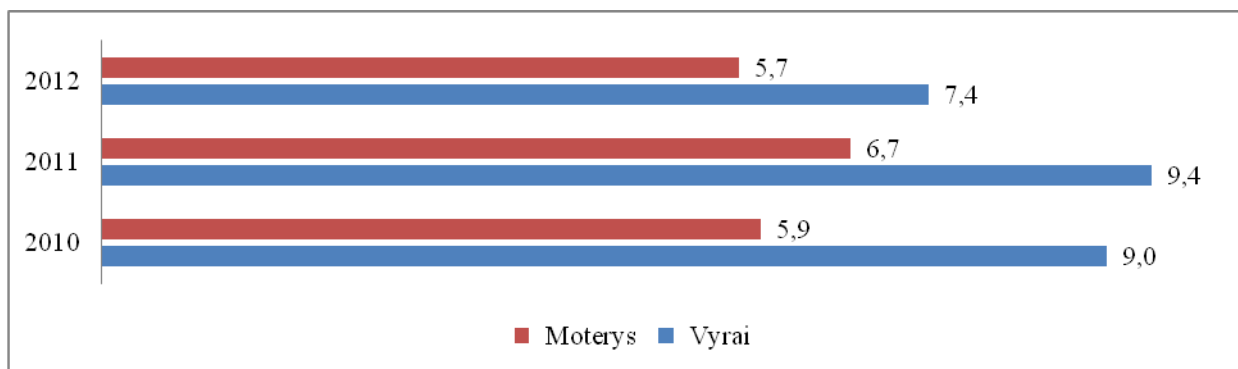

2.2.22 pav. Vyrų nedarbo lygis 2013 metais Europoje, procentais (Eurostat)

Ilgalaikio nedarbo lygis

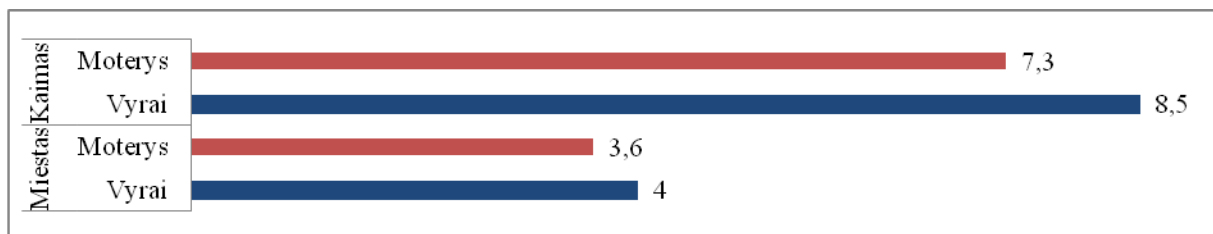
Ilgalaikio nedarbo lygis – rodiklis, išreiškiamas ilgalaikių bedarbių ir darbo jėgos santykiu (Darbo rinkos metraštis 2012, 2013).

2010-2012 metais Lietuvoje vyrų ilgalaikio nedarbo lygis 15-64 metų amžiaus grupėje buvo didesnis už moterų ilgalaikio nedarbo lygį. Ryškios ilgalaikio nedarbo lygio mažėjimo tendencijos tiek vyrų, tiek moterų tarpe nepastebima. 2011 metais vyrų ilgalaikio nedarbo lygis siekė 9,4 %, 2010 metais – 9 %, 2012 metais 7,4 %. Moterų tarpe situacija praktiškai išliko stabili: 2010-2012 moterų ilgalaikio nedarbo lygis siekė apie 6 % (žiūrėti 23 paveikslą).

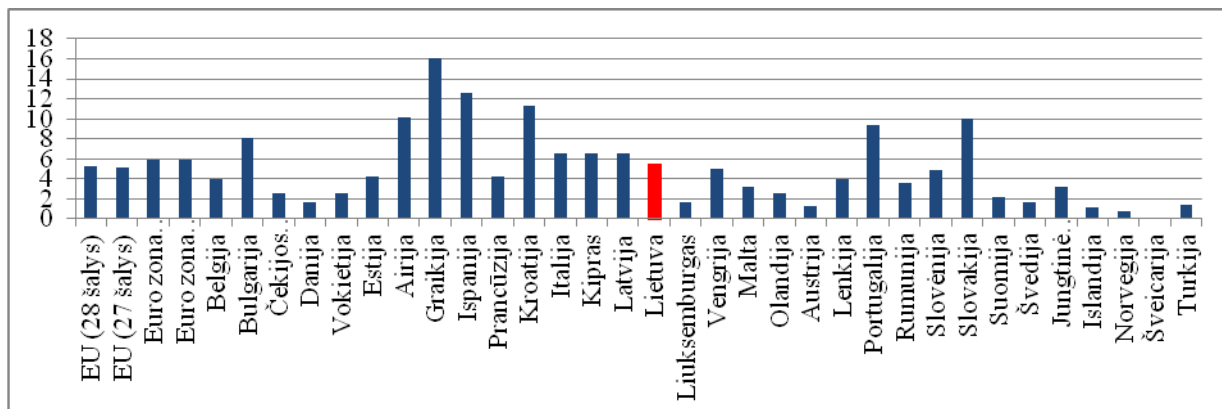
2.2.23 pav. 15-64 metų amžiaus gyventojų ilgalaikio nedarbo lygis 2010-2012 metais, procentais (Lietuvos Statistikos departamentas)

2013 metais pastebima, jog vyrų ilgalaikio nedarbo lygis buvo aukštesnis kaime lyginant su miestu. Vyrų ilgalaikio nedarbo lygis mieste siekė 4 %, kaime – 8,5 %, t.y. beveik dvigubai aukštesnis ilgalaikio nedarbo lygis pasiekiamas kaime. Moterų ilgalaikio nedarbo lygis mieste siekė 3,6 %, kaime 7,3 % (žiūrėti 24 paveikslą).

2.2.24 pav. Ilgalaikio nedarbo lygis kaime ir mieste 2013 metais, procentais (Lietuvos Statistikos departamentas)

Lietuvos vyrų ilgalaikio nedarbo lygis siekia 5,5% Europos kontekste. Aukščiausias vyrų ilgalaikio nedarbo lygis fiksuojamas Graikijoje (16,1 %) ir Ispanijoje (12,6 %), mažiausias – Norvegijoje (0,8 %) ir Islandijoje (1,1 %) (žiūrėti 25 paveikslą).

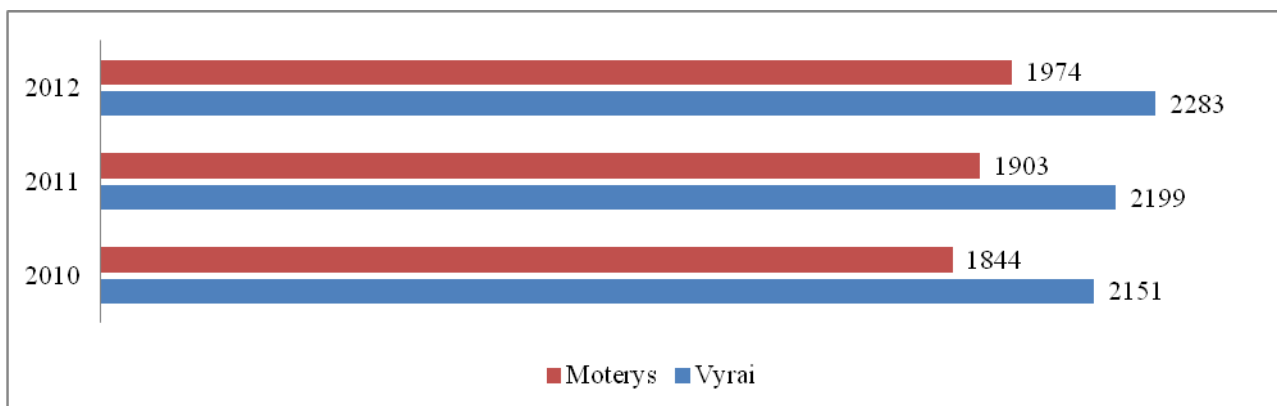
2.2.25 pav. Vyrų ilgalaikio nedarbo lygis 2013 metais Europoje, procentais (Eurostat)

Darbo užmokestis

Bruto darbo užmokestis – atlyginimas pinigais, apimantis tiesiogiai darbdavio darbuotojui mokamą pagrindinį darbo užmokestį ir papildomą uždarbį, įskaitant darbuotojo mokamas valstybinio socialinio draudimo įmokas ir gyventojų pajamų mokestį. Neįskaitoma materialinė, laikinojo nedarbingumo pašalpa, mokama neatsižvelgiant į finansavimo šaltinį, kompensacija už nepanaudotas kasmetines atostogas, išėitinė išmoka ir pan. (Darbo rinkos metraštis 2012, 2013).

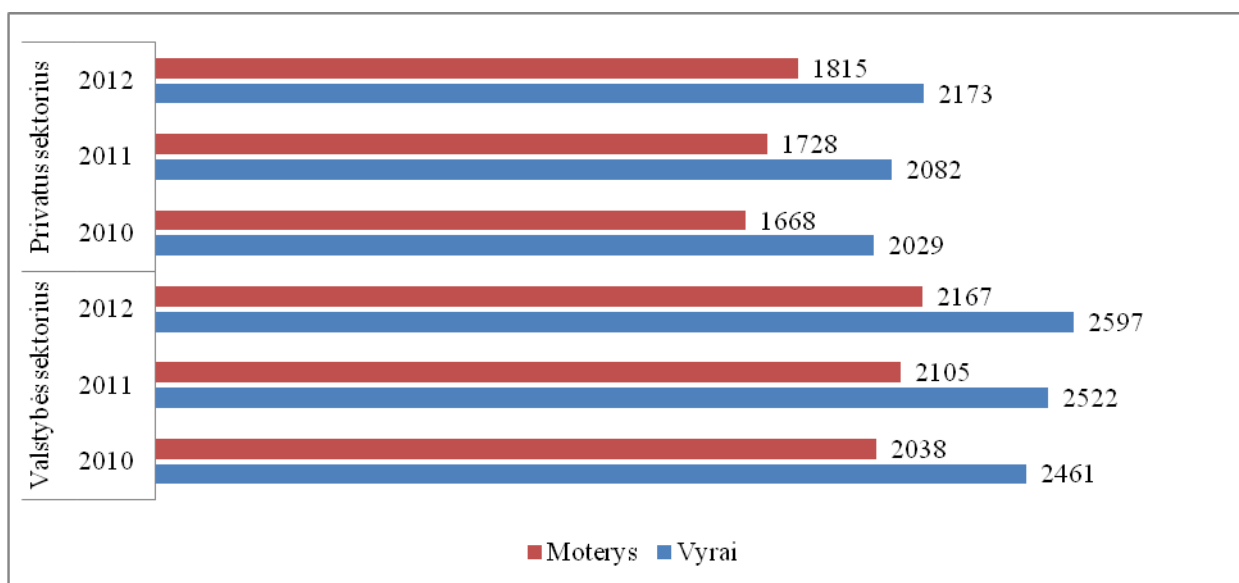
2010-2012 metais vyrų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje buvo didesnis už moterų. Vidutinis vyrų mėnesinis bruto darbo užmokestis 2012 metais siekė 2283 litus, moterų –

1974 litas, t.y. 309 litais mažiau; 2011 metais vyrų darbo užmokestis siekė 2199 litus, moterų 1903 litus, t.y. 296 litais mažiau; 2010 metais vyrų darbo užmokestis siekė 2151 litus, moterų 1844 litus, t.y. 307 litais mažiau (žiūrėti 26 paveikslą).

2.2.26 pav. Vyrų ir moterų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje tarp vyrų ir moterų 2010-2012 metais, litais (Lietuvos Statistikos departamentas)

Vyrų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis tiek valstybiniame, tiek privačiame sektoriuje 2010-2012 metais buvo didesnis už moterų. Verta pastebėti, jog tiek vyrai, tiek moterys valstybiniame sektoriuje uždirba daugiau negu privačiame sektoriuje (žiūrėti 27 paveikslą). Eurostat taip pat renka duomenis apie vidutinį mėnesinį bruto darbo užmokestį, tačiau Lietuva nėra pateikusi duomenų.

2.2.27 pav. Vyrų ir moterų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis valstybiniame ir privačiame sektoriuje 2010-2012 metais, litais (Lietuvos Statistikos departamentas)

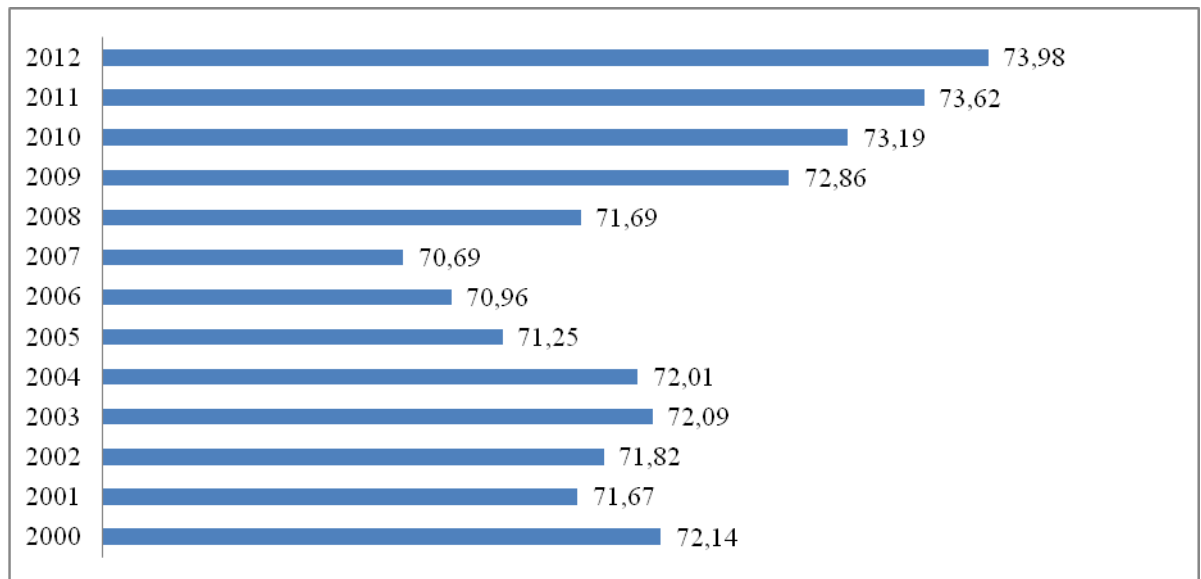
4. SVEIKATA

Indikatoriai:

- Vidutinė gyvenimo trukmė (duomenis renka Lietuvos Statistikos departamentas ir Eurostat);
- Sveiko gyvenimo trukmė - sveiki gyvenimo metai (duomenis renka Eurostat);
- Mirties priežastys (duomenis renka Lietuvos Statistikos departamentas, Higienos institutas ir Eurostat);
- Sergamumas (duomenis renka Pasaulinė sveikatos organizacija, Higienos institutas)
- Profesinis sergamumas (duomenis renka Lietuvos Statistikos departamentas ir Eurostat)

Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė – tikimybinis rodiklis, parodantis, kiek vidutiniškai metų gyvens kiekvienas gimęs arba sulaukęs tam tikro amžiaus žmogus, jeigu visą būsimą tiriamos kartos gyvenimą mirtingumo lygis kiekvienoje gyventojų amžiaus grupėje liks nepakitęs (Lietuvos Statistikos departamentas, http://www.stat.gov.lt/documents/10180/483818/Gyvenimo_kokybes_rodikliai.pdf/e3647e27-32a1-48a6-94c6-ed71948e7a6a?version=1.2).

Lietuvos Statistikos duomenimis, vyrų ir moterų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė nuo 2007 metų pradėjo augti: 2007 metais ji siekė 70,69 metus ir palaipsniui augo. 2012 metais vyrų ir moterų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė yra beveik 74 metai (73,98 metai) (žiūrėti 28 paveikslą).

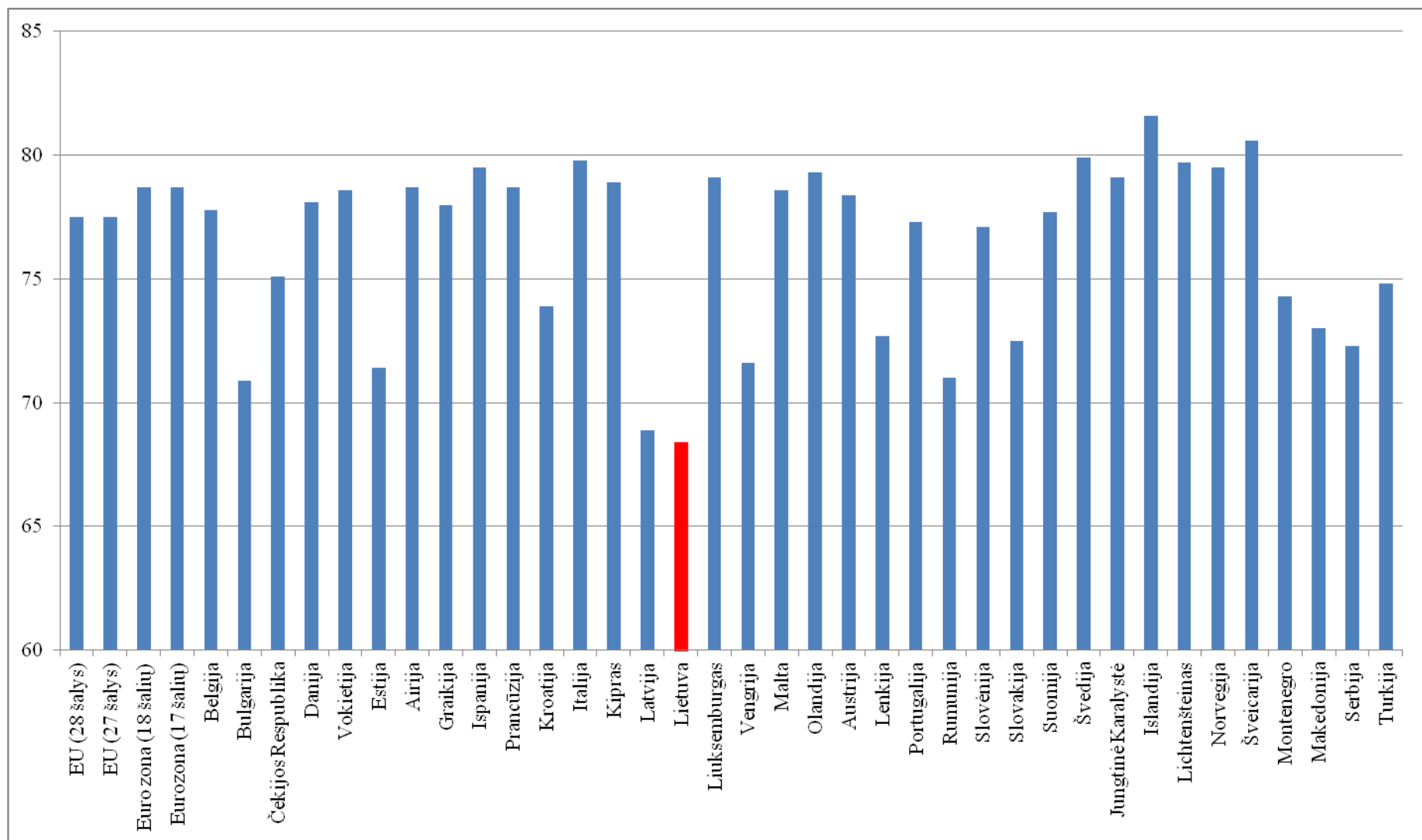

2.2.28 pav. Vyrų ir moterų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2000-2012 metais Lietuvoje, metais (Lietuvos Statistikos departamentas)

Nors tiek vyrų, tiek moterų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė nuo 2006 metų augo, tačiau vyrai lieka rizikos grupės. 2012 metais vyrų vidutinė gyvenimo trukmė siekė 68 metus (68,39), tuo tarpu moterų – 79 metus (79,45) (žiūrėti 29 pav.). Vadinasi, moterys 11 metų ilgiau gyvena už vyrus. Šią tendenciją galima pastebėti nuo 2000 metų, kuomet vyrų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė siekė 67 metus (66,74), o moterų – 77 metus (77,37). Didžiausias atotrūkis tarp vyrų ir moterų vidutinės tikėtinos gyvenimo trukmės fiksuojamas 2007 metais, jis siekė beveik 13 metų. Verta pastebėti, jog Klaipėdos ir Kauno apskrityse 2006 metais vyrų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė siekė beveik 70 metų, tuo tarpu Utenos apskrityje tik 66 metus (žiūrėti priedą Nr. 4). Moterų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2006 metais buvo didžiausia Klaipėdos ir Kauno apskrityse (siekė 75 metus), o mažiausia – Utenos apskrityje (siekė 72 metus (žiūrėti priedą Nr. 5). Europos kontekste 2012 metais, Lietuvos vyrų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė yra mažiausia, tuo tarpu Islandijos vyrų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė yra didžiausia: beveik 82 metai (81,6) (žiūrėti 30 paveikslą). Tačiau ir Islandijoje moterų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė yra didesnė už vyrų – 2012 metais ji siekė 84 metus (žiūrėti Priedą Nr.6)

2.2.29 pav. Vyrų ir moterų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2000-2012 metais Lietuvoje (Lietuvos Statistikos departamentas)

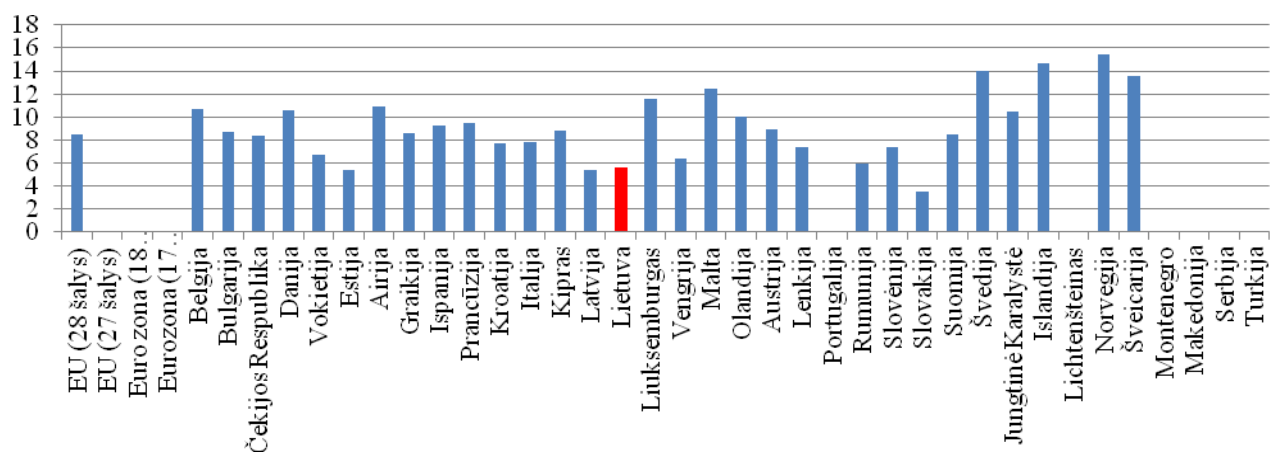

2.2.30 pav. Vyrų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2012 metais Europoje (Eurostat)

Sveiko gyvenimo trukmė - sveiki gyvenimo metai

Sveiko gyvenimo trukmė - sveiki gyvenimo metai – indikatorius, matuojantis kiek asmeniui sulaukusiam 65 metų amžiaus liko gyventi be sveikatos problemų. Tai indikatorius jungiantis mirtingumo ir sergamumo informaciją. Indikatorius yra apskaičiuojamas atskirai moterims ir vyrams (Eurostat; Higienos institutas)

2006 metais Europoje mažiausia vyrų sveiko gyvenimo trukmė buvo apskaičiuota Slovakijoje – siekė vos 3,5 metų. Tuo tarpu Baltijos šalyse Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje situacija yra panaši: Estijoje siekė 5,4 metus, Latvijoje – 5,3 metus, Lietuvoje – 5,6 metus. Norvegijoje vyrų sveiko gyvenimo trukmė siekė 15,4 metus – tai didžiausias rodiklis Europoje (žiūrėti 31 paveikslą). Verta atkreipti dėmesį, jog Lietuva šiuos duomenis Eurostat'ui pradėjo teikti nuo 2006 metų. Taip pat Eurostat renka duomenis apie sveikatą lemiančius veiksnius: kūno masės indeksą, fizinį aktyvumą, vaisių ir daržovių vartojimą, tabako ir alkoholio vartojimą.

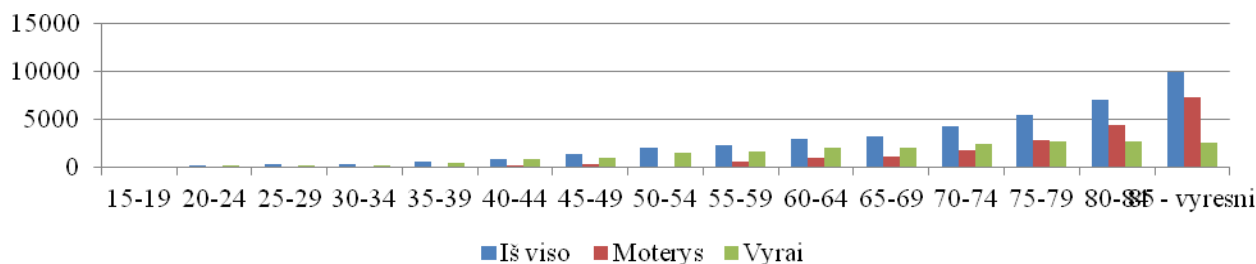

2.2.31 pav. Vyrų sveiko gyvenimo trukmė - sveiki gyvenimo metai nuo 65 metų amžiaus (Eurostat)

Mirties priežastys

Mirties priežastys. Mirties priežasčių statistika nurodo pagrindines priežastis, kurios remiantis Pasauline sveikatos Organizacija (World Health Organization, WHO) yra *apibrėžiamos kaip ligos ar sužalojimai, sukėlusios patologinių būklių grandinę, tiesiogiai lėmusią mirtį, arba nelaimingo atsitikimo ar smurto aplinkybės, sukėlusios mirtiną sužalojimą* (Eurostat; Mirties priežastys 2012, 2013).

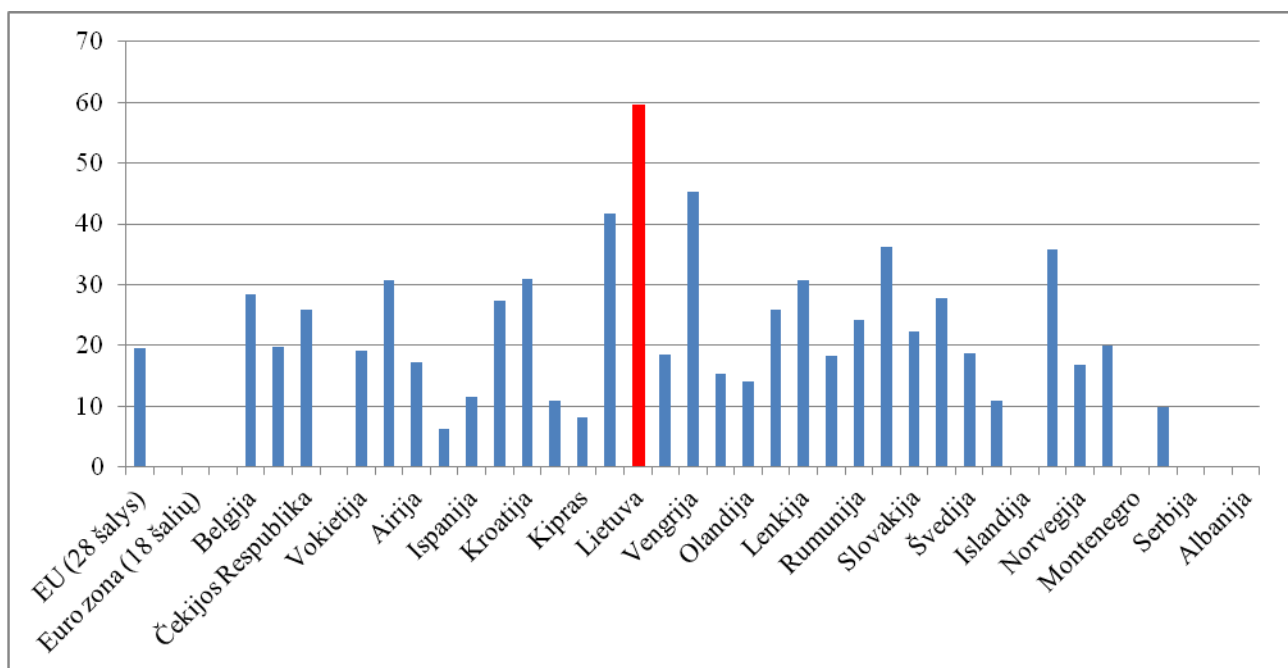
Lietuvoje 2013 metais iš viso mirė 41511 asmuo, iš jų 20789 vyrai ir 20722. Mirę vyrai nežymiai neviršijo mirusių moterų skaičių. Tačiau žvelgiant į amžiaus grupes, vyrų mirtingumas išlieka didesnis už moterų iki maždaug 75-79 amžiaus tarpsnio (žiūrėti 32 paveikslą.). Tai galima sieti su Lietuvos vyrų mažesne vidutine gyvenimo tikėtina trukme.

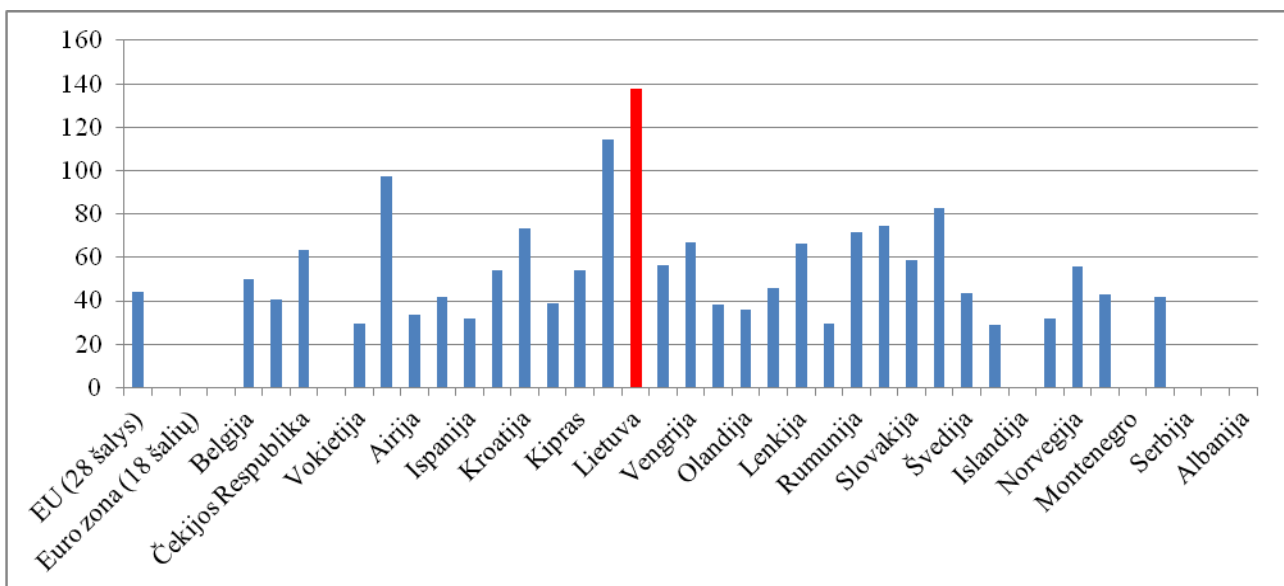
2.2.32 pav. Lietuvos gyventojų mirtingumas 2013 metais (Lietuvos Statistikos departamentas)

Pagal mirties priežastis 2013 metais įvairiose amžiaus grupėse, daugiausia mirčių yra susiję su (žiūrėti 3 lentelę):

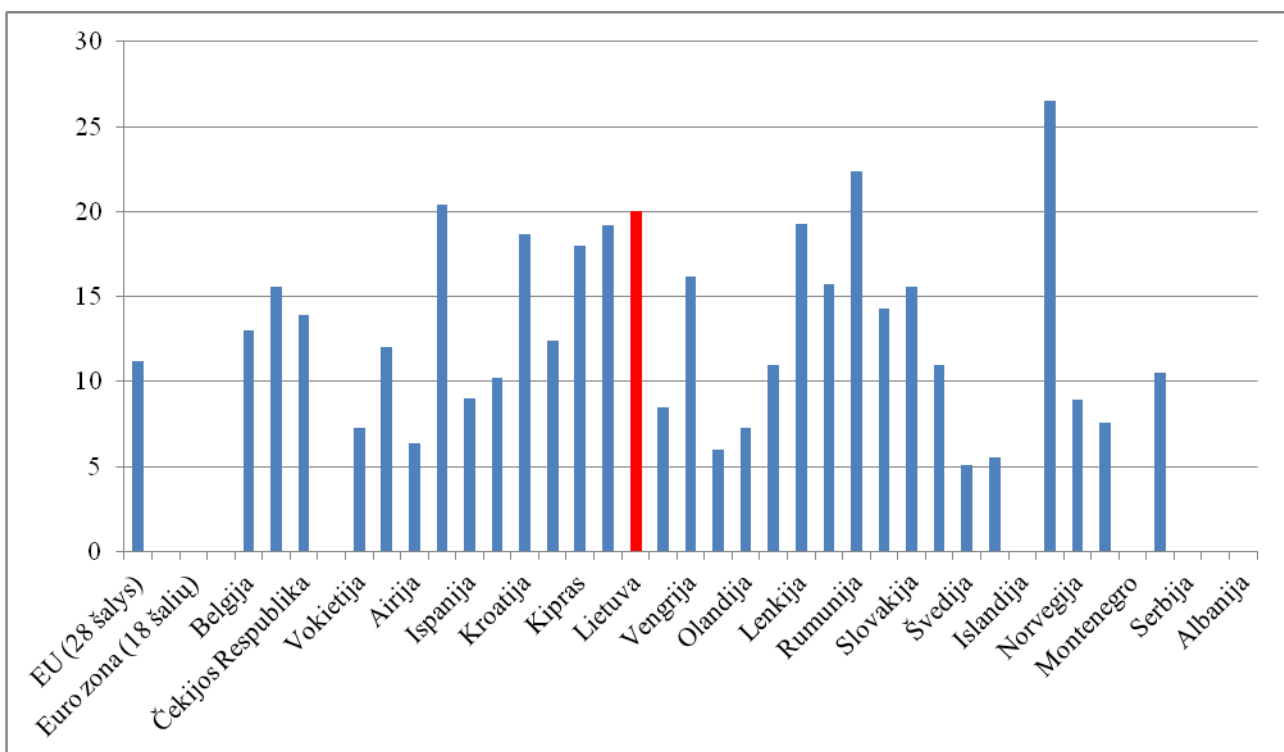
- **piktybiniais navikais** – 70-74 metų amžiaus grupėje mirė daugiausia vyrų lyginant su kitomis amžiaus grupėmis (70-74 metų amžiaus grupėje mirė 733 vyrai);
- **kraujotakos sistemos ligomis** – 85 ir vyresnių amžiaus grupėje mirė daugiausia vyrų nuo šio susirgimo. Verta pastebėti, jog vyrų mirtingumas nuo šios ligos yra su amžiumi augantis;
- **kvėpavimo sistemos ligomis** – daugiausia vyrų mirusių nuo kvėpavimo sistemos ligų buvo fiksuojama 80-84 metų amžiaus grupėje (154) ir 75-79 metų amžiaus grupėje (146);
- **virškinimo sistemos ligomis** – daugiausia vyrų mirusių nuo virškinimo sistemos ligų buvo fiksuojama 50-54 metų amžiaus grupėje (148 mirties atvejai) ir 60-64 metų amžiaus grupėje (146 mirties atvejai);
- **išorinėmis mirties priežastimis.** Pastaroji vyrų mirtingumo priežastis labiausiai „paliečia“ 50-54 metų amžiaus vyrus. 424 vyrai 2013 metais mirė nuo išorinių mirties priežasčių: 29 vyrai mirė autoįvykiuose, 34 – nuo nukritimų, 35 – nuo atsitiktinio paskendimo, 46 – atsitiktinio apsinuodijimo alkoholio ir jo poveikio, 124 vyrai nusižudė ir 17 vyrų buvo nužudyti. Atkreiptinas dėmesys į savižudybes: jau 15-19 metų amžiaus grupėje buvo nusižudę 27 jauni vyrai. Šis savižudybių skaičius yra augantis ir mažėti pradeda tik nuo 60-64 metų amžiaus grupės. Lyginant Lietuvos vyrų savižudybių skaičių su Europos vyrų savižudybių skaičiumi, 2010 metais Lietuva yra pirmaujančioje pozicijoje (žiūrėti 33 paveikslą). Lyginant Lietuvos vyrų savižudybių tendencijas su moterų savižudybėmis, vyrai užima „dominuojančias“ pozicijas, pavyzdžiui, 50-54 metų amžiaus grupėje 2013 metais buvo užfiksuotos 124 vyrų savižudybės (žiūrėti 3 lentelę) ir 37 moterų savižudybės (žiūrėti 4 lentelę), t.y. vyrų savižudybių skaičius tris kartus viršija moterų savižudybių skaičių. Verta atkreipti dėmesį, jog pagal vyrų mirtingumą nuo išorinių priežasčių (žiūrėti 34 paveikslą), Lietuva užima pirmaujančias pozicijas Europos kontekste. Pagal vyrų mirtingumą autotransporto įvykiuose Lietuva taip pat yra lyderė tarp kitų Europos šalių (žiūrėti paveikslą).

2.2.33 pav. Vyrų savižudybių skaičius tenkantis 100 000 gyventojų Europoje 2010 metais (Eurostat)

2.2.34 pav. Vyrų mirtingumo nuo išorinių mirties priežasčių skaičius tenkantis 100 000 gyventojų Europoje 2010 metais (Eurostat)

2.2.35 pav. Vyrų mirtingumas autotransporto įvykiuose tenkantis 100 000 gyventojų Europoje 2010 metais (Eurostat)

2.2.3 lentelė. Vyrų mirties priežastys 2013 metais (Lietuvos Statistikos departamentas)

	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85 - vyresni
Iš viso pagal mirties priežastis	89	185	229	271	437	660	996	1501	1683	2046	2057	2514	2686	2692	2642
Infekcinės ir parazitinės ligos	1	1	9	10	21	28	35	52	41	45	41	29	34	32	17
Piktybiniai navikai	3	6	8	9	33	60	127	251	434	573	552	733	678	526	334
Kraujo ir kraujodaros organų ligos bei tam tikri sutrikimai susiję su imuniniais mechanizmais	0	0	0	1	0	2	0	1	1	0	2	0	1	2	3
Endokrininės, mitybos ir medžiagų apykaitos ligos	0	0	3	1	1	3	15	7	15	21	16	20	21	14	12
Psichikos ir elgesio sutrikimai	0	0	1	0	1	0	0	2	2	4	9	3	3	6	5
Nervų sistemos ligos	2	10	11	3	7	14	24	27	18	23	22	32	34	29	33
Akies ir ausies ligos	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
Kraujotakos sistemos ligos	4	10	24	38	75	123	265	478	605	835	994	1275	1509	1724	1937
Kvėpavimo sistemos ligos	1	1	5	10	4	20	39	56	72	104	103	124	146	154	140
Virškinimo sistemos ligos	1	0	18	23	63	98	130	148	117	146	112	110	98	84	60
Odos ir poodžio ligos	0	0	0	1	0	1	1	1	3	2	1	5	3	3	1
Jungiamojo audinio ir skeleto-raumenų sistemos ligos	0	0	0	0	0	1	5	4	0	6	2	3	6	1	1
Urogenitalinės sistemos	0	0	0	1	1	6	6	7	6	7	14	19	23	28	23

ligos															
Išorinės mirties priežastys	73	142	136	159	204	258	304	424	324	233	159	130	104	62	57
Transporto įvykiai	15	25	21	20	16	17	18	29	19	18	9	13	10	4	3
Nukritimai	1	2	5	7	13	14	20	34	25	24	18	26	21	23	17
Atsitiktinis paskendimas	9	8	9	7	7	11	26	35	17	16	6	1	3	0	1
Dūmų, gaisro ir liepsnos poveikis	0	0	1	7	1	4	7	10	13	10	7	0	1	3	2
Intensyvaus natūralaus šalčio poveikis	3	2	1	3	12	16	21	34	45	35	15	15	4	5	2
Atsitiktinis apsinuodijimas alkoholiu bei jo poveikis	1	4	7	6	20	37	35	46	30	16	10	3	2	0	0
Tyčiniai susižalojimai (savižudybė)	27	69	53	68	69	96	93	124	95	47	42	39	34	14	15
Pasikėsinimas (nužudymas)	2	5	6	5	12	14	10	17	13	3	9	1	2	0	2

2.2.4 lentelė. Moterų mirties priežastys 2013 metais (Lietuvos Statistikos departamentas)

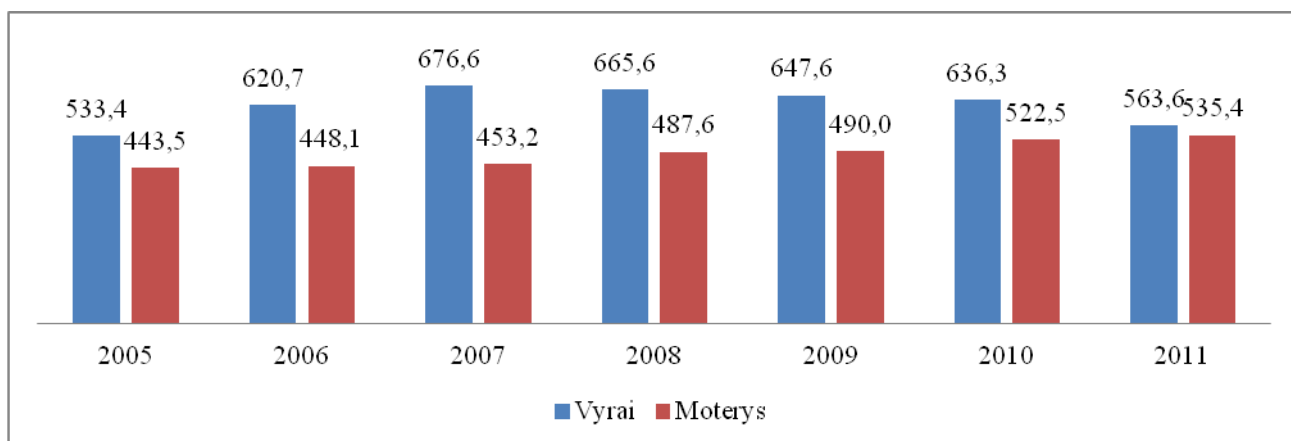
	15-19	20-24	25-29	30-34	35-39	40-44	45-49	50-54	55-59	60-64	65-69	70-74	75-79	80-84	85 - vyresni
Išorinės mirties priežastys	19	15	33	19	31	45	62	103	70	67	69	54	59	63	104
Transporto įvykiai	2	5	3	2	1	9	6	7	6	3	6	4	5	7	4
Nukritimai	0	1	1	1	0	1	5	3	8	7	11	8	12	21	49
Atsitiktinis paskendimas	0	0	2	0	1	1	2	4	6	4	5	3	1	2	4
Dūmų, gaisro ir liepsnos poveikis	0	0	0	0	0	0	0	1	4	3	2	1	1	0	2

Intensyvaus natūralaus šalčio poveikis	1	1	2	0	0	4	11	7	9	9	17	7	7	3	3
Atsitiktinis apsinuodijimas alkoholiu bei jo poveikis	0	0	0	0	3	3	3	13	7	8	5	3	1	0	0
Tyčiniai susižalojimai (savižudybė)	12	5	15	7	12	12	14	37	10	11	10	10	12	7	21
Pasikėsėjimas (nužudymas)	1	0	1	3	2	6	5	9	2	3	5	0	1	1	1

SERGAMUMAS

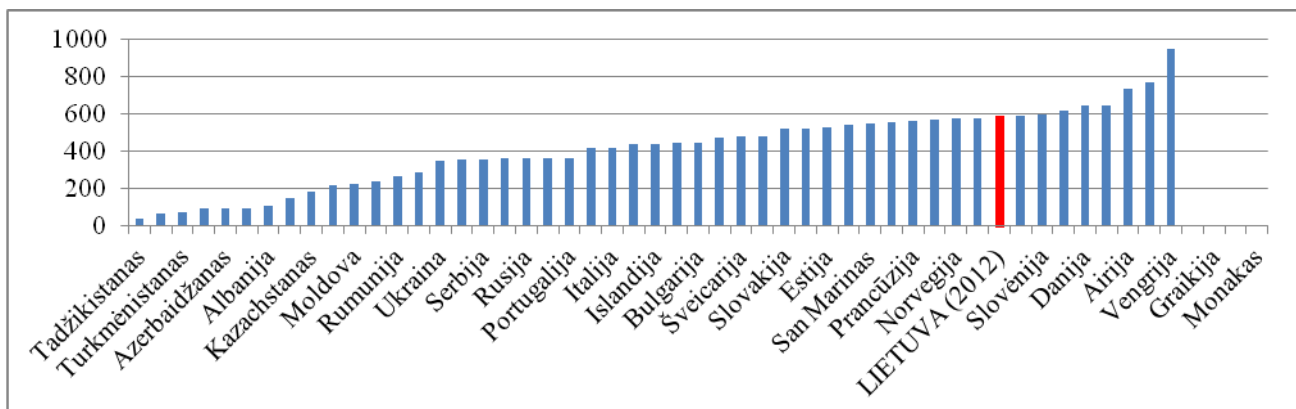
Sergamumas (pirminis sergamumas) – per metus nustatytų naujų ligos atvejų (ūmių ir pirmą kartą gyvenime išaiškintų lėtinių ligų) ir tų metų vidutinio gyventojų skaičiaus santykis (Pagrindinės sveikatos statistikos sąvokos, jų apibrėžimai ir skaičiavimas, 2013).

Lietuvoje daugiau vyrų negu moterų serga piktybiniais navikais. Didžiausias vyrų sergamumas piktybiniais navikais buvo fiksuojamas 2007 metais, tuo tarpu moterų – 2011 metais (žiūrėti 36 paveikslą). 2012 metų duomenimis, Europos ir Azijos šalių kontekste Lietuvos gyventojų sergamumas piktybiniais navikais tenkantis 100000 gyventojui yra pakankamai aukštas, t.y. 589,9 gyventojų serga piktybiniais navikais iš 100000 gyventojų. Mažiausi sergamumo rodikliai fiksuojami Tadžikistane (36,64) ir Uzbekistane (65,91), didžiausi – Čekijos Respublikoje (769,31) ir Vengrijoje (949,68) (žiūrėti 37 paveikslą).

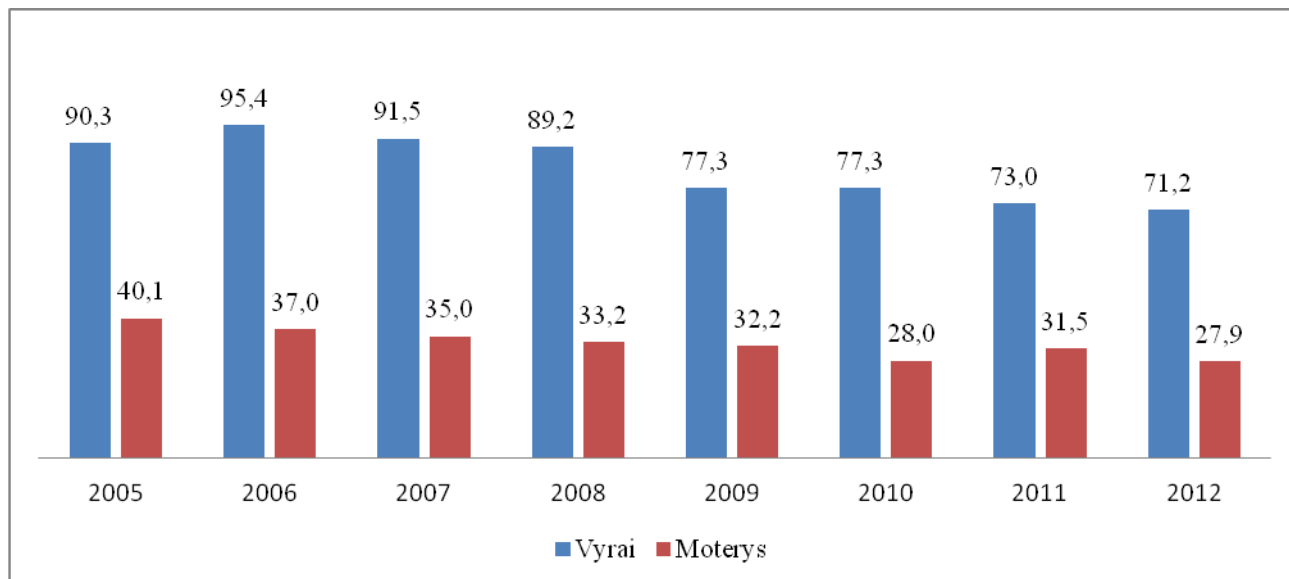
2.2.36 pav. Moterų ir vyrų sergamumas piktybiniais navikais 2005-2011 metais Lietuvoje, atvejų skaičiais (Higienos instituto duomenys)

Pastaraisiais metais sergamumas piktybiniais navikais tolygiai didėja. Ypač jis didėjo 2006-2008 m., gal būt, dėl pradėtų vykdyti vėžio patikros programų vykdymo. 2012 m. buvo užregistruoti 17734 (593,6/100 000 gyventojų) nauji vėžio atvejai. Vyrų sergamumas piktybiniais navikais siekė 659,6/100 000 gyventojų, o moterų – 537,1/100 000 gyventojų. Vyrų dažniausiai sirgo priešinės liaukos (28,7 proc. naujų atvejų), plaučių, trachėjos, bronchų (12,4 proc.), odos (10,4 proc.), gaubtinės ir tiesiosios žarnos (9,1 proc.) vėžiu; moterys – odos (18 proc.), krūtys (17,6 proc.), kiaušidės ir gimdos kūno (12,1 proc.), gaubtinės ir tiesiosios žarnos (8,9 proc.), šlapimo pūslės ir inkstų (5,3 proc.) vėžiu. (Lietuvos sveikatos statistika 2012, 2013)

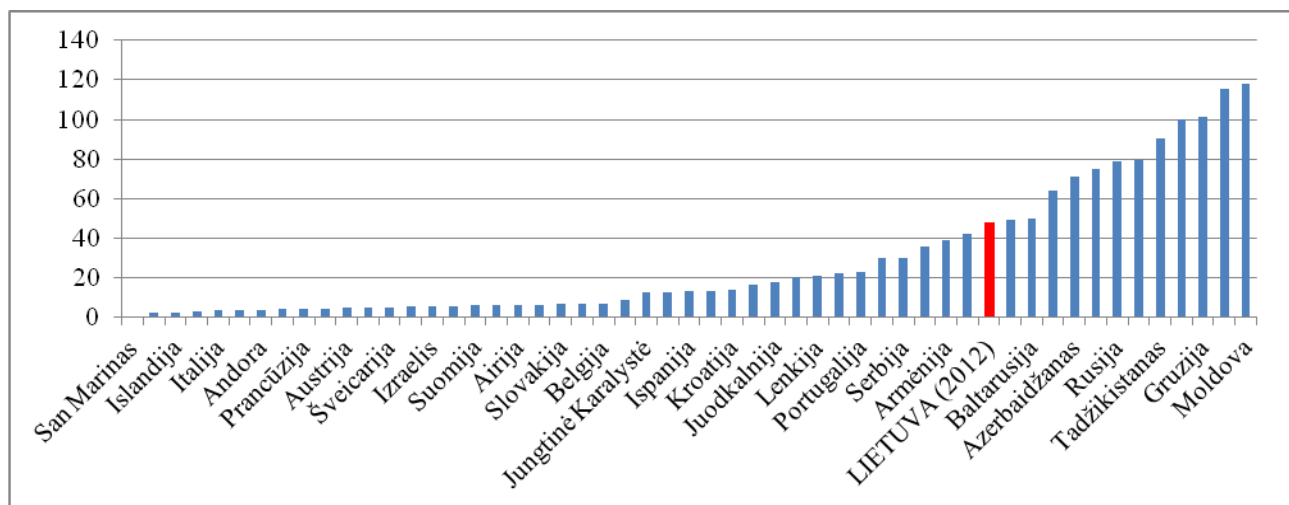

2.2.37 pav. Kai kurių Europos ir Azijos šalių gyventojų sergamumas piktybiniais navikais tenkantis 100000-ių gyventojų (Higienos institutas, Pasaulinė Sveikatos organizacija)

Taip pat daugiau vyrų negu moterų serga aktyvia tuberkulioze Lietuvoje. Verta atkreipti dėmesį, jog vyrų sergamumas aktyvia tuberkulioze nuo 2006 metų mažėję, tuo tarpu moterų šiek tiek kinta (žiūrėti 38 paveikslą). 2012 metų duomenimis, Europos ir Azijos šalių kontekste Lietuvos gyventojų sergamumas tuberkulioze tenkantis 100000 gyventojui yra pakankamai aukštas, t.y. 47,9 gyventojų serga tuberkulioze iš 100000 gyventojų. Mažiausi sergamumo rodikliai fiksuojami Liuksemburge (2,12) ir Islandijoje (2,51), didžiausi – Kazachstane (115,56) ir Moldovoje (118,2) (žiūrėti 39 paveikslą).

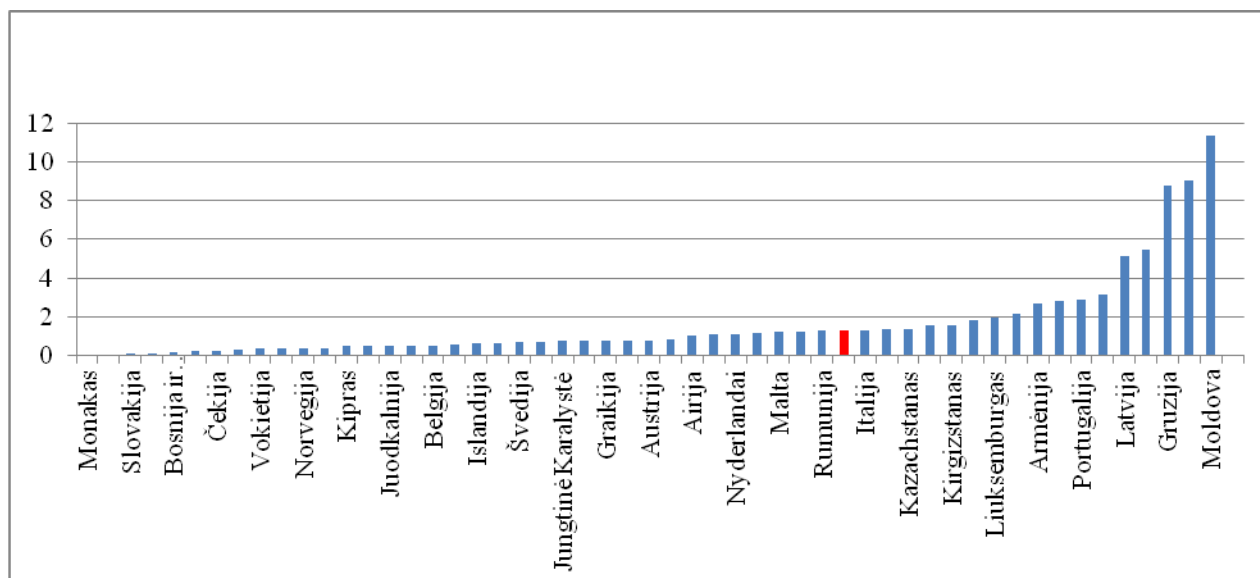

2.2.38 pav. Moterų ir vyrų sergamumas aktyvia tuberkulioze 2005-2012 metais Lietuvoje, atvejų skaičiais (Higienos instituto duomenys)

2.2.39 pav. Kai kurių Europos ir Azijos šalių gyventojų sergamumas tuberkulioze tenkantis 100000-ių gyventojų (Higienos institutas, Pasaulinė Sveikatos organizacija)

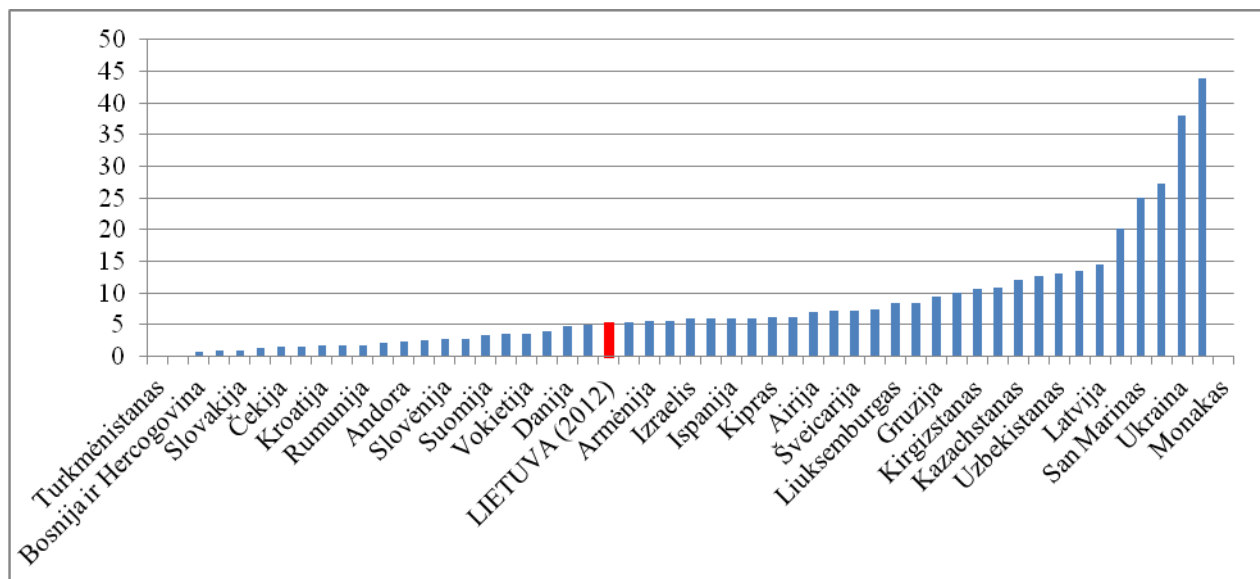
Lietuvos gyventojų sergamumas AIDS Europos ir Azijos šalių kontekste yra 1,27 100000 gyventojų. Mažiausias sergamumas AIDS fiksuojamas Bosnijoje ir Hercogovinoje (0,1823) ir Rusijoje (0,2189); didžiausias sergamumas AIDS fiksuojamas Ukrainoje (9,04) ir Moldovoje (11,38) (žiūrėti 40 paveikslą).

2.2.40 pav. Kai kurių Europos ir Azijos šalių gyventojų sergamumas AIDS tenkantis 100000-ių gyventojų (Higienos institutas, Pasaulinė Sveikatos organizacija)

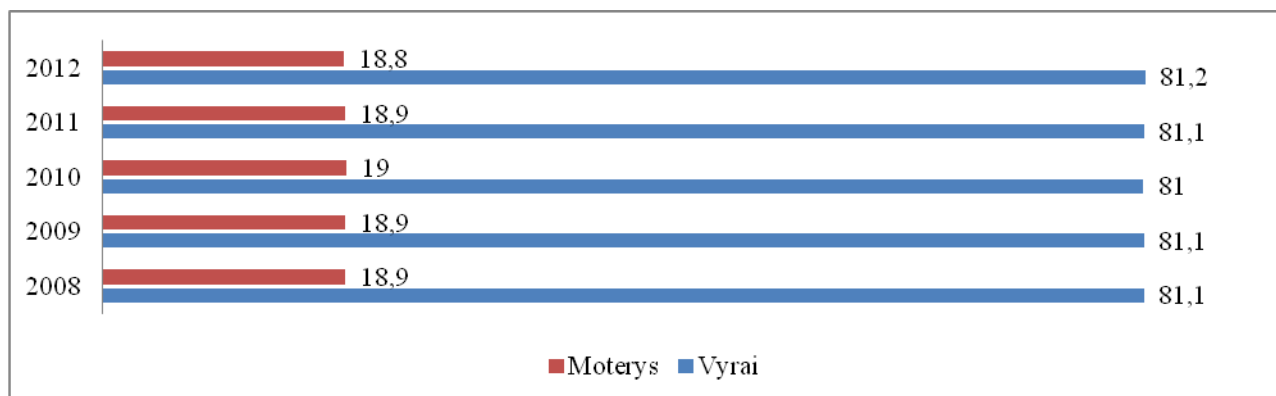
2012 m. užregistruoti 160 naujų ŽIV nešiotojų arba 5,4 atvejų 100 000 gyventojų. 71,3 proc. naujai užsikrėtusiųjų ŽIV buvo vyrai, 66,3 proc. buvo 20-39 m. amžiaus. 38,7 proc. užsikrėtusiųjų ŽIV infekcija užsikrėtė vartodami švirkščiamuosius narkotikus, 28,8 proc. – heteroseksualių lytinių santykių metu. Iš viso 2012 m. pabaigoje šalyje buvo 2060 užsikrėtusiųjų ŽIV. 2012 m. 38 asmenys susirgo AIDS (1,3/100 000 gyventojų), nuo AIDS mirė 28 asmenys (Lietuvos sveikatos statistika 2012, 2013).

Lietuvos gyventojų sergamumas ŽIV Europos ir Azijos šalių kontekste yra 5,36 100000 gyventojų. Mažiausias sergamumas AIDS fiksuojamas Bosnijoje ir Hercegovinoje (0,6771) ir Turkijoje (0,8739); didžiausias sergamumas AIDS fiksuojamas Ukrainoje (38,08) ir Rusijoje (43,81) (žiūrėti 41 paveikslą).

2.2.41 pav. Kai kurių Europos ir Azijos šalių gyventojų sergamumas ŽIV tenkantis 100000-ių gyventojų (Higienos institutas, Pasaulinė Sveikatos organizacija)

2008-2012 metais Lietuvoje daugiau vyrų naudojo narkotines medžiagas (žiūrėti 38 paveikslą) – per keturis metus narkotinių medžiagų vartojimas praktiškai nepasikeitė, svyravo apie 80-81 %.

2.2.42pav. Psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines medžiagas, pasiskirstymas pagal lytį 2008-2012 metais (Valstybinis psichikos sveikatos centras)

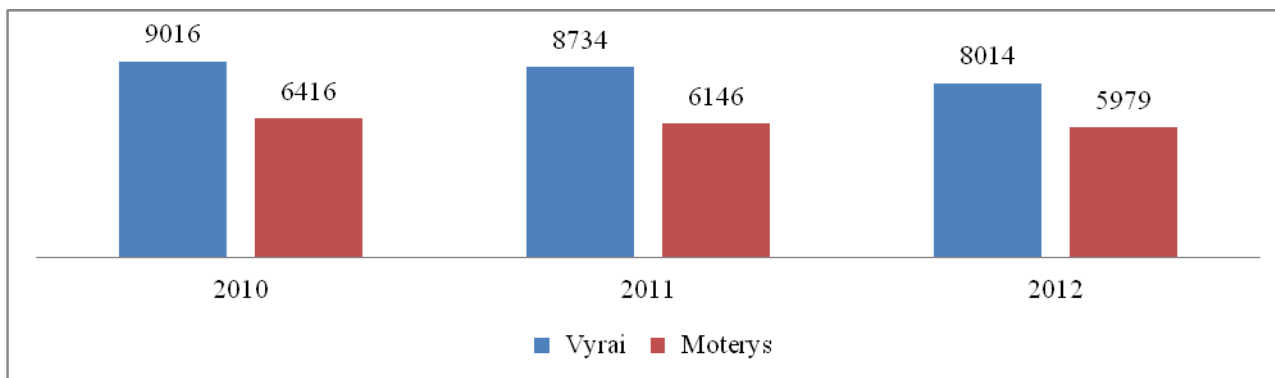
Tarp Lietuvos gyventojų aktuali alkoholizmo problema. Legalaus alkoholio suvartojimas vienam gyventojui 2009 m. buvo sumažėjęs iki 11,1 litro vienam gyventojui, bet 2012 m. vėl padidėjo ir pasiekė 13 litrų. Dėl griežtesnių kovos su alkoholio vartojimu priemonių 2007-2009 m., daugiau kaip ketvirtadaliu sumažėjo susirgimų, susijusių su alkoholio vartojimu. 2010 m. šis mažėjimas beveik sustojo, o 2011 m. vėl padidėjo. Net trečdaliu padidėjo asmenų sergančių alkoholine priklausomybe skaičius. Tai gali būti siejama ir su 2011 m. pradėta lydinčiųjų ligų ir būklių registracija stacionaro ligoniams, kur alkoholinė priklausomybė dažnai būna šalutine būkle prie pagrindinės ligos ar traumos. Svarbia problema, susijusia su alkoholio vartojimu, išlieka nelaimingi atsitikimai kelyje. Jau keletą metų, dėl taikančių griežtesnių eismo kontrolės priemonių, mažėja eismo įvykių, taip pat nukentėjusiųjų juose skaičius. 2012 m. Lietuvoje užregistruoti 3173 eismo įvykiai, kuriuose 3712 žmonės buvo sužeisti, 301 žuvo (2011 m. – 3266 eismo įvykiai, 3919 sužeisti, 296 žuvo). Dėl neblaivių vairuotojų kaltės 2012 m. užfiksuoti 273 eismo įvykiai, kuriuose sužeista 430 asmenų (2011 m. – 298 įvykiai, 374 asmenys sužeisti (Lietuvos sveikatos statistika 2012, 2013).

Nuo alkoholinės psichozės ir lėtinio alkoholizmo taip pat kenčia daugiau vyrų Lietuvoje negu moterų. Pavyzdžiui, 2012 metais alkoholine psichoze sirgo 2918 vyrai ir 672 moterys, t.y. keturis kartus didesnis vyrų sergamumas alkoholine psichoze negu moterų. 2012 metais lėtiniu alkoholizmu sirgo 44958 vyrai ir 6757 moterys, t.y. vyrų sergamumas lėtiniu alkoholizmu buvo beveik 7 kartus didesnis negu moterų (žiūrėti 5 lentelę).

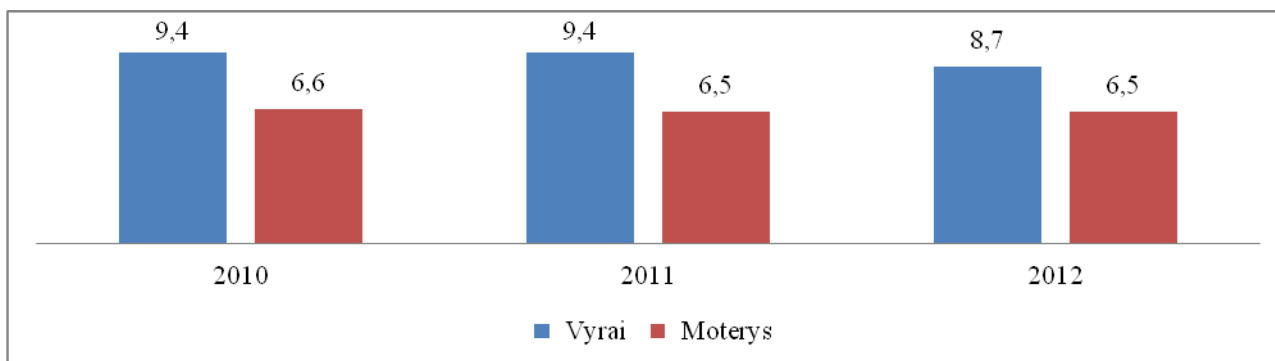
2.2.5 lentelė. Psichikos ir elgesio sutrikimai dėl alkoholio vartojimo 2011-2012 metais (Alkoholio ir tabako vartojimas bei jo padariniai 2012 metais, 2013)

	2011		2012	
	Vyrai	Moterys	Vyrai	Moterys
Alkoholinė psichozė	2710	572	2918	672
Lėtinis alkoholizmas	45353	6559	44958	6757

2012 metais Lietuvoje pirmą kartą neįgaliais buvo pripažinti 8014 vyrų ir 5979 moterų. Panašios tendencijos pastebimos ir ankstesniais metais (2010 – 2011 metais) (žiūrėti 43 paveikslą). 1000 darbingo amžiaus asmenų 2012 metais teko 8,7 pirmą kartą neįgaliaisiais pripažintų vyrų ir 6,5 moterų (žiūrėti 44 paveikslą). Verta atkreipti dėmesį, jog mažėjo vyrų pirmą kartą pripažintais neįgaliais skaičius: 2010 metais jų buvo 9016, 2011 metais – 8734, 2012 metais – 8014.

2.2.43 pav. Darbingo amžiaus asmenys, pirmą kartą pripažinti neįgaliaisiais, asmenų skaičius (Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenys)

2.2.44 pav. Pirmą kartą pripažintųjų neįgaliais skaičius tenkantis 1000 darbingo amžiaus asmenų (Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenys)

2012 m. pirmą kartą 0-55 proc. darbingumo lygis (neįgalumas) nustatytas 13993 darbingo amžiaus asmenims (7,6/1000 darbingo amžiaus asmenų). Dėl pasikeitusių įstatymų nuo 2007 m. 45 proc. sumažėjo pirmą kartą nustatyto neįgalumo atvejų skaičius. Dažniausiai darbingo amžiaus asmenims pirmą kartą neįgalumas nustatomas dėl kraujotakos sistemos ligų (19,6 proc.), piktybinių navikų (18,2 proc.), jungiamojo audinio ir raumenų skeleto ligų (15,5 proc.) (Lietuvos sveikatos statistika 2012, 2013).

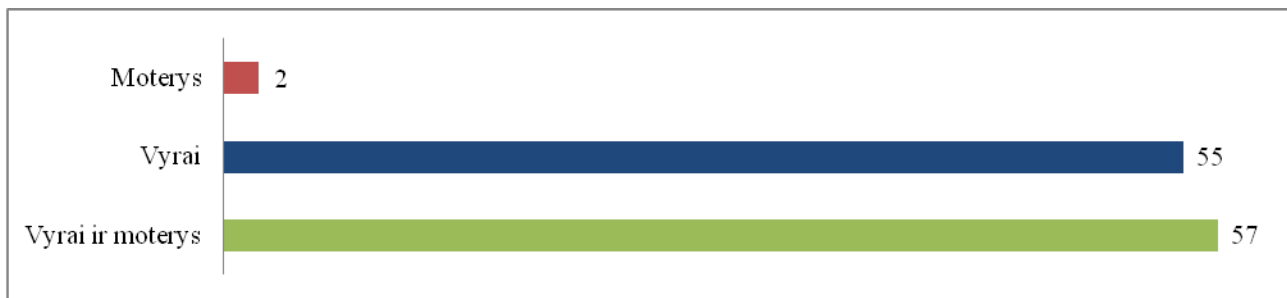
Profesinis sergamumas

Profesinė liga – ūmus ar lėtinis darbuotojo sveikatos sutrikimas, kurį sukėlė vienas ar daugiau kenksmingų ir (ar) pavojingų darbo aplinkos veiksnių, nustatyta tvarka pripažintas profesine liga.

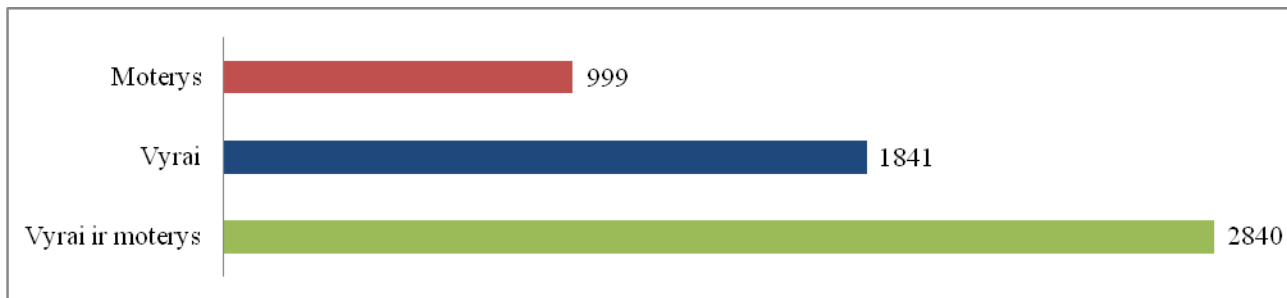
Profesinė rizika (rizika) – traumos ar kitokio darbuotojo sveikatos pakenkimo galimybė dėl kenksmingo ir (ar) pavojingo darbo aplinkos veiksnio (veiksnių) poveikio.

Profesinė sveikata – darbuotojų sveikata, kuriai išsaugoti ir stiprinti vykdoma darbo aplinkos kenksmingų veiksnių, lemiančių sveikatos pakenkimus, prevencija, darbo aplinkos pritaikymas darbuotojų fiziologinėms ir psichologinėms galimybėms, darbuotojų sveikatos priežiūra, įgyvendinamos sveikatos stiprinimo priemonės. (Krisiulevičienė, Anikijenka, 2013).

Vyrų, žuvusių nuo nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius ženkliai pranoksta moterų skaičių: 55 žuvę vyrai ir 2 žuvusios moterys (žiūrėti 45 paveikslą). Tuo tarpu moterų ir vyrų, netekusių darbingumo dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius buvau skyrėsi dvigubai: moterų, netekusių darbingumo dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius siekė 999 atvejus, tuo tarpu vyrų – 1841 atvejų (žiūrėti 46 paveikslą). Tai atskleidžia, jog vyrai yra didesnėje profesinio sergamumo rizikoje.

2.2.45 pav. Moterų ir vyrų, žuvusių nuo nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius (Lietuvos Statistikos departamentas)

2.2.46 pav. Moterų ir vyrų, netekusių darbingumo dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius (Lietuvos Statistikos departamentas)

2012 m. užregistruoti 393 profesinių ligų atvejai. Sergamumas profesinėmis ligomis pastaraisiais metais sumažėjo ir 2012 m. sudarė 3,1 atvejus 10 000 dirbančiųjų. Profesinių ligų struktūroje dominuoja jungiamojo audinio ir raumenų skeleto ligos (64,1 proc.), ausies ligos (19,9 proc.), nervų sistemos ligos (9,4 proc.). Daugiausia profesinių ligų nustatyta apdirbamojoje pramonėje – 26,7 proc., statybose – 25,5 proc., transporte ir saugojime – 13,7 proc., žemės ūkyje, miškininkystėje – 13 proc. Net 58,3 proc. visų profesinių ligų užregistruota tarp įrenginių, mašinų operatorių ir surinkėjų. 65,14 proc. profesinių ligų lėmė fizikiniai (triukšmas ir vibracija) ir 29,01 proc. biomechaniniai (ergonominiai) veiksniai. (Lietuvos sveikatos statistika 2012, 2013)

5. NUSIKALSTAMUMAS

Indikatoriai:

- Įtariamieji asmenys (duomenis renka Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys, Lietuvos Statistikos departamentas);
- Teismų nuteisti asmenys (Nacionalinės teismų administracijos duomenys, Lietuvos Statistikos departamentas);
- Įkalintieji asmenys (duomenis renka Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos duomenys, Lietuvos Statistikos departamentas, Eurostat);
- Nukentėję asmenys (duomenis renka Lietuvos Statistikos departamentas).

Nusikaltimas yra pavojinga ir Baudžiamajame kodekse uždrausta veika (veikimas ar neveikimas), už kurią numatyta laisvės atėmimo bausmė.

Sunkus nusikaltimas yra tyčinis nusikaltimas, už kurį baudžiamajame įstatyme numatyta didžiausia bausmė viršija šešerius metus, bet neviršija dešimties metų laisvės atėmimo.

Labai sunkus nusikaltimas yra tyčinis nusikaltimas, už kurį baudžiamajame įstatyme numatyta didžiausia bausmė viršija dešimt metų laisvės atėmimo.

Baudžiamasis nusižengimas yra pavojinga ir Baudžiamajame kodekse uždrausta veika (veikimas ar neveikimas), už kurią numatyta bausmė, nesusijusi su laisvės atėmimu, išskyrus areštą.

Užregistruoti nukentėję asmenys – ataskaitiniu laikotarpiu Nusikalstamų veikų žinybiniame registre užregistruoti fiziniai asmenys, tiesiogiai nukentėję nuo nusikalstamos veikos, t. y. fiziniai asmenys, tapę

nusikalstamos veikos aukomis, ir juridiniai asmenys, dėl nusikalstamos veikos faktiškai patyrę turtinės ir neturtinės žalos.

Įtariamasis (kaltinamasis) – asmuo, sulaikytas įtariant, kad jis padarė nusikalstamą veiką, arba asmuo, apklausia-mas apie veiką, kurios padarymu jis įtariamasis, taip pat asmuo, dėl kurio prokuroro priimtas kaltinamasis aktas arba pateiktas prokuroro pareiškimas nubausti asmenį teismo baudžiamojo įsakymo tvarka, arba asmuo, prieš kurį teisme nagrinėjama byla privataus kaltinimo ar pagreitinto proceso tvarka.

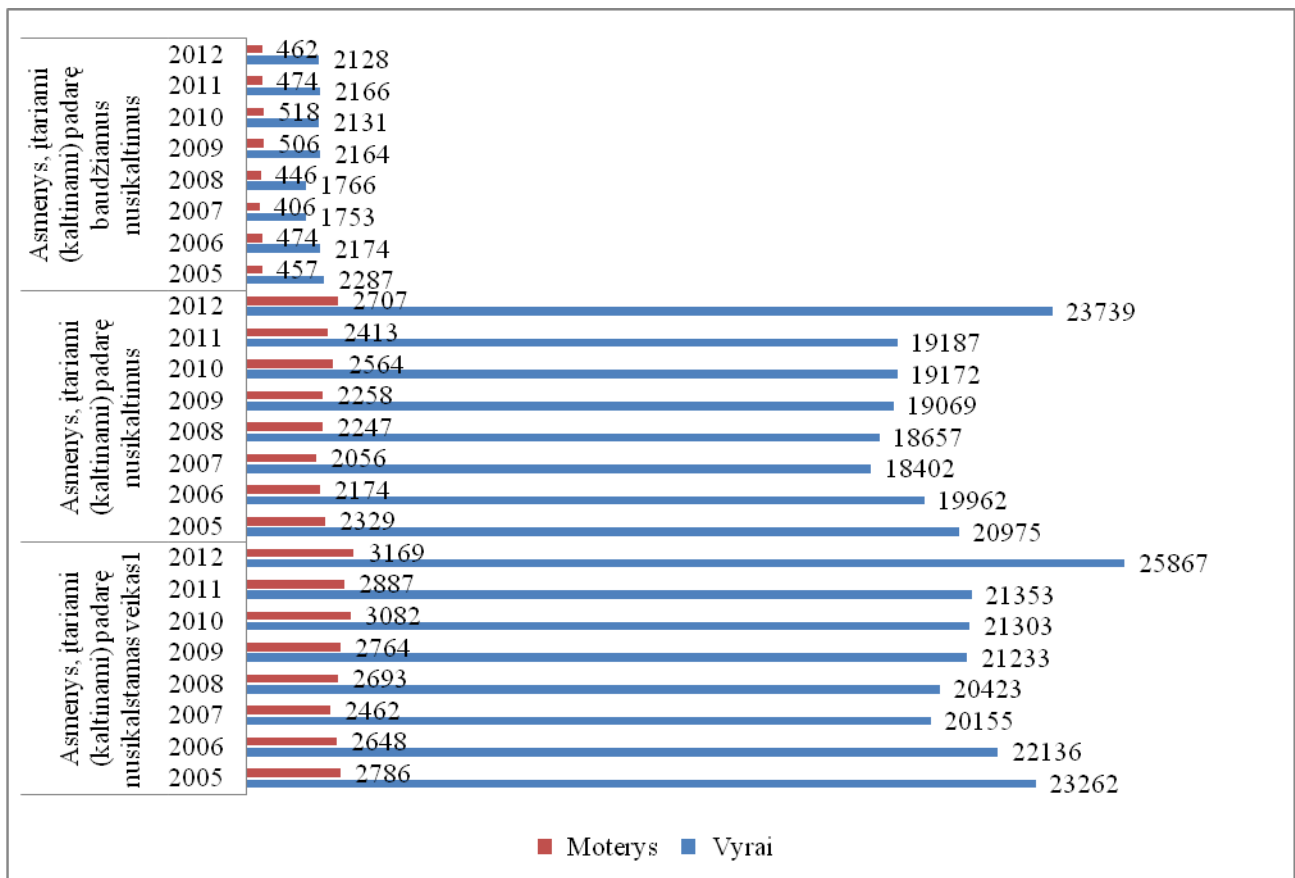
Suimtasis – įtariamasis, kurio atžvilgiu įstatymo nustatyta tvarka priimta ikiteisminio tyrimo teisėjo ar teismo nutartis skirti kardomąją priemonę – suėmimą. Asmenys, kuriems kardomąją priemonę paskirtas suėmimas, laikomi tardymo izoliatoriuose ir jiems taikoma šiose įstaigose galiojanti asmenų laikymo tvarka ir sąlygos.

Nuteistasis – kaltinamasis, kurio atžvilgiu priimtas Lietuvos Respublikos teismo apkaltinamasis nuosprendis.

Nuteistieji teismo nuosprendžiu paskirtas terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės atlieka Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijai pavaldžiose pataisos įstaigose – pataisos namuose, nepilnamečių pataisos namuose, kalėjimuose, atvirosiose kolonijose.

Įtariamieji asmenys

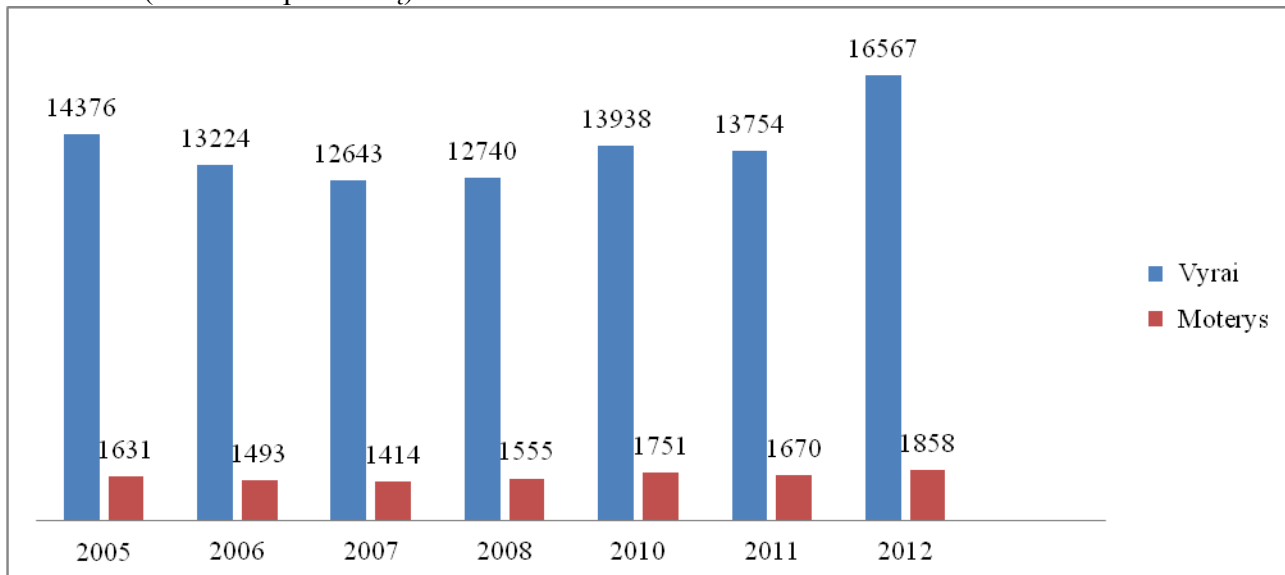
Vyrų, įtariamų padariusių baudžiamuosius nusikaltimus, nusikaltimus ir nusikalstamas veikas, yra žymiai daugiau negu moterų. Pavyzdžiui, 2012 metais vyrų įtariamų baudžiamaisiais nusikaltimais buvo beveik 5 kartus daugiau negu moterų. Taip pat pastebima, jog 2012 metais išaugo vyrų, įtariamų padariusių nusikaltimus ir nusikalstamas veikas, skaičius. Pavyzdžiui, 2011 metais nusikaltimais buvo įtariamai 19187 vyrai, tuo tarpu 2012 metais – 23739 vyrai, t.y. 4552 vyrais daugiau (daugiau žiūrėti 47 paveikslą).

2.2.47 pav. Moterų ir vyrų, įtariamų baudžiamaisiais nusikaltimais, nusikaltimais ir nusikalstamais veiksmais, skaičius 2005-2012 metais (Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys, Lietuvos Statistikos departamentas)

Teismų nuteisti asmenys

Taip pat žymiai daugiau vyrų yra nuteisti teismų negu moterys. Nuo 2005 metų vyko tam tikras teismų nuteistų vyrų skaičiaus mažėjimas, tačiau 2012 metais šis skaičius gerokai išaugo. Lyginant su moterimis 2012 metais, teismai nuteisė 16567 vyrus ir 1858 moteris, t.y. 14709 daugiau vyrų lyginant su moterimis (žiūrėti 48 paveikslą).

2.2.48 pav. Teismų nuteisti asmenys (Nacionalinės teismų administracijos duomenys, Lietuvos Statistikos departamentas)

Už nusikaltimus tiek 2012, tiek 2013 metais buvo nuteista daugiau vyrų negu moterų. Verta pastebėti, jog nuteistų vyrų ir moterų 2013 metais padaugėjo. Keturiems vyrams ir tik vienai moteriai 2012 metais buvo atimta teisė užimti tam tikras pareigas. Taip pat sąlyginai daugiau vyrų tiek 2012, tiek 2013 metais už nusikaltimus buvo nuteisti bauda. Laisvės apribojimu už nusikaltimus 2013 metais buvo nubausti 4200 vyrai ir 436 moterys. Verta atkreipti dėmesį, jog laisvės atėmimu iki gyvos galvos 2012-2013 metais buvo nuteisti 5 vyrai ir nei vienos moters (daugiau žiūrėti 6 lentelę).

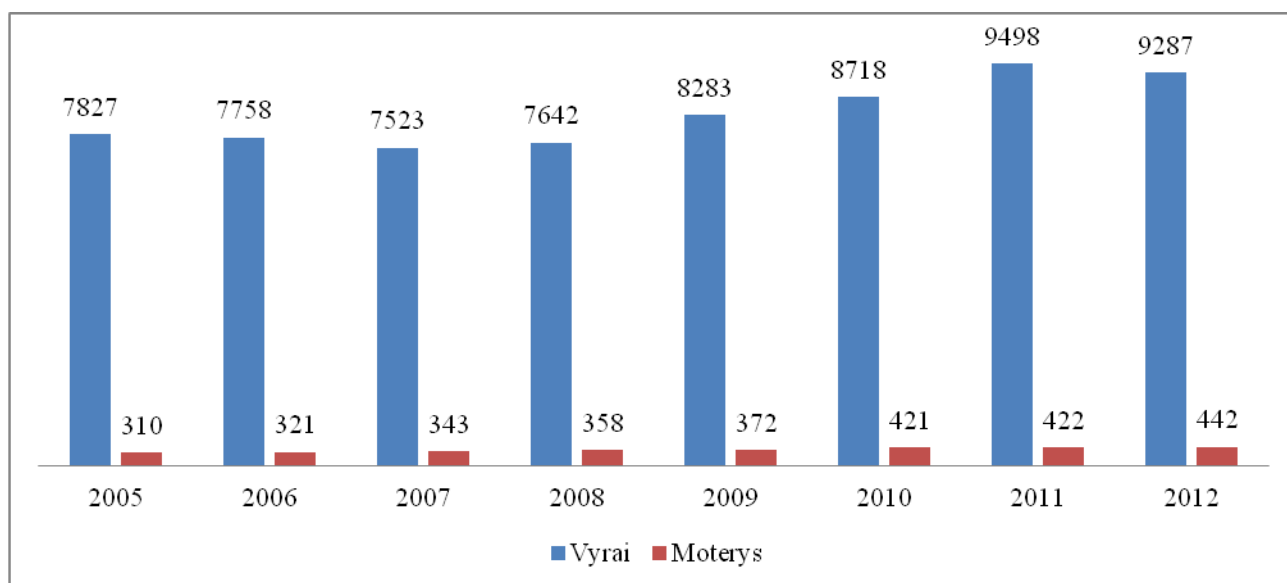
2.2.6 lentelė. Nuteistų vyrų ir moterų pasiskirstymas už nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus pagal gautas bausmes 2012-2013 metais (Lietuvos statistikos departamentas)

		2012	2013
NUSIKALTIMAI			
Iš viso pagal bausmes už nusikaltimus	Vyrai	15085	16452
	Moterys	1546	1881
Viešųjų teisių atėmimas (už nusikaltimus)	Vyrai	4	
	Moterys	1	
Teisės dirbti tam tikrą darbą arba užsiimti tam tikra veikla atėmimas (už nusikaltimus)	Vyrai	6	
	Moterys	5	
Viešieji darbai (už nusikaltimus)	Vyrai	1161	1420
	Moterys	114	173
Bauda (už nusikaltimus)	Vyrai	3887	4368
	Moterys	604	706
Laisvės apribojimas (už nusikaltimus)	Vyrai	3368	4200
	Moterys	376	436
Areštas (už nusikaltimus)	Vyrai	1375	1722
	Moterys	77	125
Terminuotas laisvės atėmimas (už nusikaltimus)	Vyrai	5753	5482
	Moterys	410	482

Laisvės atėmimas iki gyvos galvos (už nusikaltimus)	Vyrai	2	3
	Moterys		
BAUDŽIAMIEJI NUSIŽENGIMAI			
Iš viso pagal bausmes už baudžiamuosius nusižengimus	Vyrai	1482	968
	Moterys	312	229
Viešieji darbai (už baudžiamuosius nusižengimus)	Vyrai	166	94
	Moterys	41	26
Bauda (už baudžiamuosius nusižengimus)	Vyrai	727	472
	Moterys	102	79
Areštas (už baudžiamuosius nusižengimus)	Vyrai	401	333
	Moterys	110	82
Laisvės apribojimas (už baudžiamuosius nusižengimus)	Vyrai	235	155
	Moterys	78	49

Įkalintieji asmenys

Nuo 2005 metų pastebima, jog įkaltintų vyrų skaičius maždaug 20 kartų viršija įkaltintų moterų skaičių. 2007 metais fiksuojamas mažiausias įkaltintų skaičius 2005-2012 metų laikotarpyje: 7523 vyrai (tuo tarpu mažiausiai moterų buvo įkalinta 2005 metais: 310 moterų). 2011 metais buvo įkaltinta 9498 vyrai, t.y. daugiausiai įkaltintų vyrų 2011 metais.

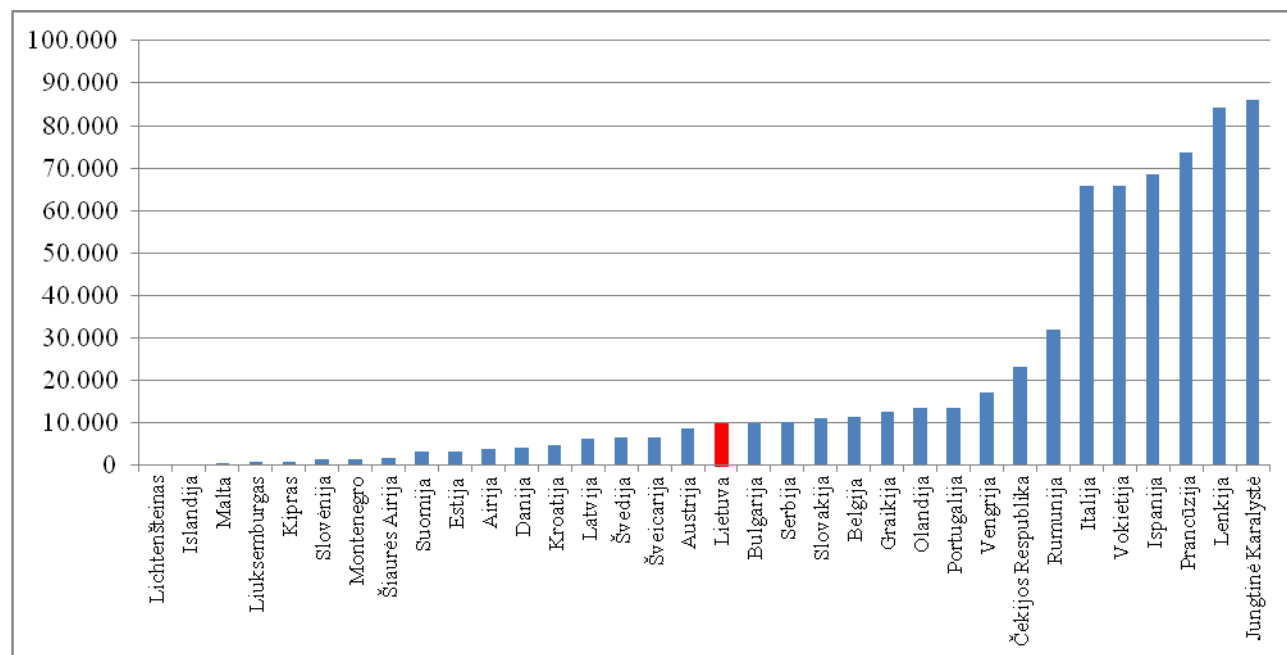
2.2.49 pav. Įkalintieji (laukiantys nuosprendžio ir nuteistieji) asmenys 2005-2012 metais (Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos duomenys, Lietuvos Statistikos departamentas)

2012 metais daugiausiai vyrų (8159) buvo nuteista už nusikalstamas veikas, mažiausiai už turto prievartavimą (109). Tais pačiais metais daugiausia moterų buvo nubausta už nusikalstamas veikas (391), mažiausiai už išžaginimus ir pasikėsinimus (1 atvejis). Verta atkreipti dėmesį, jog 1893 vyrai buvo nuteisti už nužudymus ir pasikėsinimus, 1624 – už vagystes ir 1306 – už plėšimus (daugiau 7 lentelėje). Kaip teigiama Eurostat pranešime (Clarke, 2013), pagal įvykdytų žmogžudysčių skaičių tenkančių 100 000 žmonių Lietuva pirmauja 2005-2007 ir 2008-2010 metais.

2.2.7 lentelė. Nuteistųjų laisvės atėmimo įstaigose skaičius 2012 metais (Lietuvos Statistikos departamentas)

Nuteistųjų laisvės atėmimo įstaigose skaičius metų pabaigoje asmenys										
	Nusikalstamos veikos	Nužudymai ir pasikėsinimai	Sunkūs sveikatos sutrikdymai	Išžaginimai ir pasikėsinimai	Plėšimai	Vagystės (nusikaltimai)	Viešosios tvarkos pažeidimai (nusikaltimai)	Nusikaltimai, susiję su disponavimu narkotinėmis medžiagomis	Turto prievartavimai	Sukčiavimai
Vyrai	8 159	1 893	449	499	1 306	1 624	148	849	109	395
Moterys	391	83	15	1	25	85	4	116	2	27

Europos kontekste, pagal kalėjimų populiacijos rodiklį (t.y. asmenis, esančius kalėjimuose, įkaltintus ar laukiančius nuosprendžio) yra 18 vietoje. Tačiau 2005-2007 ir 2008-2010 metais visos trys Baltijos šalys turėjo aukščiausią kalėjimų rodiklį (t.y. įkaltintų asmenų skaičius 100 000 gyventojų), o Lietuva pagal šį rodiklį užėmė trečią vietą (Clarke, 2013). Tuo tarpu kaimyninėje Lenkijoje kalėjimų populiacijos rodiklis siekia 84129 asmenis. Didžiausią kalėjimų populiacijos rodiklį turi Jungtinė Karalystė – 86048.

2.2.50 pav. Nuteistųjų laisvės atėmimo įstaigose skaičius 2012 metais (Eurostat)

Nukentėję asmenys

Nukentėjusių asmenų statistika atskleidžia, jog žymiai daugiau moterų lyginant su vyrais yra nukentėjusios nuo savo sutuoktinio ar sugyventinio. Pavyzdžiui, 2012 metais, 2570 moterys buvo nukentėjusios nuo sutuoktinio vyro lyginant su 98 vyrais nukentėjusiais nuo sutuoktinės moters; 1967 moterys nukentėjo nuo sugyventinio vyro lyginant su 84 vyrais nukentėjusiais nuo sugyventinės moters. Tuo tarpu nuo tėvų ar įtėvių, brolio ar sesers 2005-2012 metais nukentėjo panašus skaičius moterų ir vyrų (daugiau žiūrėti 8 lentelę). Verta atkreipti dėmesį, jog kur kas daugiau vyrų tiek mieste, tiek kaime nukenčia nuo nusikaltimų bei baudžiamųjų veikų (daugiau žiūrėti 7 priedą).

2.2.8 lentelė. Užregistruoti asmenys, nukentėję nuo šeimos narių ir artimų giminaičių 2005-2012 metais (Lietuvos Statistikos departamentas)

Užregistruoti asmenys, nukentėję nuo šeimos narių ir artimų giminaičių		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Sutuoktinio	Moterys	305	283	253	218	187	194	331	2570
	Vyrai	62	36	39	40	32	29	35	98
Sugyventinio	Moterys	159	142	155	142	136	140	290	1967
	Vyrai	35	47	30	42	32	29	31	84
Tėvų ar įtėvių	Moterys	308	451	400	227	195	245	445	683
	Vyrai	325	413	357	238	227	250	425	617
Vaikų ar įvaikių	Moterys	113	103	90	96	96	103	139	729
	Vyrai	64	65	63	53	54	39	78	282
Brolio ar sesers	Moterys	62	50	59	36	39	46	52	167
	Vyrai	56	56	31	56	50	43	50	123

2. 3. Teorinis vyrų psichosocialinių problemų stebėsenos sistemos modelio sukūrimas

Skaitytojų pateikiamas vyrų psichosocialinių problemų stebėsenos sistemos modelio teoriniai ir metodologiniai pagrindai detalčiau išdėstyti šios ataskaitos įvade. Toliau šiame skyrelyje yra pateikiama sukurto stebėsenos sistemos modelio indikatorių suvestinė pagal atskirus tematinius modulius (žr. 2.3.1. lentelę). Kaip matyti, stebėsenos modelis iš viso apima 233 pirminius indikatorius.

2.3.1. lentelė

Vyrų psichosocialinių problemų stebėsenos sistemos modelis: apibendrinta indikatorių suvestinė ir indikatorių tematiniai moduliai

Stebėsenos indikatorių tematiniai blokai	Objektyvi Stebėsenos N _{indikator}	Subjektyvi Stebėsenos N _{indikator}
Edukacinė biografija	6	3
Darbas ir karjera	12	33
Strateginiai gyvenimo tikslai ir planai	-	4
Pajamų lygis, vartojimo standartas, įsipareigojimai kreditoriams	-	39
Sveikatos būklė, profesinis sergamumas	10	5
Įvairios priklausomybės (alkoholiui, vaistams, liguistas polinkis lošti)	-	7
Psichologinė gerovė, subjektyvus laimės pojūtis, dvasinė būseną, elgesio savireguliacija	-	12
Intymus gyvenimas, gyvenimas šeimoje, partnerystė	-	10
Socialinio tinklo ypatumai ir socialinis palaikymas iš aplinkos	-	8
Laisvalaikio ir poilsio ypatumai	-	7
Problemos su teisėsauga, rizikinga socialinė elgsena	5	25
Įsitraukimas/neįsitraukimas į pilietinį ir bendruomeninį gyvenimą	-	14
Gyvenimo krizės ir traumuojančios įvykiai	1	21
Demografija, vidutinė gyvenimo trukmė, suicidas	10	1
Kiti tematiniai blokai pagal poreikį ir interesą (modulis <i>ad hoc</i>)	-	-
Iš viso	44	189
IŠ VISO	233	

2.3.2. Lentelėje atspindėta objektyviosios stebėsenos indikatorių suvestinė, sudaryta pagal atskirus stebėsenos tematinius blokus. Pažymėtina, kad objektyvi stebėseną yra vykdoma, remiantis žinybinės statistikos indikatorių analize. Informacija objektyviai stebėsenai vykdyti paprastai imama iš Lietuvos statistikos departamento (LSD) suvestinių ir iš EUROSTAT duomenų bazių. Pažymėtina, kad objektyvioji stebėseną buvo vykdoma, remiantis 44 pirminiais indikatoriais. Objektyvios stebėsenos rezultatai pagal modelyje pasiūlytus indikatorius yra pateikti 2.1. skyrelyje.

Vyrų psichosocialinių problemų stebėsenos sistemos modelis:
objektyvios stebėsenos indikatorių suvestinė

STEBĖSENOS INDIKATORIŲ TEMATINIAI BLOKAI		N _{indik}
Edukacinė biografija		6
25–64 metų amžiaus vyrų, įgijusių aukščiausią, vidutinį, žemesnį, dalis, procentais (LSD) ²¹		
25–64 metų amžiaus vyrų, įgijusių aukščiausią ir vidurinį išsilavinimą, dalis, % (Eurostat)		
25-64 metų amžiaus vyrų įsitraukimo į mokymąsi visą gyvenimą lygis, procentais (LSD)		
25-64 metų amžiaus vyrų mokymosi visą gyvenimą lygis, 2011 metais, procentais (Eurostat)		
18-24 metų vyrų, neįgijusių vidutinio išsilavinimo ir nesimokančio, dalis, % (LSD)		
18-24 metų vyrų, neįgijusio vidutinio išsilavinimo ir nesimokančio, dalis 2013 metais, % (Eurostat)		
Darbas ir karjera		12
15-64 metų amžiaus vyrų darbo jėgos aktyvumo lygis, procentais (LSD ir Eurostat);		
15-64 metų amžiaus vyrų užimtumo lygis, procentais (LSD ir Eurostat);		
Vyrų užimtumo lygis 2013 metais mieste ir kaime, procentais (LSD)		
Vadovai 2010-2012 metais, % (LSD)		
15-64 metų amžiaus vyrų nedarbo lygis 2010-2012 metais, procentais (LSD)		
Vyrų nedarbo lygis 2013 metais mieste ir kaime, procentais (LSD)		
Vyrų nedarbo lygis 2013 metais Europoje, procentais (Eurostat)		
15-64 metų amžiaus vyrų ilgalaikio nedarbo lygis 2010-2012 metais, procentais (LSD);		
Ilgalaikio vyrų nedarbo lygis kaime ir mieste 2013 metais, procentais (LSD)		
Vyrų ilgalaikio nedarbo lygis 2013 metais Europoje, procentais (Eurostat)		
Vyrų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis šalies ūkyje tarp vyrų ir moterų 2010-2012 metais, litais (LSD)		
Vyrų vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis valstybiniame ir privačiame sektoriuje 2010-2012 metais, litais (LSD)		
Strateginiai tikslai ir gyvenimo planai		
Pajamų lygis, vartojimo standartas, įsipareigojimai kreditoriams		
Sveikatos būklė, profesinis sergamumas		10
Vidutinė gyvenimo trukmė (žr. indikatorių bloką <i>Demografija</i> , ...)		
Vyrų sveiko gyvenimo trukmė - sveiki gyvenimo metai nuo 65 metų amžiaus (Eurostat)		
Vyrų sergamumas piktybiniais navikais 2005-2011 metais Lietuvoje, atvejų skaičiais (Higienos instituto duomenys)		
Vyrų sergamumas aktyvia tuberkulioze 2005-2012 metais Lietuvoje, atvejų skaičiais (Higienos instituto duomenys)		
Vyrų psichikos ir elgesio sutrikimų, vartojant narkotines medžiagas, pasiskirstymas 2008-2012 metais (Valstybinis psichikos sveikatos centras)		
Vyrų psichikos ir elgesio sutrikimai dėl alkoholio vartojimo 2011-2012 metais (Alkoholio ir tabako vartojimas bei jo padariniai 2012 metais, 2013)		
Darbingo amžiaus vyrų, pirmą kartą pripažinti neįgaliaisiais, vyrų skaičius (Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenys)		
Pirmą kartą pripažintųjų neįgaliais vyrų skaičius tenkantis 1000 darbingo amžiaus asmenų (Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenys)		
Vyrų, žuvusių nuo nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius (LSD)		
Vyrų, netekusių darbingumo dėl nelaimingų atsitikimų darbe, skaičius (LSD)		
Įvairios priklausomybės (alkoholiui, vaistams, liguistas polinkis lošti)		
Psichologinė gerovė, subjektyvus laimės pojūtis, dvasinė būseną, elgesio savireguliacija		
Intymus gyvenimas, gyvenimas šeimoje, partnerystė		

²¹ LSD – Lietuvos statistikos departamentas

Socialinio tinklo ypatumai ir socialinis palaikymas iš aplinkos	
Laisvalaikio ir poilsio ypatumai	
Problemos su teisėsauga, rizikinga socialinė elgsena	
Vyrų, įtariamų baudžiamaisiais nusikaltimais, nusikaltimais ir nusikalstamais veiksmais, skaičius 2005-2012 metais (Informatikos ir ryšių departamento prie Vidaus reikalų ministerijos duomenys, LSD) Teismų nuteisti vyrai (Nacionalinės teismų administracijos duomenys, LSD) Nuteistų vyrų pasiskirstymas už nusikaltimus ir baudžiamuosius nusižengimus pagal gautas bausmes 2012-2013 metais (LSD) Įkalinieji (laukiantys nuosprendžio ir nuteistieji) vyrai 2005-2012 metais (Kalėjimų departamento prie Teisingumo ministerijos duomenys, LSD) Nuteistųjų vyrų laisvės atėmimo įstaigose skaičius 2012 metais (LSD) Užregistruoti vyrai, nukentėję nuo šeimos narių ir artimų giminių 2005-2012 metais, (LSD) (žr. indikatorių bloką <i>Gyvenimo krizės ir traumuojantys įvykiai</i>)	5
Isitraukimas/neįsitraukimas į pilietinį ir bendruomeninį gyvenimą	
Gyvenimo krizės ir traumuojantys įvykiai	
Užregistruoti vyrai, nukentėję nuo šeimos narių ir artimų giminių 2005-2012 metais, (LSD)	1
Demografija, vidutinė gyvenimo trukmė, suicidas	
Vyrų ir moterų pasiskirstymas Lietuvoje 2011 metais, procentais (LSD) Vidutinis pirmą kartą susituokusiųjų amžius (vyrų) Santuokinė padėtis tarp 15 metų ir vyresnių vyrų asmenų, procentais (LSD) Vyrų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2000-2012 metais Lietuvoje, metais (LSD) Vyrų vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2012 metais Europoje (Eurostat) Lietuvos vyrų mirtingumas 2013 metais, (LSD) Vyrų savižudybių skaičius tenkantis 100 000 gyventojų Europoje 2010 metais (Eurostat) Vyrų mirtingumo nuo išorinių mirties priežasčių skaičius tenkantis 100 000 gyventojų Europoje 2010 metais (Eurostat) Vyrų mirtingumas autotransporto įvykiuose tenkantis 100 000 gyventojų Europoje 2010 metais (Eurostat) Vyrų mirties priežastys 2013 metais (LSD)	10
Kita (pagal poreikį ir interesą)	
IŠ VISO	44

Toliau 2.3.2. lentelėje atspindėta subjektyvios stebėsenos indikatorių suvestinė, sudaryta pagal atskirus stebėsenos tematinis modulius. Pažymėtina, kad subjektyvi stebėseną yra vykdoma, remiantis masine Lietuvos vyrų anonimine apklausa. Subjektyvi stebėseną buvo vykdoma, remiantis 189 pirminiais indikatoriais, neskaitant sociodemografinių kintamųjų (amžiaus, gyvenamosios vietovės etc.). Subjektyvios stebėsenos rezultatai pagal modelyje pasiūlytus indikatorius yra pateikti 2.2. skyrelyje.

2.3.3. lentelė

Vyrų psichosocialinių problemų stebėsenos sistemos modelis: subjektyviosios stebėsenos indikatorių suvestinė

STEBĖSENOS INDIKATORIŲ TEMATINIAI BLOKAI		N_{indik}
Edukacinė biografija		3
<i>Jūsų aukščiausias įgytas išsilavinimas</i> <i>Ar šiuo metu mokotės ar studijuojate? Kur?</i>		
Darbas ir karjera		
<i>darbe aš susitvarkau su visomis užduotimis</i>	<i>Pasiskaičiavau, kad dirbti neapsimoka</i>	

bendradarbiai mane gerbia ir vertina darbe aš esu kupinas energijos mano bosas manimi pasitiki ir mane vertina darbe aš jaučiuosi pakylėtas ir laimingas tai, ką aš darbe darau, man yra įdomu ir patinka darbe yra galimybės augti ir tobulėti profesiskai dirbu tik dėl to, kad pragyventi jei tik galėčiau, nedirbčiau visai ketinu bėgti iš dabartinio darbo mano darbo sąlygos prastos darbe jaučiuosi išnaudojamas, su manimi neteisingai elgiamasi mano darbas mane išsunkia fiziškai ir psichiškai darbe nuolat patiriu stresą ir įtampą mano uždarbio/pajamų dydis mane tenkina dėl geresnio darbo norėčiau persikelti į kitą Lietuvos miestą ar vietovę aš jau esu dirbęs užsienyje	Apskritai nenoriu dirbti Nėra tinkamo darbo Nėra darbo mano vietovėje Pavyksta pragyventi iš pašalpų Neturiu tinkamos profesijos Siūlomas per mažas atlyginimas Silpna sveikata Prislėgta, depresyvi nuotaika Kažkaip „susivairuoju“ pinigų ir nedirbdamas Aš turiu nuolatinį darbą Esu samdomas darbuotojas Esu samdomas organizacijos ar padalinio vadovas Dirbu pagal individualios veiklos pažymėjimą, verslo liudijimą ar autorines sutartis Dirbu savarankiškai (esu verslininkas, ūkininkas, turiu individualią įmonę ir pan.) Esu bedarbis	33
Strateginiai tikslai ir gyvenimo planai		
Gyvenime aš turiu didelių ir gražių tikslų Norėčiau kurį laiką pagyventi, padirbėti užsienyje	Planuoju ilgam išvykti gyventi ir dirbti į užsienį Jei esate nevedęs, tai ar norėtumėte vesti, turėti šeimą, vaikų	4
Pajamų lygis, vartojimo standartas, įsipareigojimai kreditoriams		
Aš turiu transporto priemonę ir visada galiu nuvykti ten, kur reikia Aš maitinuosi sveikai ir kokybiškai Turiu pradelstų, susikaupusių įsiskolinimų už komunalinius patarnavimus (elektrą, šildymą, dujas, vandenį) Turiu pradelstų įsiskolinimų už telekomunikacines paslaugas: telefoną, internetą Esu pasiskolinęs pinigų iš draugų, pažįstamų ar giminių Esu paėmęs „greitojo kredito“ paskolą Esu paėmęs vartojamąją paskolą Esu paėmęs ilgalaikę būsto paskolą Tenka mokėti alimentus Dėl paskolų turiu sunkumų: padarius įmokas kreditoriams, trūksta pinigų pragyvenimui Dėl skolų išieškojimo man buvo areštuota sąskaita Dėl skolų ar teismo sprendimo buvo uždėtas turto areštas Dėl pradelstų mokėjimų man buvo atjungtas telefono ryšys/internetas Dėl pinigų stygiaus teko skubiai įkeisti/parduoti brangesnį daiktą/daiktus Antstoliai paėmė pardavimui iš varžytinių mano turtą Dėl negražintų skolų man buvo priekaištaujama/grasinama Turėjau santuokos nutraukimo bylą, kuri man atnešė daug nuostolių	Buvo apribota mano galimybė būti mobiliam, negalėjau nuvykti, nuvažiuoti kur reikia nenuėjau, atidėjau vizitą pas stomatologą negalėjau įsigyti tinkamų ir patogių drabužių, avalynės negalėjau įsigyti vaistų, tinkamai gydytis negalėjau patenkinti būtiniausių savo ir šeimos narių poreikių patyriau finansinių sunkumų išlaikydamas savo būstą Vis tekdavo ieškoti pačių pigiausių pirkinių (pigaus maisto, dėvėtų rūbų ir pan.) Kad nusipirkti būtiniausių dalykų, vis tekdavo skubiai skolintis iš pažįstamų mano pajamos yra reguliarios (gaunamos bent kartą per mėnesį) Turiu būstą nuosavybės teisėmis Gyvenu socialiniame būste Nuomoju Gyvenu pas artimuosius Neturiu pastovios gyvenamosios vietos Mano deklaruota gyvenamoji vietovė atitinka tą vietą, kurioje faktiškai gyvenu Esu prisiregistravęs darbo biržoje Turiu pripažintą nedarbingumą Gyvenu iš socialinių išmokų, pašalpų Esu apsidraudęs privalomu sveikatos draudimu (PSD) Su draudimo kompanija esu privačiai sudaręs gyvybės/sveikatos draudimo sutartį Turiu su darbu nesusijusių pajamų: įplaukos už nuomą, akcijas ir pan. Aš turiu pajamų, bet nenorėčiau kalbėti apie jų kilmę	39
Sveikatos būklė, profesinis sergamumas		
Mano dantys sveiki ir sutvarkyti Aš nuolat turiu gerti receptinius vaistus Prastoka mano sveikatos būklė riboja profesines galimybes	Prastoka mano sveikatos būklė riboja gyvenimo kokybę Aš sportuoju, stiprinu sveikatą, tobulinu savo kūną Turiu negalę	6
Įvairios priklausomybės (alkoholiui, vaistams, liguistas polinkis lošti)		
Rūkymo Alkoholio vartojimo Polinkio lošti Kvaišalų (psichotropinių medžiagų vartojimo)	Dėl to, kad per daug laiko praleidžiu prie kompiuterio Dėl užėinančio noro apsipirkinėti (ištiesai lankausi prekyvietėse, neapdairiai išlaidauju, prisiperku dalykų, kurie nėra būtini)	7

<i>Vaistų vartojimo, nuo skausmo, dėl miego ir pan.</i>		
Psichologinė gerovė, subjektyvus laimės pojūtis, dvasinė būseną, elgesio savireguliacija		
<i>Mano gyvenimas prasmingas Aš patenkintas savo išvaizda Mane aplanko liūdna nuotaika, depresija Mane kartais aplanko mintys apie savižudybę Namuose aš kupinas energijos ir noro veikti Mane dažnai kas nors suerzina, sukelia pyktį Kad ir kas beatsitiktų, aš sugebu atsigauti, atsitiesti</i>	<i>Aš rūpinuosi savo dvasine savijauta: medituoju, užsiimu joga ir pan. Reguliariai lankausi bažnyčioje, dalyvauju apeigose Aš tikiu į Dievą, tikiu atgamtinėmis jėgomis, kurios yra stipresnės už žmogų Tikiu pomirtiniu gyvenimu Aš esu laimingas ir drąsiai žiūriu į ateitį</i>	12
Intymus gyvenimas, gyvenimas šeimoje, partnerystė		
<i>Aš turiu brangių, artimų žmonių, kurie man rūpi Laisvalaikį leidžiu su savo šeima ir artimaisiais Šeimoje, artimoje aplinkoje aš patiriu didelį stresą, įtampą Savo intymiu/seksoaliniu gyvenimu esu patenkintas</i>	<i>Savo šeimoje, artimoje aplinkoje aš su visais gražiai sutariu Jaučiu, kad savo artimiesiems aš esu labai svarbus Artimų žmonių aplinkoje aš atsipalaiduojau, atgaunu jėgas Jaučiuosi išnaudojamas Jaučiu, kad mane apgaudinėja, išduoda Manimi bandoma manipuliuoti</i>	10
Socialinio tinklo ypatumai ir socialinis palaikymas iš aplinkos		
<i>Jaučiuosi be galo vienišas Aplinkiniai mane vertina ir gerbia Aš nuolat esu draugų ir bičiulių apsupty Jei netekčiau būsto, aš turėčiau kur laikinai prisiglausti</i>	<i>Aš turiu tikrų draugų ir prireikus sulaukčiau iš jų rimtos pagalbos Mane išlaiko/remia artimieji Jei sunkiai susirgčiau, būtų kas manimi rūpintis Mane išlaiko, man padeda finansiškai artimieji</i>	8
Laisvalaikio ir poilsio ypatumai		
<i>Aš turiu daug įdomios veiklos Aš dažnai nuobodžiauju Aš gerai ir įdomiai atostogauju Aš lankausi koncertuose, parodose, varžybose</i>	<i>Savaitgaliais, laisvadieniais aš gerai pailsiu Aš turiu užsiėmimą (hobį) į kurį mėgstu pasinerti: pvz. žvejyba, automobilis, motociklas, kolekcionavimas ir pan. Aš mėgstu skaityti</i>	7
Problemos su teisėsauga, rizikinga socialinė elgsena		
<i>Pasitaiko, kad sunkiai suvaldau pyktį ir agresiją Pasitaiko, kad aš keikiuosi, šaukiu, įžeidžiu kitus žmones Pasitaiko, kad aš nesusivaldęs panaudoju fizinį smurtą Aš turiu/turėjau teistumą Savo gyvenime esu atlikęs laisvės atėmimo bausmę įkalinimo įstaigoje Man yra pritaikyta kardomoji priemonė Šiuo metu teismo sprendimu aš atlieku lygtinę bausmę Vairavau be draudimo (turima galvoje: transporto priemonių savininkų PRIVALOMAS civilinės atsakomybės draudimas) Vairavau transporto priemonę, neturinčią techninės apžiūros pažymėjimo Buvau baustas administracine nuobauda Buvau įsivėlęs/įvėltas į muštynes Buvau konflikto metu sužeistas Konflikto metu sužalojau kitą asmenį Buvau apvogtas, apiplėštas Iš manęs buvo (arba yra) atimta teisė vairuoti transporto priemonę</i>	<i>Pirkau asmeniniam vartojimui kontrabandinių prekių (rūkalų, kuro ir kt.) Esu priešiškaai nusiteikęs policijos, prokuratūros ir teismų atžvilgiu Tikras, kietas vyras niekada nebendradarbiaus su policija ir teisėsauga: neis liudyti, nerašinės pareiškimų ir pan.? Ar Jūs pritariate tokiam teiginiui? Kad išspręsti savo materialines problemas, kad nebūti vargšu, tikras vyras nebijo eiti prieš įstatymą Norint išspręsti problemas, kyšio davimas dažnai yra vienintelis efektyvus būdas Tikras, kietas vyras vengia mokėti mokesčius, randa tokį apsirūpinimo būdą, kad mokesčių išvengtų Vardan didelio ir svarbaus tikslo galima nesilaikyti moralės, galima apeiti įstatymus Jei kultų masinės riaušės, aš galimai prisijungčiau, juk aplinkui tiek daug neteisybės, o valdžia visai nesiskaito su žmonėmis Jei tavę įžeidė, pridarė žalos ar kitaip tau pakenkė, tai reikia nedelsiant reaguoti pačiam ir atkeršyti Mano artimiausių draugų tarpe yra tokių, kurie jau turi arba ateityje turės rimtų problemų su teisėsauga</i>	25
Isitraukimas/neįsitraukimas į pilietinį ir bendruomeninį gyvenimą		
<i>Esu profsąjungų narys Esu politinės partijos narys Esu visuomeninės organizacijos, draugijos ar klubo narys Dalyvauju veikloje pagal gyvenamąją vietą (seniūnijoje, teritorinėje bendruomenėje, namų bendrijoje ir pan.).</i>		14
Gyvenimo krizės ir traumuojantys įvykiai		
<i>Laidojau artimuosius Išsiskyrčiau su mylimu žmogumi Turėjau santuokos nutraukimo bylą Patyriau traumą, sužalojimą Sunkiai sirgau Patyriau sudėtingą chirurginę operaciją</i>	<i>Praradau turtą, santaupas ir pan. Patyriau nesėkmę versle, praradau verslą Tapau nusikaltimo auka Patekau į autoįvykį su sunkiomis pasekmėmis Netekau darbo, patyriau karjeros grūūtį arba apribojimus Buvau patrauktas baudžiamojon atsakomybėn</i>	21

PRIEDAI

LIETUVOS VYRŲ SOCIOLOGINĖ APKLAUSA

Kviečiame visus 16-65 m. **VYRUS** užpildyti šią sociologinę anketą. Išsakykite savo nuomonę, pasidalinkite savo gyvenimo patirtimi. Jūs padėsite atskleisti mokslui, visuomenei, politikams vyrų problemas. Jūs prisidėsite prie to, kad Lietuvoje būtų gera visiems - ir moterims, ir vyrams. Anketa **ANONIMINĖ**, vardo, pavardės nurodyti nereikia. Bus skelbiami tik apibendrinti duomenys. Planuojama apklausti bemaž 1000 vyrų iš įvairių Lietuvos vietovių.

Jums tinkančius atsakymus *įrašykite* arba žymėkite taip:

1. APIE LAIMĘ, HARMONIJĄ, ARTIMUOSIUS

	TIKRAI NE	←	→	TIKRAI TAIP	
	Mano gyvenimas prasmingas	☐	☐	☐	☐
	Aš turiu daug įdomios veiklos	☐	☐	☐	☐
	Jaučiuosi be galo vienišas	☐	☐	☐	☐
	Aš patenkintas savo išvaizda	☐	☐	☐	☐
	Mane aplanko liūdna nuotaika, depresija	☐	☐	☐	☐
	Aš dažnai nuobodžiauju	☐	☐	☐	☐
	Gyvenime aš turiu didelių ir gražių tikslų	☐	☐	☐	☐
Aš turiu brangių, artimų žmonių, kurie man rūpi	☐	☐	☐	☐	
Mane kartais aplanko mintys apie savižudybę	☐	☐	☐	☐	
Namuose aš kupinas energijos ir noro veikti	☐	☐	☐	☐	
Aš turiu transporto priemonę ir visada galiu nuvykti ten, kur reikia	☐	☐	☐	☐	
Laisvalaikį leidžiu su savo šeima ir artimaisiais	☐	☐	☐	☐	
Šeimoje, artimoje aplinkoje aš patiriu didelį stresą, įtampą	☐	☐	☐	☐	
Mane dažnai kas nors suerzina, sukelia pyktį	☐	☐	☐	☐	
Savo intymiu/sekso gyvenimu esu patenkintas	☐	☐	☐	☐	
Savo šeimoje, artimoje aplinkoje aš su visais gražiai sutariu	☐	☐	☐	☐	

		TIKRAI NE	←	→	TIKRAI TAIP
Pasitaiko, kad sunkiai suvaldau pyktį ir agresiją					
Jaučiu, kad savo artimiesiems aš esu labai svarbus					
Kad ir kas beatsitiktų, aš sugebu atsigauti, atsitiesti					
Aš maitinuosi sveikai ir kokybiškai					
Mano dantys sveiki ir sutvarkyti					
Aš nuolat turiu gerti receptinius vaistus					
Pasitaiko, kad aš keikiuosi, šaukiu, įžeidžiu kitus žmones					
Artimų žmonių aplinkoje aš atsipalaiduju, atgaunu jėgas					
Pasitaiko, kad aš nesusivaldęs panaudoju fizinį smurtą					
Prastoka mano sveikatos būklė:	riboja profesines galimybes				
	riboja gyvenimo kokybę				

2. APIE LAISVALAIKĮ IR HOBĮ

	TIKRAI NE	←	→	TIKRAI TAIP
Aš gerai ir įdomiai atostogauju				
Aš turiu užsiėmimą (hobį) į kurį mėgstu pasinerti: <i>pvz. žvejyba, automobilis, motociklas, kolekcionavimas ir pan.</i>				

Vienu ar keliais žodžiais apibūdinkite, koks yra Jūsų hobis

	TIKRAI NE	←	→	TIKRAI TAIP
Aš lankausi koncertuose, parodose, varžybose				
Savaitgaliais, laisvadieniais aš gerai pailsiu				
Aš mėgstu skaityti				
Reguliariai lankausi bažnyčioje, dalyvauju apeigose				
Aš rūpinuosi savo dvasine savijauta: medituoju, užsiimu joga ir pan.				
Aš sportuoju, stiprinu sveikatą, tobulinu savo kūną				

	TIKRAI NE	←	→	TIKRAI TAIP
Aš tikiu į Dievą, tikiu antgamtinėmis jėgomis, kurios yra stipresnės už žmogų				
Tikiu pomirtiniu gyvenimu				
Aš esu laimingas ir drąsiai žiūriu į ateitį				

Savo artimoje (privačioje) aplinkoje:

	TIKRAI NE	←	→	TIKRAI TAIP
jaučiuosi išnaudojamas				
jaučiu, kad mane apgaudinėja, išduoda				
manimi bandoma manipuliuoti				

Ar galėtumėte teigti, kad esate gėjus?

TAIP	NEŽINAU	NE

	TIKRAI NE	←	→	TIKRAI TAIP
Aplinkiniai mane vertina ir gerbia				
Aš nuolat esu draugų ir bičiulių apsupty				
Jei netekčiau būsto, aš turėčiau kur laikinai prisiglausti				
Aš turiu tikrų draugų ir prireikus sulaukčiau iš jų rimtos pagalbos				
Jei sunkiai susirgčiau, būtų kas manimi rūpintis				

3. APIE VYRŲ PROBLEMAS

Kaip Jūs manote, ar turite problemų dėl:

Kaip Jūs manote, ar turite problemų dėl:	TIKRAI TAIP	TAIP	NE	TIKRAI NE
rūkymo				
alkoholio vartojimo				
polinkio lošti				
kvaišalų (psichotropinių medžiagų vartojimo)				
vaistų vartojimo, nuo skausmo, dėl miego ir pan.				
dėl to, kad per daug laiko praleidžiu prie kompiuterio				
dėl užėinančio noro apsipirkinėti (ištiesai lankausi prekyvietėse, neapdairiai išlaidauju, prisiperku dalykų, kurie nėra būtini)				

4. APIE FINANSUS, SKOLAS IR PRADELSTUS MOKĖJIMUS

	TAIP	NE
Turiu pradelstų, susikaupusių įsiskolinimų už komunalinius patarnavimus (elektrą, šildymą, dujas, vandenį)	☐	☐
Turiu pradelstų įsiskolinimų už telekomunikacines paslaugas: telefoną, internetą	☐	☐
Esu pasiskolinęs pinigų iš draugų, pažįstamų ar giminių	☐	☐
Esu paėmęs „greitojo kredito“ paskolą	☐	☐
Esu paėmęs vartojamąją paskolą	☐	☐
Esu paėmęs ilgalaikę būsto paskolą	☐	☐
Tenka mokėti alimentus	☐	☐
Mane išlaiko, man padeda finansiškai artimieji	☐	☐

12 mėn. su Jumis buvo atsitikę tokie įvykiai:

	TAIP	NE
Manų: padarius įmokas kreditoriams, trūksta pinigų pragyvenimui	☐	☐
Dėl skolų išieškojimo man buvo areštuota sąskaita	☐	☐
Dėl skolų ar teismo sprendimo buvo uždėtas turto areštas	☐	☐
Dėl pradelstų mokėjimų man buvo atjungtas telefono ryšys/internetas	☐	☐
Dėl pinigų stygiaus teko skubiai įkeisti/parduoti brangesnį daiktą/daiktus	☐	☐
Antstoliai paėmė pardavimui iš varžytinių mano turtą	☐	☐
Dėl negražintų skolų man buvo priekaištaujama/grasinama	☐	☐
Turėjau santuokos nutraukimo bylą, kuri man atnešė daug nuostolių	☐	☐

Ar per pastaruosius 12 mėn. dėl lėšų stygiaus su Jumis buvo atsitikę tokie įvykiai:

	TAIP	NE
buvo apribota mano galimybė būti mobiliam, negalėjau nuvykti, nuvažiuoti kur reikia	☐	☐
nenuėjau, atidėjau vizitą pas stomatologą	☐	☐
negalėjau įsigyti tinkamų ir patogių drabužių, avalynės	☐	☐
negalėjau įsigyti vaistų, tinkamai gydytis	☐	☐
negalėjau patenkinti būtiniausių savo ir šeimos narių poreikių	☐	☐
patyriau finansinių sunkumų išlaikydamas savo būstą	☐	☐
Vis tekdavo ieškoti pačių pigiausių pirkinių (pigaus maisto, dėvėtų rūbų ir pan.)	☐	☐
Kad nusipirkti būtiniausių dalykų, vis tekdavo skubiai skolintis iš pažįstamų	☐	☐

5. APIE DARBĄ, PROFESIJĄ, PAJAMAS

	TIKRAI NE		TIKRAI TAIP
darbe aš susitvarkau su visomis užduotimis	☐	☐	☐
bendradarbiai mane gerbia ir vertina	☐	☐	☐
darbe aš esu kupinas energijos	☐	☐	☐
mano bosas manimi pasitiki ir mane vertina	☐	☐	☐
darbe aš jaučiuosi pakylėtas ir laimingas	☐	☐	☐

	TIKRAI NE		TIKRAI TAIP
tai, ką aš darbe darau, man yra įdomu ir patinka	☐	☐	☐
darbe yra galimybės augti ir tobulėti profesiskai	☐	☐	☐
dirbu tik dėl to, kad pragyventi	☐	☐	☐
jei tik galėčiau, nedirbčiau visai	☐	☐	☐
ketinu bėgti iš dabartinio darbo	☐	☐	☐
mano darbo sąlygos prastos	☐	☐	☐
darbe jaučiuosi išnaudojamas, su manimi neteisingai elgiamasi	☐	☐	☐
mano darbas mane išsunkia fiziškai ir psichiškai	☐	☐	☐
darbe nuolat patiriu stresą ir įtampą	☐	☐	☐
mano uždarbio/pajamų dydis mane tenkina	☐	☐	☐
mano atlyginimas (išmokos, pensija) yra teisingas: gaunu tiek, kiek esu vertas	☐	☐	☐
dėl geresnio darbo norėčiau persikelti į kitą Lietuvos miestą ar vietovę	☐	☐	☐
mano pajamos yra reguliarios (gaunamos bent kartą per mėnesį)	☐	☐	☐
norėčiau kurį laiką pagyventi, padirbėti užsienyje	☐	☐	☐
aš jau esu dirbęs užsienyje	☐	☐	☐
planuoju ilgam išvykti gyventi ir dirbti į užsienį	☐	☐	☐

6. APIE SUKRĖTIMUS, NELAIMES, IŠBANDYMUS

Ar per pastaruosius 3 metus Jums teko patirti kai kuriuos skausmingus įvykius:

	TAIP	NE		TAIP	NE
Laidojau artimuosius	☐	☐	Sunkiai sirgau	☐	☐
Išsiskyriau su mylimu žmogumi	☐	☐	Patyriau sudėtingą chirurginę operaciją	☐	☐
Turėjau santuokos nutraukimo bylą	☐	☐	Patyriau diskriminaciją dėl savo netradicinės orientacijos	☐	☐
Patyriau traumą, sužalojimą	☐	☐			

	TAIP	NE
Pasireiškė lytinio pajėgumo sutrikimai	☐	☐
Skausmingai pergyvenau dėl savo kūno išvaizdos	☐	☐
Dėl savo netradicinės lytinės orientacijos patyriau vidines dvasines kančias	☐	☐
Praradau turtą, santaupas ir pan.	☐	☐
Patyriau nesėkmę versle, praradau verslą	☐	☐
Tapau nusikaltimo auka	☐	☐
Patekau į autoįvykį su sunkiomis pasekmėmis	☐	☐
Netekau darbo, patyriau karjeros griūtį arba apribojimus	☐	☐
Buvau patrauktas baudžiamojon atsakomybėn	☐	☐
Turėjau varginančią civilinę bylą	☐	☐
Praradau galimybę mokytis ir studijuoti	☐	☐
Supratau, kad man svarbūs gyvenimo tikslai taip ir lieka neįgyvendinti	☐	☐
Atlikau bausmę laisvės atėmimo vietoje	☐	☐

7. APIE GALIMAS PROBLEMAS SU TEISĖSAUGA

	TAIP	NE
Aš turiu/turėjau teistumą	☐	☐
Savo gyvenime esu atlikęs laisvės atėmimo bausmę įkalinimo įstaigoje	☐	☐
Man yra pritaikyta kardomoji priemonė	☐	☐
Šiuo metu teismo sprendimu aš atliekų lygtinę bausmę	☐	☐

Per pastaruosius 12 mėn.:

	TAIP	NE
Vairavau be draudimo (turima galvoje: transporto priemonių savininkų PRIVALOMAS civilinės atsakomybės draudimas)	☐	☐
Vairavau transporto priemonę, neturinčią techninės apžiūros pažymėjimo	☐	☐
	Buvau baustas administracine nuobauda	☐
	Buvau įsivėlęs/įveltas į muštynes	☐
	Buvau konflikto metu sužeistas	☐
	Konflikto metu sužalojau kitą asmenį	☐
	Buvau apvogtas, apiplėštas	☐
Buvau sužeistas/susižeidęs buityje, darbe, dėl eismo įvykio ir pan.	☐	☐
Iš manęs buvo (arba yra) atimta teisė vairuoti transporto priemonę	☐	☐
Pirkau asmeniniam vartojimui kontrabandinių prekių (rūkalų, kuro ir kt.)	☐	☐

	TIKRAI NE	TIKRAI TAIP
Esu priešiškausiai nusiteikęs policijos, prokuratūros ir teismų atžvilgiu	☐	☐
Tikras, kietas vyras niekada nebendradarbiaus su policija ir teisėsauga: neis liudyti, nerašinės pareiškimų ir pan.? Ar Jūs pritariate tokiam teiginiui?	☐	☐
Kad išspręsti savo materialines problemas, kad nebūti vargšu, tikras vyras nebijo eiti prieš įstatymą	☐	☐
Norint išspręsti problemas, kyšio davimas dažnai yra vienintelis efektyvus būdas	☐	☐
Tikras, kietas vyras vengia mokėti mokesčius, randa tokį apsirūpinimo būdą, kad mokesčių išvengtų	☐	☐
Vardan didelio ir svarbaus tikslo galima nesilaikyti moralės, galima apeiti įstatymus	☐	☐
Jei kiltų masinės riaušės, aš galimai prisijungčiau, juk aplinkui tiek daug neteisybės, o valdžia visai nesiskaito su žmonėmis	☐	☐
Mano artimiausių draugų tarpe yra tokių, kurie jau turi arba ateityje turės rimtų problemų su teisėsauga	☐	☐
Jei tave įžeidė, pridarė žalos ar kitaip tau pakenkė, tai reikia nedelsiant reaguoti pačiam ir atkeršyti	☐	☐

8. APIE JŪSŲ BŪSTĄ

	TAIP	NE
Turiu būstą nuosavybės teisėmis	☐	☐
Gyvenu socialiniame būste	☐	☐
Nuomoju	☐	☐
Gyvenu pas artimuosius	☐	☐
Neturiu pastovios gyvenamosios vietos	☐	☐
Mano deklaruota gyvenamoji vietovė atitinka tą vietą, kurioje faktiškai gyvenu	☐	☐

Įvertinkite savo būsto kokybę 10 balų sistema. Kuo didesnį balą rašote, tuo geriau vertinate. Rašydami balą, pasverkite visas aplinkybes: ar užtenka ploto, ar būstas patogus, šiltas, ar yra patogumai, ar jis suremontuotas ir pan. Jums tinkantį atsakymą pažymėkite ~~✗~~

① ② ③ ④ ⑤ ⑥ ⑦ ⑧ ⑨ ⑩

Jei esate bedarbis, tai kiek laiko neturite darbo? (įrašykite)

Kokios priežastys lėmė, kad esate bedarbis?

	TAIP	NE		TAIP	NE
Pasiskaičiavau, kad dirbti neapsimoka	☐	☐	Neturiu tinkamos profesijos	☐	☐
Apskritai nenoriu dirbti	☐	☐	Siūlomas per mažas atlyginimas	☐	☐
Nėra tinkamo darbo	☐	☐	Silpna sveikata	☐	☐
Nėra darbo mano vietovėje	☐	☐	Prislėgta, depresyvi nuotaika	☐	☐
Pavyksta pragyventi iš pašalpų	☐	☐	Kažkaip „susivairuoju“ pinigų ir nedirbdamas	☐	☐

DĖKOJAME UŽ BENDRADARBIAVIMĄ IR LINKIME SĖKMĖS!

